

Luceafărul

mi

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **12** (736)

Miercuri, 29 martie, 2006

„În ciuda operei sale, testament spiritual și cântec salvator totodată, oratoriu, recviem și jubilație deopotrivă, Mario Luzi n-a reușit să convingă juriul Premiului Nobel pentru literatură, fiindu-i preferat în 1998 conaționalul său Dario Fò, mai mult actor și om de teatru decât literat. Și totuși o reparație morală a acestei grave omisiuni a venit din partea președintelui Republicii Italiene, Pietro Azeglio Ciampi, care l-a numit pe poet senator pe viață în 2003.“

(geo vasile)

mario luzi

alexandru
dobrescu

pag. 16-17

literatura lumii

Autobiografia unei cărți

michel fais

cinema

Un model
în a deveni și a fi

adrian g. romila

pag. 4

Orice ins tocmit la o gazetă să umble u limba scoasă după subiecte de scandal e crede, peste noapte, ziarist. Iar un asemenea titlu îi dă dreptul, își închipuie el, să scrie despre orice și, evident, să aibă pinii personale. Trec peste amănuntul regulile elementare ale gramaticii române îi sunt complet străine. Dar la fel de străine îi sunt și cunoștințele primare de cultură generală.

Corpul (social) cu o mie de „drepte“

bogdan ghiu

Horațiu Pepine este unul dintre puținii comentatori politici lucizi și argumentativi pe care nu numai eu, sper, îi urmăresc. Editorialist acum, o dată pe săptămână, la *Cotidianul* și, o dată pe lună, la *Ideii în dialog*, HP este autorul unei recente serii de articole care mi-au atras atenția în primul rând pentru coerența lor, dar și prin ne-„punctualitatea“ hiperfocalizantă curentă a analizelor de politică care fac vizibili copaci, arbuști și alte ferigi în detrimentul pădurii, pentru viziunea lor, așadar, de ansamblu, obținută însă într-un mod pasionant, pe viu, *in progress*; pentru organicitatea dezvoltărilor lor, pentru cursivitatea logică a analizelor și propunerilor, pentru - ca să mă exprim pompos - spectacolul foarte autentic, și tocmai de aceea grăitor, prețios în sens simptomatic, al unui raționament care reușește să se țină, uneori chiar cu dinții, de catargul realității, chiar dacă uneori se îneca în ea. Spectacolul, altfel spus, al unei rațiuni aplicate gata-gata, din exasperare empirică, să înnebunească, să cadă în opusul ei, delirul logic. Un spectacol, care tocmai de aceea merită panoramat, al limitelor de fapt, imanente, din lucruri, aprioric-istorice, impuse gândirii politice în eterna și fascinantă Românie. Un spectacol al recăderii inevitabile în propriul trecut, al imposibilității de desprindere, de „alterare“, deci și al onestității, al înfrânării, *atât cât se poate - la limită, in extremis*,

lângă extremă, pe buza dezastrului -, de la escapism și aventurism politic. Nebunia stă în ce-a fost, nu în ceea ce (nu) poate să vină. Conflictul opțiunilor pentru viitorul obștesc se desfășoară între diverse straturi ale trecutului. Trăim din trecut, și numai în termenii *constitutivi* ai trecuturilor proprii (devenite însă, vai, atât de *improprii*) ne putem proiecta, modurile de *constituire* (și chiar, așa cum vom vedea, de *Constituție*) pentru viitor. Nimic mai instructiv, așadar, pentru o gândire degajată (nu neapărat și dez-angajată), voit marginală, așa cum încerc eu să practic.

În „Băsescu zgâlțâie stâlpii societății“, articol din 7 februarie 2006, HP își începe campania de apărare a stilului prezidențial marca Băsescu, văzând deja în acesta singurul și ultimul recurs al unei societăți neglițate, abandonate, parazitare „superpus“ (termen eminescian deloc, așa cum se va vedea, întâmplător, inocent) de un parlamentarism redus la ineficiență, ba chiar la contrafuncționalitate, la „dușmănie“ față de interesul public, de către membrii abstract, partinic aleși ai unui parlament „retrograd“.

Suntem, prin urmare, conduși, descrie editorialistul în articolul amintit, de o „minoritate de pradă“ compusă „fără excepție“ din oameni „de dreapta“, adică din „ceva ce la noi - remarcă just, fin, analistul - pare argumentul decisiv al valorii“.

Pentru cine, voi sta totuși, astăzi, să mă

întreb? Ce înțelege HP prin „foapele“ care „automulțumesc“ cu calificativul „de dreapt“.

N-o fi cumva vorba, de fapt, despre anii *intelectuali* care le cântă în strună „foapelor“ care corect le denunță editorialistul? Și iată-întrând deja într-o inevitabilă paranteză. Oc și poticnit drum!

Există, într-adevăr, o „dreaptă“ mai cură să-i spunem totuși așa, *liberală*, la mare m printre intelectualii așa-zis liberi ai puterii, apoi, o altă „dreaptă“, de esență *conservato* de data aceasta, teritorială, posesivă, înteme mai mult, latifundiar (simbolic, dar nu nun pe a avea (proprietate) decât pe a face (în s sul, mult peiorativizat, de a specula), pe con tuirea și pe reproducerea statutară de *privile*

vizor

obsedată de mșteniri (de data aceasta, i mult simbolice) și pe filiații (mai ales în sen de „sfori“, de plasă de relații, pe trimiterea re procă, în spațiul public, a liftului: simplă ope țune de lifting social, dacă este să le avem vedere burțile și ridurile de castă) decât pe țtune: orientare spre un trecut fantasmă *ver* orientare spre un viitor dezlegat, „boierin (mai mult boierie) *versus* „burghezie“.

Despre ce „drepte“ vorbim în Român într-o deplină inexistență (dublă de o c minală compromitere nominală, grație FS PDSR-PSD) a *stângii* (care ar fi avut toate ș se se să se afirme în interiorul PCR, partid în

(continuare în pagina 23)

**BANCA
COMERCIALĂ
ROMÂNĂ**

Sponsorizare de la
*Banca Comercială
Română*

Director:

Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

*Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editu-
rilor Literare (A.R.I.E.L.),
înființată în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor*

*Revista „Lucafașul“ este editată
de Fundația Lucafașul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
și Ministerul Culturii și al Cultelor*

Redacția și administrația:

Calcea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_lucafașul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calcea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO58RNCB5010000015430001

Cont în valută: RO58RNCB5010000015430002

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul

publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Prescii Libere nr.

1, Corp B, Sector 1, București, România la P.O.

Box 33-57, la fax 0040-21-2226407, 2226439 sau

e-mail: export@rodipet.ro

Stelian Tăbăraș

„Când Jupiter s-a prefăcut într-un vultur pentru a-l răpi pe tânărul Ganimed, de bună seamă într-un zăgan s-a prefăcut“, scria pe la începutul secolului al XIX-lea I. Simionescu, într-un limbaj științific

încă întru totul compatibil cu acela poetic. Ca și limbajul lui Antipa sau al lui Vălsan...

„Zăgan“ e un cuvânt ce denumește cea mai mare, mai puternică și mai maiestuoasă pasăre de pe la noi, nemăifântănită din 1928, de când a fost atestată vânarea ultimului exemplar.

Avea un teren de vânătoare imens, deși cui-bărea în munți și se hrănea mai ales cu oi și cu miei, străbătea uneori la mari înălțimi întreaga Câmpie Română, ajungând chiar și pe „decindea

nocturne

Dunării“, adică pe dreapta ei, probabil spre Rhodopi și Balcani. Era supranumit, în unele locuri, „spaima ciobanilor“, în altele, „spaima oilor“, cu toate că vâna și căprioare, iepuri, vulpi ori pui de lup.

Sunt vreo trei munți ce poartă, datorită „vulturului pleșuv“, cum i s-a mai zis, numele *Zăganul*, cel mai cunoscut fiind acela de la Cheia din Prahova

Sub colțul de stâncă unde cui-bărea, jos în prăpastie, se aduna un morman de „vreascuși“ albe - de fapt oasele prăzilor sale consumate după vânătoare. Așa le și erau descoperite cuiburile, iar primăvara devreme, când ciobanii cei bătrâni, cu „ochiul câmpului“ format, cutreierau împreună cu „stăpânii munților“ locurile pentru noua tocmală, erau evitați „munții cu zăgani“.

O rotire a zăganului peste turma așteptată se apropie de marginea unei prăpastii, un ț falnic și înspăimântător făceau ca în hăul din stânci să sară câteva oi speriate. Constitu hrana vulturului și a *puului* său pentru câ timp. Am zis „puului“, deși zăganul cloce două ouă. Dar cel ce iese din ou, fie și doar ci zi înainte, îl consumă pe celălalt nou venit. U specialiști susțin că asta se face pentru anticor puului cel mare. Sau pentru regula cu *secund non datur*. De la acest „amănunt“ au plecat câț cercetători nemți care, apelând la alpinști b camuflați și împlătoșați (se pare că în Al Bavariei mai trăiesc câteva exemplare de zăga recoltează pentru incubatoare speciale cel de doilea ou. Dar ce chin să-l hrănești - mai întâi o pensetă specială - cu carne crudă, mai apoi adolescența“ să-l muți într-un cuib amenajat stânci, de unde la maturitate va zbura chiar „s batic“ (Se spune că acel om peste care va tr umbra unui zăgan în zbor este un m norocos!).

În Năsăud - în zonele Cojbcului și ale F breanului - vulturului Zăgan i s-a mai zis „ci oiă“. Să fie o onomatopoea a țipătului acv noastre? Să fie un strigăt contras dintr-un av timent al ciobanului că oile („oaie“) sunt pericol? Cert este că dincolo de Carpații Ori tali, în Moldova, zăganul s-a mai numit Ceahlău. Cum de n-au scris despre asta Sa veanu și Hogaș?

Acum două decenii am primit în dar, pe că scriam despre zăgan în romanul *Cumpenele*, pană de zăgan. Are „trunchiul“ mai gros de degetul și lungimea de peste 70 cm! Tot cam atunci, la o serbare populară de amploare, la c participau și cei doi frați Caragiu, Toma și M tilda, am văzut și un instrument pe care etnogr il considerau rarissim, un fluieraș confecțio dintr-o aripă de zăgan. Să fi fost *acesta* fluiera de os „mult zice duios“ din *Miorița*? Oricu existența fluierașului demonstrează o vindec apolinică de „spaima ciobanilor“...

la limită

Tema centrală a lumii actuale este, neîndoiește, aceea a democrației - mai exact, ar trebui spus, ea constă în faptul de a transforma o lozincă populistă, ajunsă o *ultima ratio* folosind la înșurubarea oricărei dezbateri, într-o valoare lăunțică, în ceea ce ea trebuie să fie de fapt asistența modernă nu s-a ivit, în secolul XVIII, în iluminism, din afirmarea și valorizarea incipientului democratic - ea este rezultatul optării drept obiectiv al emancipării omului a vizei triple: libertate, egalitate, fraternitate. Punându-se aceste trei cuvinte, fiind declarată, numele condiției umane, sacralitatea lor, în ip evident se spune democrație.

În fapt, corelația principiilor democratice, alitar, liberar și fratern este mai complexă - absența libertății, egalității și fraternității nu poate vorbi despre democrație; în absența democrației nici libertatea, nici egalitatea și nici eternitatea nu vor putea exista sau, cu garanță, durabilitatea lor se va dovedi însemnată, supraviețuirea lor, chiar și urțială, va fi amenințată de cele mai aberante, ur și frecvente, capricii ale istoriei. Că în

Reprezentare, a reprezenta, reprezentativ

Marius Traian Dragomir

absența libertății nu se poate vorbi despre democrație pare clar, dar ideea egalitaristă este fiind sever criticată, când acceptată pervers și normal, când limitată la momente electorale, în care egalitatea constă doar în actul de selecție, deci în vot, dar în nici un caz în procedura de însurubare a ofertei politice. Egalitatea juridică, și deci condiția egală în raport cu legea, abia dacă este o minciună cu puțin mai mică decât egalitatea șanselor în condițiile inegalității economice, inegalității bazei asupra căreia se aplică dreptul, absolut și sfânt, se spune, de proprietate. Despre o relație eventuală dintre democrație și fraternitate nu se face referire decât în cadrul ideii - și concepției, ample, maniste, generoase - republicane franceze, grece, sau un ideal, care nici măcar în viața rânței nu mai are, nici pe departe, influența de are, probabil, s-a bucurat cândva poate nu de mult. În fapt, astăzi se vorbește foarte mult despre democrație și libertate, dar nu se vorbește deloc sau în nici un caz suficient de încercat, de profund, consistent și des, despre egalitate, fraternitate și republicanism, aceasta care a reduce libertatea la jocul infantil, responsabil, transformându-se democrația autentică într-o mare arenă a manipulării colective, deci într-o democrație de papagalii, care dispun de drepturile depline de a repeta ceea ce au învățat pe dinafară, ceea ce au automatizat la nivelul cuvântului trivial.

Trăim în cea mai liberă și mai democratică între toate societățile istoriei - cu excepția democrațiilor elene clasice - și încă mai avem, în scară planetară, de făcut un drum fabulos de lung, până la a ajunge la o adevărată democrație, care nu poate fi decât un sistem al egalității, libertății, fraternității și, implicit, al solidarității republicane. Nu am de gând să analizez acum ce poate fi egalitatea umană, cum se împacă aceasta cu fireasca inegalitate a indivizilor, cum fraternitatea și solidaritatea înlocuiesc adevărata identitate umană a omului

și cum, în absența lor, omul nu aparține umanității, sub raportul comunicării cu semenii, cu lumea vieții și cu cea sferă a spiritului căreia, dacă nu aparținem, nu mai putem aparține decât corupției, descompunerii.

Democrația este însă, așa cum bine se știe, sau directă, sau reprezentativă. Cetatea greacă, precum și Roma, a încercat un dublu regim democratic, direct în unele domenii ale activității publice, reprezentativ în altele. Democrația actuală - atât cât este, atât cât poate fi, atât cât nu ajunge să fie deturnată de dușmanii ei, chiar și atunci când aceștia o conduc, lucru care, desigur, nu se întâmplă rar - este directă doar în cursul alegerilor și în referende. În mod obișnuit ea este exercitată prin reprezentanți. Lupta politică este dată pentru obținerea condiției de reprezentant, pentru faptul de a reprezenta. Încercăturile intenționate, interesante, privind mecanismele reprezentării, sunt cele care torpilează marile principii, democratice altminteri, acceptate aparent - ele compromit, corup starea de egalitate a oamenilor, restrâng libertățile, alterează atașamentul moral republican, suprimă fraternitatea. Toate cele pe care le spun acum nu urmăresc nici măcar faptul deschiderii unei critici politice, declarării unei stări de criză a vieții umanității actuale, exprimării unei nemul-

tumiri privind existența noastră omenească, prezentă - ele vor să sublinieze lipsa de răspundere cu care este tratată, în epoca pe care o trăim, condiția reprezentării.

A reprezenta înseamnă, poate însemna, două lucruri distincte - a juca un rol de mesager și a adopta o identitate vizibilă, recognoscibilă, pentru o comunitate umană, în numele acesteia, o identitate în care acel grup uman reprezentat se regăsește. Un ales al poporului - un președinte, un senator, un deputat și, printr-un mandat secundar, un ministru sunt, în adunările, funcțiile și instituțiile în care își îndeplinesc mandatul, și mesagerii ai unor comunități umane, și personalități intrupând spiritul unei civilizații, unei culturi, unei voințe, unei modalități politice de a fi. „Reprezentantul permanent” al unei țări într-o instituție internațională, deținând un grad ambasadorial spre a beneficia astfel de o autoritate simbolică suficientă, nu este decât un mesager. Ambasadorul, trimis al statului, așa cum parlamentarul are funcția unui delegat al poporului, este și acesta, precum și cel de-al doilea, în același timp mesager și reprezentant propriu-zis. Aici încep însă complicațiile pentru orice reprezentant, pe orice nivel de autoritate s-ar afla. El poate fi un mesager onest, fără a ajunge vreodată la condiția de reprezentant. A reprezenta o națiune, a reprezenta un popor, a reprezenta un stat este o calitate care nu se dobândește prin decret, prin alegeri, prin nimic de natură formală. Toate acestea îi pot confirma o reprezentativitate decurgând din personalitatea sa, din împlinirile sale, din forța și orientarea spiritului său, și fac această reprezentativitate aptă de a circula în plan oficial și legal, dar ele nu o instituie. Numele necunoscute anterior nu au cum începe de azi, de ieri, de mâine, să reprezinte România sau o mare putere sau orice țară demnă. *Criza politică a lumii moderne este rezultatul funcționării și delegării de reprezentanți nereprezentativi.* Despre ce democrație poate fi vorba dacă popoarele nu sunt propriu-zis reprezentate? *Principala formă de corupție este furtul de reprezentativitate.* În ce mediu te poți afla liber, cu cine urmează să fii egal și fratern, într-o lume în care personalitatea nu mai este adevăr, ci imagine?

acolade

Întâlniri literare

**marius
tupan**

Invitat la diverse întâlniri cu cititorii, autorul este tentat să facă firești comparații, să aibă un punct de vedere asupra participanților și să-și evalueze propria sa prestație, poate mai importantă decât toate celelalte. Nimeni nu e dezinteresat de felul în care se prezintă în fața interesaiilor de arta scrisului. Vremea lansărilor și a discuțiilor pompieristice nu se mai practică, lectorii fiind interesați să afle cât mai multe amănunte despre opera și intimitatea creatorului. Dacă acesta e discret, parcimonios, are toate șansele să rămână singur în sală după un anumit timp. Cum nu se întâmplă altădată, când oamenii trebuiau să răspundă chemărilor sindicale, să reziste unor oratori dotați cam cu aceleași texte, căci nu li se admitea să se abată de la linia partidului. Dacă unii erau ispițiți s-o facă, intrau în acțiune organizatorii, recurgând la diverse subterfugii, ca adunarea respectivă să nu le dea bătăi de cap. Acestea, subterfugiiile, când nu erau caraghioase, deveneau comice. Unul mă amuză și acum, ori de câte ori îmi vizitează memoria.

Eram un grup de tineri scriitori (Gabriela Negreanu, Denisa Comănescu, Mircea Dinescu, Alex Ștefănescu, George Stanca, Dan David și subsemnatul) ce urma să înobileze viața spirituală a orașului Olănești. Ca să fie siguri că nu vom lungi discuțiile și nu ne vom abate de la subiectul propus, mai marii orașului ne-au plasat întâlnirea înaintea unui concert de muzică populară: în acest fel ne asigurau și spectatorii, care nu aveau vreo legătură cu prezența noastră acolo. Cum unii dintre noi, ajunși în fața unui microfon, se îndrăgosteau repede de el, a fost nevoie de plasarea unor bilețele prin care eram avertizați că spațiul nostru de seducție e limitat, iar sarmalele, aburind într-o cameră alăturată, amenință să devină reci. Neplăcută situație! Cei care nu reușiseră să-și exprime gândurile urmau să și le păstreze pentru altă întrunire, într-un alt oraș, doar spectatorii de muzică populară oricum nu erau interesați de ele. Ca atare, trebuia să ne conformăm.

Puțin mai sus seriam de prestația scriitorilor. Niciodată aceasta nu va fi pusă în valoare dacă în sală se vor afla cititori plictisiți, dezinteresați de subiectele dezbătute, veniți dintr-o minimă curiozitate. Întâlnirile de la Liceul „Elena Cuza” din Craiova pot fi considerate exemplare din punctul de vedere al celui care a poposit pentru a doua oară în amfiteatrul școlii. Sufe de elevi, atrași aici de propriile convingeri, nicidecum obligați să-și urmeze profesorul coordonator, l-am numit pe Florin Logreșteanu, el însuși un hărăzit prozator, te mitraliază cu întrebări incitante, dovedind că sunt familiarizați cu domeniul scrisului, au opinii ce nu coincid întotdeauna cu ale tale, cunosc îndeajuns expansiunea literaturii române în străinătate. Participarea lor profesionistă la discuții te stimulează și te reconfortează, dându-ți sentimentul că nu predici în pustiu, cum mai cred unii condeieri superficiali, aruncând un blam asupra unor profesori incapabili, cică, să le dezvolte tinerilor un gust literar. Din cabinete capitonate nu poți ghici pulsul real al difuzării ideilor și cărților. Manifestările de la Liceul „Elena Cuza” din Craiova ne îndreptățește să credem că astfel de centre spirituale există și în alte colțuri ale țării, obligația noastră fiind aceea să le depistăm.

adrian g. romila

Un model în a deveni și a fi

Horia-Roman Patapievi e un personaj controversat. Venit în zona umanioarelor dintr-un domeniu „exact”, fizica teoretică, el a fost mereu o prezență publică spectaculoasă și contrariantă, indiferent de felul apariției (carte, talk-show, interviu, conferințe, luări de poziție). Figura sa ușor prețioasă, bagajul cultural de invidiat, rigoarea referinței, plimbarea dezinvoltă printre idei din cele mai diferite, aplecarea intelectuală spre domenii de graniță și un fel de talent de a pune în ecuații solubile - și excelent formulate - probleme dificile au făcut din Patapievi, începând cu anii '90, un nume care a urcat cotele notorietății într-un ritm vertiginos. Apogeul dimensiunii publice atinse azi de directorul Institutului Cultural Român n-a fost și nu e deloc comod pentru receptarea demersurilor sale publice. Să ne amintim numai de scandalul trezit în numirea sa în această funcție de către președintele Traian Băsescu.

Dar disputele legate de numele lui Patapievi sunt mult mai vechi, de când a intrat în atenția neo-securiștilor post-decembriști pentru virulența cu care personajul în cauză denunța activitatea mascată a foștilor cerberi ai regimului. Dar să zicem că asta a făcut până nu demult și ca membru CNSAS și ar avea de ce. În acest caz, ca numele său să fie

cronica literară

disputat. Controversele „patapievicioase”, cum ar fi spus Luca Pițu, au și alte cauze, unele care tin de pulsația sa ideatică. Pentru câteva pagini despre propriul popor, scrise pe un ton cioranian în *Politice*, i s-a pus eticheta de occidentalist și anti-român; datorită coniecturilor din *Omni recent* (și nu numai de acolo), a fost clasat printre tradiționaliștii nostalgici și printre fundamentalistii creștini de către anumiți port-moderniști relativizanți; pentru stilul său eseistic și mozaicat a fost adesea criticat ca lipsit de direcție intelectuală clară și privit ca simplu colportor de idei mai mult sau mai puțin generale; pentru frecventarea grupului Lițeanu-Pleșu și pentru succesul cărților sale la Humanitas a fost încadrat între elitiștii scortșoși și între așa-ziii „boieri ai minții” de către unii care se simțeau marginalizați într-o poziție publică mai provincială. De aceste tipuri de etichetări n-au fost scutiți nici alții și ele arată, poate, caracterul viu al pieței intelectuale autohtone. Mai ales într-o Românie în curs de normalizare, pe toate planurile.

Dintr-un punct de vedere opus, Patapievi e, de departe, un intelectual cât se poate de stimabil. Efervescenta sa publică a cules multe recunoașteri: autor de eseuri de succes, realizator de talk-show-uri culturale cu impact la un anumit public, director al unui mensual consistent și de largă cuprindere disciplinară, conferențiar universitar și una din vocile cele mai frecventate în cele mai variate situații. Dar probabil că autenticitatea sa intelectuală e dată, mai mult decât altceva, de domeniul în care a ales să se manifeste, îndeosebi prin ultimele sale apariții: *Discernământul modernizării și Ochii Beatricei*. *Cum arăta cu adevărat lumea lui Dante?*. Aș adăuga aici și traducerea din David Bohm (*Plenitudinea lumii și ordinea ei*), unul din cei mai pregnanți fizicieni holști contemporani, precum și coordonarea la Editura Humanitas a unei colecții - *Istoria ideilor* - de traduceri din autori pe cât de stranii (repet, la noi!), pe atât de importanți: A. Lovejoy, A. Funkenstein sau Al. Koyré. E vorba despre un efort de pionierat în spațiul românesc, pentru că decelarea fundamentelor modernității printr-un riguros parcurs epistemologic și reconfigurarea diferitelor cosmologii și a implicațiilor lor pentru ontologia omului contemporan nu sunt la îndemâna oricui. Patapievi a pornit și el în aceste explorări folosind competente solide și diverse, alegând mai degrabă să interogheze relativismul modern decât să-l idolatrizeze și

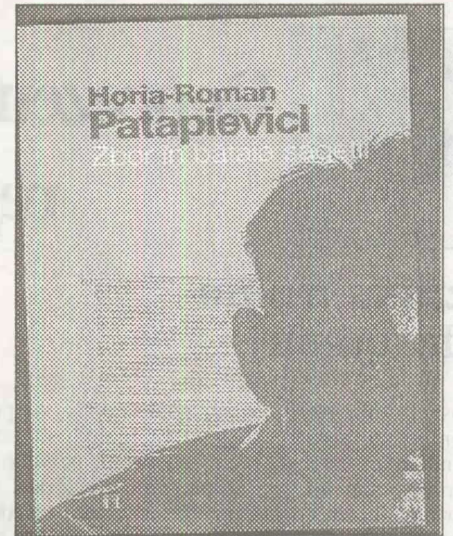
ășezându-se în perspectiva nu totdeauna clar precizată a unui creștinism asimilat în esență. Discursul său risipit și eclectic, adesea înțesat de referințe „tari” și rar frecventate, de formulări memorabile și de îndrăznele stilistice nu putea să fie pe placul tuturor, mai cu seamă celor acomodați fără rest unei modernități recente care și-a anihilat definitiv și non-critic structurile care au alcătuit-o.

Cartea prin care autorul aici discutat a atras pentru prima oară atenția n-a fost cea de debut, *Cerul văzut prin lentilă* (1993), o mică antologie de eseuri, ci *Zbor în bătaia săgeții* (1995), subintitulată *Eseu asupra formării*. Ea a fost reeditată la Humanitas de curând (după ce a cunoscut și alte ediții), o dată cu reeditarea celorlalte două lucrări care i-au adus faimă lui Patapievi (*Politice* și *Omni recent*). Când am parcurs-o prima oară, ea avut asupra mea (și nu doar a mea) un efect percutant. Descopeream în paginile ei avatarurile unui intelectual hiperlucid, care-și făcuse din cultură, sub comunism, o a doua natură. Demersul autorului semăna, întrucâtva, cu cel al lui Lițeanu din *Jurnalul de la Păltiniș*. Și acolo tot de supraviețuirea prin asimilarea marii culturi era vorba. Numai că la Patapievi trecerea pe „bulevardul culturii” are mai multă pulsație, mai multă bucurie, o mai mare deschidere către diversitate și, bineînțeles, beneficiază din plin de o libertate de expresie pe care cartea discipolului lui Noica nu o avusese. Și, în plus, *Zborul* patapievician e strâns legat de parcursul biografic și se desfășoară în lipsa unui maestru în carne și oase. Formarea personajului pe care autorul și-l construiește în carte se face exclusiv în umbra cărților pe care le devorează și a ideilor pe care le asimilează frenetic, într-o sete care crește progresiv și cu vârsta subiectului, și cu numărul de obiecte intelectuale devorate.

Scris sub formă de fragmente dispartate, numerotate de la 1 la 275, *bildungs-eseul* lui Patapievi e, la prima vedere, deconcertant. Dacă acceptăm convenția autobiografică a identității dintre narator și autor, atunci putem spune că autorul și-a consemnat cele mai importante momente ale vieții, de la vârsta *Cireșarilor* și a *Pif-urilor*, până la cea a gânditorului profesionist, înșiruind cvasi-cronologic paragrafe care alternează ca întindere și ca stil. Întâlnim, pe de o parte, cioburi biografice trecute prin filtrul unei hermeneutici mature, a unei maturități care rememorează din perspectiva căutării unui sens existențial care să se așeze în lumina marilor experiențe și a marilor autori. Totul, absolut totul e reevaluat ca treaptă de evoluție a conștiinței de sine, reflectată de marile idei, de marile toposuri ale umanității. De aceea parcursul temporal al *eseului de formare* nu e unul obișnuit, respectând strict drumul firesc al vârștelor relateate, ci unul al etapelor cu rezonanță puternică în spirit, abordate după importanța efectelor asupra desăvârșirii conștiinței de sine. Autorul decupează o anume etapă și o interpretează de fiecare dată conform unei grile fixate de la început: decupajul e valabil după cum are sau nu tangență cu desăvârșirea intelectuală, cu apropierea de marii măști care sunt autorii universali. Coborârea curioasă a copiilor în pivnițele caselor dărămate, de pildă, capătă dimensiunea unei incursiuni în infern, a unei confruntări cu misterul autentic, confruntare deloc rămasă fără urmări. „Noi căutam, desigur, urmele unei crime și, poate, visam să prindem un criminal. Dar am descoperit altceva decât o crimă, am descoperit treptele tipice ale unei *descento ad inferos*. Fiecare din noi știa că se ucid copii acolo unde noi coboram, și că noi eram copii. În ciuda copilăriei, eram pregătiți pentru a ne primi moartea, sau mântuirea, la capătul scării pe care o coboram”. Lanțul de evenimente care colorează fiecare vârstă e reevaluat de autor mereu după aceeași grilă a întezării pedagogiei absolute, în final: cultura. Și o tinerete desfășurată în plin regim comunist n-a fost deloc pareimonioasă în evenimente cu mare potențial paideic. Lecturile obligatorii impuse de școală, evadările cu ajutorul propriilor liste de lecturi, teribilismul hippy, practica agricolă, relațiile cu părinții și colegii, armata, facultatea, excursiile, întâlnirile cu „maestri” în viață, munca derizorie după absolvire, toate nu rămân doar

simple repere biografice, ci devin de fiecare dată „trepte tipice” pe un drum presărat de cazuri de convertiri, renegării și proaspete începuturi. „Până la 13 ani, anii mi-au fost «omogeni». Între 13 și 15 ani trăiesc primul interimat: copilăria este negată însăși esența ei, care este firescul natural și inocen și înlocuită printr-o vârstă a rușinii, contestă pierderii de sine, care a substituit pasiunii de viață, pasiunea drogului, viciului și a excitației. Această criză este accentuată printr-o iubire în care sunt refuzat, și consumată, în depășirea ei, printr-o care mi se oferă fără să o fi căutat. Deja la 17 ani sunt copt pentru vârsta care va renunța derelictiv: intru în epoca conștiinței valorice. Asemenea evaluări sunt interstiții obsedante autobiografice din *Zbor în bătaia săgeții*, puncte periodice treceri dintr-o etapă a spiritului în a până la decantarea definitivă, din amalgamul de existențe voit direcționate, a „conștiinței valorice”.

De cealaltă parte, întâlnim în cartea Patapievi numele și ideile care l-au format. Autorul dă oțioase liste de lectură, face inventarul lucrurilor parcurse într-o anumită perioadă (săptămână, lună, an, vârstă), își dezvăluie planurile viitoare, lansează proiecte de lucrări, conspicează și comentează texte care l-au marcat, transcrie din nenunțate caiete personale consistente fragmente de eseuri, se raportează la critice la mari autori asimilați, rememorează date istorice și reface articulații sisteme filozofice, dă referințe bibliografice și

transformă dosarele personale în surse demne de citat. Toate pentru a fixa cât mai detaliat „biografia unei formări” într-un timp istoric absurd, caracterizat prin suprimarea libertăților fundamentale. Tocmai această suprimare a generat nevoia unei libertăți private, fără de care supraviețuirea ar fi fost aproape imposibilă. E vorba, până la urmă, de un mod de viață care a știut să fie fertil și bogat, ciuda faptului că a fost condamnat să se nască aerul fetid al catacombei. De aici și caracterul necabotin al autocitării și al spectacolului intelectual pe care l-am simțit etalat de *eseul de formare* al Patapievi, la o primă lectură, într-una din primele ediții ale cărții.

Acum impresia e ușor alta, văd latura palidă și motoasă, alunecând insesizabil spre patetism a unei mareați informe de nume, titluri, comentarii și referințe din *Zborul* patapievician. Dar atunci, la momentul primelor ediții, el a avut efectul unei treziri, al unei inițieri. Descopeream un mod de-a fi pe care mi puteam apropria, care mai era încă valabil, mai ales că eram doar de cinci ani într-o tranziție care eliberase cuvântul și gândirea. Cartea aceasta a avut atunci valoarea unui manifest. Dacă azi el pare puțin desuet, nu trebuie neapărat incriminat autorul, patapievian, inevitabilă a timpului obiectiv și a vârștei lecturii acționat. S-ar putea ca azi el să și fi descris la *formarea*, iar noi, recenții, să fim mai puțin sensibili la o astfel de *formare*, „prin cărți și în conversații”, atmosfera exaltată și binecuvântată a prietenilor îndrăgostiți. Poate pentru că accesul la conversații și la cărți nu mai e restricționat și deja am beneficiat din plin de el, de ani buni. Sau poate pentru că ave alte așteptări de la tratarea unui asemenea subiect. Dar în mod sigur acest ciudat escu al lui Patapievi va rămâne ca una din mărturiile cele mai relevante ale posibilității de-a deveni și de-a fi, în absența maștrilor vii, printr-un uriaș și singular efort interior.

Deși universul poeziei lui Gheorghe Grigurcu pare, în aspectele lui esențiale, invariabil, scriitorul găsește mereu resurse să-l diversifice și să-l îmbogățească. Este o situație asemănătoare cu cea a muzicianului, a unui jazzman care dintr-un număr limitat de sunete știe să moduleze la nesfârșit, obținând variațiuni, improvizații continue. De unde vine această perseverență pentru unitatea/pluralitatea formelor? Poate dintr-un scrupul stilistic meliorist ori dintr-o înclinare ludică ori poate din plăcerea nepuizabilă a raționării.

Confirmă aceste supoziții și recentul volum **Fiindcă** (Editura Vinea, București, 2005), re-proiectând, redefinind, schimbând raporturile, coroborând ideea că poezia lui Grigurcu tinde să fie nesfârșită, ca lumea. Minimală, am putea spune redusă la unitate, o astfel de lirică are totuși o mare doză de inefabilitate, deci o considerabilă deschidere conotativă. În această însușire constă capacitatea ei de a ilumina, adică de a revela. Scriitorul susține jocul dintre aparență și esență, recuperând/restituind poeticitate lumii obiectuale, însuflând afectivitate formelor. El animă un univers sim-

Gheorghe Grigurcu

Fiindcă

editura vinea

plu, adesea reificat, îi redă aptitudini colocutoare, multiplică sau reduce, inventează și mobilează realitatea: „Tot ce nu poți opri îți aparține/ tot ce ți se scurge printre degete// toate amintirile te contrazic/ întreg prezentul rîde subțire de tine// tot ce-a început să se piardă/ se va pierde fără-ncetare// doar nespusul fragil umilul nespus/ uneori se transformă în faptă.“ (*Poetică*). Poetul proiectează multă frumusețe, în accepția platoniană care asociază esteticul cu eticul, într-un transcendent imuabil: „frumusețea nu e nici viață nici moarte/ dincolo sunt stelele aici doar luminile lor/ jucînd într-un film.“ (*Aproape-ai căzut*).

Ca un cogitabund veritabil, așa cum este în principal, scriitorul revelează semnificațiile realului, îl spiritualizează, îl însuflă. Această aproape o hermeneutică lirică o face cu delicatețe. Reflexibilitatea se însinuează în concentrarea textelor, în atitudinea afectivă pentru partea modestă a creației, pentru gestul minor, pentru ceea ce, de regulă, scapă atenției. Astfel, amorful, vagul, smeritul, cotidianul, elementele naturii încep să concerteze. Poetul se solidarizează cu creația, își împarte, ca un franciscan, dragostea pentru întreaga fire: „Partea de prisos a vieții/ acoperă partea ei utilă// cu-o nespusă duioșie/ spre-a-i ține de cald// cum o plapumă peste trupul/ unui prunc.“ (*Partea de prisos*).

Ducând simplitatea spre limită, poezia lui Gheorghe Grigurcu redefineste lumea în

Respirația scrisului

paul aretzu

dimensiunea ei elementară, primordială, spirituală. O face de regulă ritualic, folosindu-se de trepte de cunoaștere, altele sprijinindu-se pe nervuri livrești sau, cel mai adesea, pe expresivitatea unei lapidarități aforistice, epigramatică. Poetul nu folosește metafora vădită, agresivă, ci figuri de stil simple, ale inteligenței, ale lucidității, cum ar fi acumularea, fulgurația, comutarea, fabula mică, acuitatea ludică, viziunea animistă, dar și un inventar poetic ascetizat, cu o întoarcere a atenției spre eferitate, spre factologie. El pune în prim-plan elementele, fenomenele comune, ipostaziindu-se simpatetic în obiecte, decelând esența lucrurilor. Demersul este auster, smerit, avînd ca mijloc de cunoaștere reflexivitatea. Contrar mitului expansiv, copleșitor blagian, avem la Grigurcu o magie implozivă, nespectaculoasă, simbolică, mai apropiată de reprezentările filosofilor presocratici. Domină în poezia sa atitudinea contemplativă pătrunzătoare, a cărei sapientialitate este dusă până la soluții paradoxale: „Mi-e la fel de greu/ dacă vorbesc/ ori dacă tac/ așa că de ce-aș mai vorbi/ ori de ce-aș mai tăcea?“ (*La fel de greu*).

Scriitorul a asimilat cu discreție și modelul oriental, care aspiră spre concizie, spre un misticism ezoteric, spre cunoașterea de sine, asumând rolul veșnicului școlar: „A fi ucenic înseamnă/ să te silești/ a transcrie/ întreaga poveste -/ a omenirii/ pe-o singură/ petală de lotus“ (*Ucenicul*). În același sens, se remarcă înclinarea spre picturalitatea formelor simple, spre desenul acurat sau spre atmosfera imobilă, care ilustrează o stare interioară, o idee: „Nici un cîntec nu vrea s-ajungă Dincolo/ toate se strîng friguroase Aici// în odaia legiferată sever/ de franjurii abajurului vechi// pe luciul stins al tabloului/ ce consolează focul din cămin// în așternutul cu încă proaspăt/ miros de nori albi// în inima atît de neajutorată/ a domnului bătrîn cu ochi de fată.“ (*Nici un cîntec*).

Deși este sobră, ușor melancolică, adesea însoțită de un surâs ironic mental, poezia nu este lipsită de umor, fie absurd, ca la Daniil Harms, fie bufi: „Nimicul cel mare și Nimicul cel mic/ stau la taifas// Nimicul cel mare dorește săngărită/ Nimicul cel mic// dar ezită// în schimb Nimicul cel mic/ pe neașteptate/ înghite Nimicul cel mare.“ (*Despre Nimic*).

Autorul înregistrează/contabilizează cu sârguință cele mai imprevizibile aspecte ale realului/imaginarului, decelînd în toate părțile, realizînd un panopticum pluridimensional. Unele imagini sunt recurente, făcînd parte dintr-o serialitate, cum sunt cele ale toposului dezolant al *Amarului Țîrg*, numind de fapt un destin, o dramă, o mentalitate, aducînd în prim-plan o voce expresionistă: „Viața Amarului Țîrg pulsînd/ în micile curți periferice/ cum o inimă de porumbel// și storiile trase peste gînduri/ neduse la capăt/ și luminile arzînd fără rost/ la miezul zilei în ceoșe odăi/ cum în gînduri.“ (*Viața Amarului Țîrg*). Poetul face, curent, exercițiul corespondențelor dintre interior și exterior, concertînd țesăturile invizibile ale lumii. Folosind discursul eliptic, conferă poemelor un rafinament și un hieratism stilistic.

Ca și cum universul ar fi perceput de copii, fiecare obiect este inventariat într-o clasă a similitudinilor, ori îi sunt redefinite competențele: „Nici un copac/ n-ar putea umbla// nici un elefant/ nu s-ar putea ascunde/ într-o gaură de șoarece// nici un rîu/ n-ar putea trece/ cum o apă prin ac// și tocmai de-aceea/ plîng cîntecele/ iar fabulele/ se umflă de rîs.“ (*Fabulă*).

Scriitorul este un contemplativ detașat, discret la nuanța afectivă. El nu scrie o lirică a

sentimentelor, cu retorică, ci o poezie a recuperării morfologiei lumii și a simbolurilor insolite care o însoțesc. Conexiunile funcționează multiplu, asociînd aspecte neprevizibile. Sub seninătatea dominantă, în adînc, abia perceptibilă, se bănuiește o nostalgie de fond, o *amărăciune*: „Năucitoarea zi de ieri/ ce-a tremurat cum alcoolul/ în pahar la amiază și după-amiază// nici o furtună n-o mai atinge/ nici o dezordine n-o mai amenință/ nici măcar o muscă nu-i poate conturba calmul ironic// căci a devenit fabuloasă/ aidoma aceluia copac ușor înclinat/ (cum capul unui muzician pe vioară)/ crescut chiar în mijlocul localului din Parc/ ieșindu-i prin tavan/ în lumea largă ce fără de păs/ zboară zboară zboară.“ (*Ziua de ieri*). Funcționează, în textele aparent simple, relaționări alegorizante între aici și dincolo, înăuntru și în afară, imanent și transcendent, lăsate într-un stadiu scintilant, fără complicații metafizice. Poetul nu stă la voia inspirației, nu se lasă la discreția aleatorului, ci, dimpotrivă, își raționează discursul, supunîndu-l unui ritual al meditației. Este unul dintre motivele pentru care impactul asupra cititorului nu este remanent, ci se manifestă iluminatoriu, intensiv.

Se remarcă aspectul aforistic al unora dintre poeme, construite adesea pe caracterul echivoc

cronica literară

al calamburului ori pe dileme anititeticе: „Tot ce nu poți opri îți aparține/ tot ce ai ți se scurge printre degete// toate amintirile te contrazic/ întreg prezentul rîde subțire de tine// tot ce-a început să se piardă/ se va pierde fără-ncetare// doar nespusul fragil, umilul nespus/ uneori se transpune în faptă.“ (*Poetică*).

Reiterativă este tema autoreferențialității. Arta poetică are la bază jocul imaginarului, intuițiile paradoxale, demitizante, o anume perspicacitate în tehnica revelației. Poemul este *negru-n cerul gurii, rău doar cu sine însuși*, iar autorul umblă cu capul în nori, călcînd distrat prin realitate, pe când cititorul își face veșminte din *umbra poetului*. Scriitorul este chiar un lucru nefolositor, dar gravat de o vocație ironică a suferinței: „Atît de nepretențios de stingaci elanul poetului încît nu seamănă nici cu dragostea nici măcar cu dorința// atît de nerespectuos cu cei mari/ de nerezonabil atent cu cei mici/ încît nu te-ar putea interesa// îl colești sâstisit enervat/ dar afli că suferă/ că stă-n loc pentru că nu cunoaște nici un drum// că e un rebut puțin nebunatic dar plin/ de-o prematură durere/ precum un elev repetent.“ (*Elanul*).

Pentru Gheorghe Grigurcu, poezia este consecința firească a raționării lumii, rezultatul meditației, al decantării pasiunilor: „Esența rugului nu e flacăra/ totdeauna grăbită/ ci liniștea cenușii care-i urmează flăcării/ nespus de răbdătoare totdeauna.“ (*Rugul*). Investind-o cu o dublă funcționalitate, lirica sa este sorgintea pe care poetul o are înăuntru și care se revărsa fără-ncetare și, în același timp, este calea propriei mîntuirii, dulcele/amarul său calvar. Menit s-o înmulțească, poezia sa este firească, exercitîndu-se de la sine, dintr-o necesitate vitală, precum respirația.

Discurs polifonic

La Editura Rafet (Râmnicu-Sărat, 2005) vede lumina cernelii tipografice încă o carte a buzoianului Dumitru Ion Dincă: **Arborele manuscris**, în care poetul își trăiește olimpiian maturitatea poetică, vindecat, fie și temporar, de spaima extincției care, oricum, se va înfățișa într-o bună zi să-și ia tributul. Însă răgazul e fructificat cu inbranlabilă forță vitală, discursul scriitural cunoscând o respirație impecabilă și o coerență fără cusur. Fraza poetică e amplă și fluidă, experiențele, atât umane, cât și scriiturale, revărsându-se cu nedisimulată nonșalanță în mătcile unor revelații cardinale. Starea de poezie îmbibă ambientul imediat, ca și pe cel cosmic. Într-o lume zeificată, precum în **Elegia a II-a** a lui Nichita Stănescu, sarea mărilor se îmbină cu lacrima cerului și creează senzația de nou început. Cuvintele demiurgului care este poetul, acest imperturbabil bărbat al primăverii, sunt scrijelite, precum numele îndrăgostiților, pe scoarța castanilor sau a copacului ales să salveze memoria pădurii. Discursul poetic se iscă sub zodia jertfirii ce pregătește și condiționează ipostaza epifanică (**Deflorau bătrânețea apusului**).

Discursul e polifonic, vocile sunt armonizate miraculos cu muzica instrumentelor, cel mai frecvent fiind pianul atât de drag simbolizatorilor. Deloc ostentativ sau epatant, acest discurs e acum total, torențial, vulcanic și el își trage izvoarele din adâncurile culturii universale, orchestrând personalizat teme dintre cele mai diverse și mai acute: a

galaxia cărților

uzurpării personalității genului de către călăul său, a vinderii miresei sau a închiderii ei într-o mânăstire, a profetului orb în sufletul căruia se deșteaptă văzul interior, a tragerii la sorți a cămășii învinsului, a nebunului (bufonului) ce-și permite să spună adevăruri în regimurile totalitariste, a *fortunei labilis* și a lui *fugit irreparabile tempus*, a jertfei iisusice și a crucificării, a păcatului neispășit, a blestemului neînfrânat de nici o magie, a triumfului nelegiuirii comise la adăpostul întunericii și așa mai departe, toate acestea într-un dialog contextualizator-catalizator al miturilor înflorite în diferite civilizații și orientări religioase, simultaneizându-le codurile morale și erotice. Fiecare poem e o așchie de epopee parabolică în care binele și răul se confruntă neîncetat, cronicarului-poet revenindu-i teribila și ingrata misiune de a reactiva memoria lumii și de a mai salva ceea ce mai poate fi salvat, la integritatea arborelui manuscris atentând cei mai impredictibili agenți destructivi: „Cât de ingenue par în marșul lor carnivor spre fibrele arborelui manuscris să-i pună la rădăcina frunzei buba rea din care ar urma să iasă petala obișnuită pe care un poet să scrijelească numele plantelor și-al bucuriilor dintr-un univers obscur sunt doar niște furnici anunț gornistul din colțul catedralei care-și caută hrana în cruci lespezi de morminte dihonii arborii sunt alături asistă la marele masacu fără să clipească, din așchiile clorofilei e ca într-un cimitir unde oamenii/ poartă chipuri de cruci și de strigoi laolaltă cu/ toate noroadele/ crucilor laolaltă cu toate popoarele/ damnate cauți un Dumnezeu e răstignit și el acolo în bezna de trestii printre morminte care nu au nume doar crucile la prefacează biografia/ În marșul lor funebru și triumfal numai furnicile carnivore trec leneșe spre arborele vieții cel al crucilor răstignite teanc de morminte și vorbe și plânsete amar de

le-ar mai îngădui un monah fărădelegea drumului lor triumfal“ (**Furnici carnivore**).

Avem, de asemenea, de a face cu o meditație lirică asupra ideii de literatură ca purtătoare de cultură și civilizație și care, de-a lungul vremurilor, s-a bucurat de respect, dar și de ura vandalizatoare a conducătorilor scelerati ce nu s-au sfiit să îndrepte tunurile împotriva bibliotecilor ori să ordone înălțarea de ruguri de cărți în piețe publice, scriitorul fiind perceput de putere nu ca un luminător de drumuri către un mâine mai bun, ci ca un martor incomod care îi va dezvălui crimele prin care s-a ajuns în vârful piramidei social-politice. Aluziile la rolul poezilor noncolaboraționiști din regimurile totalitarist-extremiste sunt mai mult decât străvezi în această carte ce mesaj. Politicienii corupți ai lumii contemporane pe care o conduc iresponsabil către dezastre ecologice iremediabile, mai mult decât de glonț și de otrăvă se tem de cuvântul care le-ar putea diagnostica boala reală - patima lor incurabilă de înăvuișire și de mărire veșnică: „În acest oraș s-a decretat sechestru/ toate ambulantele, manutantele./ cramioanele alpiniștilor/ sunt în stare de șoc gradul zero./ Numai un vraci nebun călare/ pe ciudatele mamifere ambulante amfibii/ încearcă printr-o crăpătură a smogului/ să fotografieze dezastrul/ din Pompeiul mileniului trei“ (**Pompeiul mileniului trei**). În viziunea lui D.I. Dincă, poetul, „în cămașa lui Ulise/ sfidând așteptarea Penelopei“, e o *persona non grata* pentru marii zilelor totalitariste și el e mereu făcut responsabil și arătat cu degetul tocmai de cei care iscă și întrețin răul universal.

Experiențele capitale ale poetului sunt tot atâtea puneri în abis unde se încearcă livresc de cele mai personalizante semnificații, refăcând tot atâtea scenarii inițiatice pe trasee metafizice irepetabile.

Arborele manuscris e, neîndoind, cea mai bună carte de poezie din câte a scris până la această dată temerarul Dumitru Ion Dincă.

Perpetua invocare a clipei

Iată că **Jurnalul incomod** al neobositei Marta Bărbulescu a ajuns la volumul al treilea (Editura Scrisul prahovean-Cerașu, 2005).

Cartea se naște dintr-o teribilă nevoie de confesiune, de dialog cu sine, ca și cu Dumnezeu, într-o lume în care reperele sunt tot mai nesigure, aidoma unor punți de lemn învechit peste niște râuri tot mai involburate.

Întâlnim și aici, ca și în volumele precedente ale **Jurnalului incomod**, o perpetuă invocare a clipei să stea pe loc, clipă neîncăpătoare de trăirea cu care o încărcăm înobilând-o. Întreg volumul e o modalitate de a atrage atenția asupra poeziei care, pentru cel care știe să vadă și să audă, țâșnește la tot pasul, ca și norocul de sub sapă dintr-o binecunoscută poemă argheziană. Lumea surprinsă de Marta Bărbulescu e una doldora de corespondențe, în sens baudelairean, o lume tot mai sacralizată prin prezența tot mai perceptibilă a divinității ce-i conferă firii forță miraculoasă. Natura înconjurătoare se filtrează, în viziunea autoarei, prin cultură. Murmurele apei vin din muzică, luminile s-au purificat trecând mai întâi prin poezie, peisajele naturale coboară din picturi celebre. Și, la rândul lor, faptele de cultură contemporane sunt raportate la altele mai vechi, urcând până la mitologie și, mai ales, până la Biblie, ceea ce-i dă autoarei și deopotrivă, cititorului un sentiment tonic de siguranță și de confort generat de continuitatea actului artistic structurat organic prin conto-

pirea indistructibilă a realului, mântuit neîncetat deși prin ficțiune, cu aceasta din urmă.

Jurnalul incomod se constituie ca o radiografie complexă a timpurilor noastre în care generozitatea unora se intersectează cu egoismul feroce al politicienilor demagogi și al hârcioșilor care nu se mai satură să strângă averi și să le depoziteze spre a le ajunge preț de-o veșnicie, toți aceștia crezându-se nemuritori.

Sunt creionate alert și cu nerv poetic moravurile vieții literare românești. Cu multă căldură e salutată solidaritatea de breaslă a scriitorilor, verticalitatea morală a celor mai mulți, gesturile de magnanimitate a unor capi de reviste sau de edituri, după cum, la celălalt pol sunt fletrite lipsa de caracter, promisiunile neonorate nicidecum ale unor critici, spiritul gașcar, ipocrizia, orgoliul exacerbat, mitomania, limba de lemn, prostul gust, kitchul de orice natură ș.a.m.d.

Crochiurile Martei Bărbulescu sunt memorabile, precum cel al poetului Ion Sratan, al pictoriței Graziella Doicescu și al multor alora: Marian Rusecu („o fântână arteziană într-o zi caniculară“), Al. Săndulescu, Cezar Ivănescu, Mihai Cimpoi, Henri Zalis (Relu), Theodor Vărgolici, Marius Tupan, Edgar Papu, Al. Ivasiuc, Traian Tr. Cepoiu și mulți alții.

Autoarea nu poartă ranchiună nimănui, ci îi iartă și-i iubește creștinește chiar și pe cei care, într-o împrejurare sau alta, au nedreptățit-o, inoculându-i, în acest sens dialectic, energie și scoțând-o la timp din suficiența la care, de regulă, te predispun laudele. Lecția Mântuitorului e, de altfel, prezentă în carte, la pagina 45: „Ferițiți veți fi când oamenii vă vor urî și vor spune lucruri rele despre voi... Bucurați-vă și și vă veseliți, căci împărăția cerurilor s-a apropiat!“

• Multe secvențe din **Jurnal** pot fi asimilate criticii literare, de regulă dintr-o perspectivă comparativă, și dovedind un acut fler exegetic, ceea ce iscă regretul că autoarea, altminteri polivalentă, n-a insistat special în acest domeniu (A se vedea, ca mostră argumentativă, însemnările de la paginile 41 și 42 despre piesa **Dramă de vânătoare** a lui A.P. Cehov, pe care o ascultă la radio într-o noapte). Întâlnim și fațete mai puțin cunoscute ale unor mari personalități. Iată, de pildă, un George Călinescu înspăimântat de cei care-și permiteau cinicul lux de a-l judeca: „Cu puțin timp înainte de moarte, mi-l amintesc în fața casei pe zidul căreia Sfântul Gheorghe împunge cu sulița balaurul... Avea o privire iscoditoare... De statură mijlocie, un abdomen proeminent, parcă un balaur învins de sulița morții. Subiectiv, ca orice critic, făcea multe victime. Un Sainte-Beuve al românilor...“ Respectiv: „Când avea în față subordonați de care-și bătea joc, G. Călinescu jubila, dar cădea într-un fel de spaimă (frică) de necunoscut și față de cei ce-și arogau dreptul de a-l judeca. Pe aceștia cu diplomația machiavelică îi dezarma printr-o atitudine binevoitoare“...

Jurnalul incomod 3 se citește cu plăcere și cu real folos instructiv, el nemurind bucuriile și tristețile unei doamne care s-a consacrat întru totul scrisului prin care încearcă și reușește să se vindece de angoasele provincialismului arătat cu degetul și responsabilizat de atâția și atâția confrăți întru condei. Bucureștii, de unde răsare soarele cultural al românilor pot fi forțați, fie și din când în când, să se reverse peste periferie. Demersul Martei Bărbulescu e unul elocvent și el se cere salutat ca atare.

Ion Poșioru

Muzeul Național al Literaturii Române a publicat recent (după o prea lungă pauză) câteva din Rotondele sale, înregistrări adică ale unor întâlniri cu ariate discuții ce au avut loc în casele lui Scarlat retzulescu - acestea foarte primitoare, dar și cea de tot „renovate” la ultima restaurare. Ultima erie e închinată memoriei lui Șerban Cioculescu, drept cuvânt *spiritus rector* al acestor prețioase manifestări” cum le spuneau comuniștii și care a rămas în memoria generației mele pentru cătinea lor de libertate; constrastând cu interdicțiile programatismul ucigător al altor discuții „organizate” pe atunci. Desigur, nu putea fi vorba de ceva subversiv, căci directorul Muzeului era Al. Părea și felurii acoliți ai regimului nu lipsau, ar ele au reprezentat aproape lunar măcar o creastră spre libertate și adevăr în trecutul mai scuns și mai misterios în acel regim decât... iitorul - după cum suna o foarte caracteristică lumă de tristă amintire.

Am participat și eu la mai multe și am putut pune câte ceva, izbutind să strecoar o informație sau o interpretare diferită mult de cea oficială sau contrarie „adevărurilor” canonice. Oricât m-ar ține modestia, nu pot să nu amintesc de una, de din 1981, cu ocazia „comemorării” marelui E. Lovinescu, una care n-a fost însă „omagială”, ci violent critică la adresa celui luat în discuție. Șerban Cioculescu a lipsit, toemai el care, devenit în ultimul sfert de viață un fervent apărător al acestuia, ar fi dat curs sedinței în care eu m-am bătut împotriva tuturor celorlalți, dintre care Edgar Papu nu s-a pronunțat ostil, pronunțând însă un cuvânt în stilul comparațiilor sale extravagante și unde mentorul **Sburătorului** s-a răzut pus alături de... Vasile Pârvan, ceea ce pe cei doi așa de deosebiți cărturari trebuie să-i fi mirat chiar și acum, când eventual se vor fi mai

opinii

mpăcat dincolo de Styx.

O altă sedință mi-a rămas în memorie pentru că a fost cu totul altfel: s-a discutat de-a dreptul nu prin omagii și false omagii documentele biografice argeziene produse de C. Popescu-Cadem și, deși eu nu am vorbit, o consider de maximă importanță, pentru că, în contra-parte, a fost prezentă fiica poetului, iar printre cuvântători N. Crevedia, Barbu Solacolu, Cadem însuși, Șerban Cioculescu lipsind și de data aceea. (Au luat cuvântul și câțiva necunoscuți din sală, probabil neînregistrați pe bandă; îl țin minte pe unul care a întrebat-o pe doamna Mitzura cine era aceea femeie zisă Rozalia Argezi, de toți întâlnită în casa poetului și răspunsul a fost că era o „femeie aciuată pe la noi”. Același sau un altul s-a mirat că poetul știa ungurește - fapt care l-a mirat și pe N. Balotă la prima lor întâlnire.)

Cele 13 rotunde, precedate de o prefață explicativă a domnului Lucian Chișu, se întind pe un spațiu de timp larg, dar desigur că cele mai îndepărtate, convocând iluștri deveniți umbre, precum Al. Philippide, Cella Delavrancea, Al. Dima, Ion Th. Ilea, Demostene Botez sunt nu doar foarte prețioase, ci, mai ales, producătoare de melancolii, deoarece împing „acțiunea” uneori cu un secol în urmă. *Et in Arcadia ego!* îmi vine atunci să exclam, pentru redusul meu rol participativ în carne și oase... Căci am fost printre vorbitori și evocatori, chiar dacă nu printre cei care azi ar avea vârsta lui Matusalem (dacă nu și mai mult), așa că paginile ce mi-au fost aduse în față mă avertizează și că am uitat lucruri nevrute, chiar dacă nu multe.

Acum, însă, detașat cum sunt, ele îmi inspiră un plus de gânduri și îngrijorări: cele dinainte de Eliberare (decembrie 1989) sunt exclusiv omagiale, encomiastice, neaducând decât arareori lămuriri de istorie literară sau date noi, de reținut. Cei care i-au cunoscut pe subiecții *Rotondelor* nu-și amintesc decât lucruri bune, așa cum e omenește firesc, nu riscă nici un fel de critică sau obiecție - ceea ce din păcate face și istoricii literari, căci și ei vorbesc ca niște omagiatori. Dar,

Ferestre spre trecut

alexandru george

mai rău: și ca niște improvizzatori, neașteptați dacă ne gândim la cunoscutele lor antecedente. Mă refer, de pildă la evocarea lui Marin Preda, dispărut totuși de un sfert de secol și evocat la numai patru ani de la tristul eveniment. Atunci se putea vorbi mai liber, oricum la asta te așteptai de la un „intransigent” precum Al. Piru care l-a putut urmări de la debut „de prin 1946. Avea o funcție pe la Uniunea Scriitorilor pe care n-aș putea s-o definesc, știu că era ceva pe acolo, în orice caz. Era îmbrăcat elegant, purta ochelarii lui, cu dioptrii multe, avea părul bogat pe atunci, pe urmă s-a mai rărit. Era un om mai puțin comunicativ. La început eu nu l-am cunoscut decât așa, am stat de vorbă, poate câteva minute, cu el. Toată lumea avea, însă, o mare încredere în Marin Preda, iar eu nu știam, deocamdată, de ce. Pe urmă a apărut cartea lui, în 1948. **Întâlnirea din pământuri**, într-o perioadă destul de grea, confuză, complicată”. Iată un model de falsificare prin deficit de memorie, dar mai ales prin proiecția asupra trecutului a imaginii mult mai tardive influențate de prestigiul succesului ulterior. Piru afirmă că Preda avea o funcție la Uniunea Scriitorilor (care nici nu exista!), iar la Societatea Scriitorilor nu e înregistrat, căci nu publicase nici o carte. Să fi fost, oare, îmbrăcat elegant, când toți evocatorii ni-l înfățișează altfel, ros de nevoi materiale, chiar de mizerie? Și cine era acea „toată lumea” care ar fi avut încredere în el (adică în arta puțin divulgată)? Nu cumva doar câțiva camarazi de literatură și de carieră, într-o vreme în care scena era ocupată de personaje pozitive sau negative de cu totul alt gabarit? Și dacă ocupa pe undeva vreoa funcție acest tânăr fără nici o cultură literară, nu trebuia spus că era o speranță a comuniștilor, un „tovarăș ridicat”, cum se spunea pe atunci, pus pe căpătuală? Al. Piru, care își dădea în acel moment doctoratul (colegul său Adrian Marino fiind împiedicat să o facă) nu era firesc să se întrebe: de ce?

Întrebarea nu și-o va pune decât în modul său ușor malițios, acum deviat, amfitrionul semnaland în cuvântul de încheiere că „Preda era un om care s-a ridicat prin propriile lui puteri. Plecat de la țară, trecând prin școli modeste, cea de a doua fiind și ultima - Școala Normală din București - după ce făcuse (de fapt: începuse una, A.G.) în Transilvania, el se formează intelectualicește foarte repede. E de mirare (că nu s-a pomenit) de cartea lui autobiografică **Viața ca o pradă** - a fost un cuceritor, adică a învins viața. Când povestește de Școala Normală prin care a trecut (și pe care, după știința mea, nici n-a absolvit-o - A.G.) el nu elogiază pe nici unul dintre profesorii lui”. Și Șerban Cioculescu precizează că pe Vladimir Streinu, care i-ar fi dat un 3 pentru greșeli de punctuație, îl pomenește doar defavorabil, impresia fiind întărită și de întâlnirile lor ulterioare, dintre care una mi-a fost comunicată și mie (A.G.), dar criticul literar care patrona acum rotonda se abține de la orice apreciere proprie la adresa meritelor artistice ale lui Preda care ar fi justificat disprețul și oroarea.

Revenind la alocuțiunea lui Al. Piru, plină de atâtea greșeli de ordin istoric și de interpretare încât te întrebi dacă omul care vorbea nu era în stare de ebrietate, el spune că tânărul debutant cu **Întâlnirea din pământuri** (care după opinia mea - A.G. - ar trebui orografiată „din Pământuri”) n-a avut noroc, căci volumașul nu a apărut la Editura Fundațiilor Regale, unde scriitorul proletar ar fi bătut la ușă, ci la „Cartea Românească care era o editură bună, adică de prestigiu, dar nu de același prestigiu ca Editura Fundațiilor Regale, care era marea editură, unde Preda cred că ar fi meritat să apară cu debutul său strălucit. N-a avut acest noroc” (p. 230-231). Or, avem aici un grav act falsificator prin victimizarea unui scriitor cu destin excepțional de norocos în punctul de

pornire. Căci un istoriograf literar ar fi trebuit să știe că la începutul lui 1948 instituția regală respectivă nu mai exista și marea șansă a lui Preda a fost că s-a adresat Cărții Românești, una care a apucat să scoată câte ceva până la naționalizarea din lunile următoare. Asta l-a și servit, căci tot dosarul de la Fundații, cu aparițiile în curs, în frunte cu **Vitraliile** lui Al. Vona și cu cine știe câte alte cărți a fost distrus, și debutantul nostru n-a intrat printre victimele noului regim.

Afară de aceasta, și pentru că veni vorba, povestirile lui Preda au o istorie interesantă care n-ar trebui ignorată mai ales de un istoriograf riguros: ele au fost prezentate la un concurs inițiat de proaspăt reînființata editură Cultura Națională, într-o variantă probabil nu foarte diferită de cea care va vedea lumina tiparului, dar a fost învinsă de **Vraja** Celler Delavrancea, ceea ce eu am considerat un semnificativ moment istoric, căci cei doi rivali se înfățișau ca două personalități artistice și umane categoric divergente, chiar opuse, până la a apărea veniți din lumi diferite. (Cele mai bune trei nuvele din **Vraja** se petrec în Italia, în decor estetic și aristocratic și în Münchenul lumii muzicale de nivel înalt.)

Piru continuă în stilul lui de ignorant în materie de istorie literară și de comunist dispus să escamoteze adevărurile inconvenabile regimului: „Cartea n-a fost, din nefericire, observată în momentul apariției ei, cu toate că mulți (care vor fi fost aceștia? - A.G.) o așteptau. Întotdeauna există și invidia omenească, poate, nu știu, nu știu exact, n-aș vrea să acuz pe nimeni. Cartea a avut abia mai târziu o adevărată apreciere și, până astăzi, volumul lui Preda cred că marchează o epocă. Este o carte care deschide o nouă epocă în literatura română” (p. 221).

În realitate, ignorarea acestei cărți, după părerea mea doar promițătoare, s-a datorat unui mic accident, unei bagatele, fără nici o invidie a confracților, cum presupune Piru: s-a schimbat regimul politic și noii guvernanți au aruncat la gunoi zeci și zeci de manuscrise, acceptând (și, încă, târziu!) câteva excluse de la holocaust. Cartea lui Preda, a unui posibil slujitor al „literaturii noi”, a fost criticată pe ici pe colo pentru „naturalismul” ei crud, prea vizibil, dar nu a fost interzisă. Cu câte merite avea și cu o imensă șansă, a constituit o treaptă decisivă în cariera unui scriitor pus pe fapte mari și căruia micile păcate îi vor fi uitate după ce va accepta „linia” regimului și își va dezvălui clar virtuțile de scriitor „angajat” prin **Desfășurarea. Ana Roșculeț** și alte realizări elacice ale noii literaturi comuniste care l-au făcut să salte în vârful ierarhiei scriitoricești.

Întâlnirea din Pământuri este un foarte interesant accident de epocă, provocat de cauze din afara artei, ceea ce aveau să-i scoată tot atunci din circulație printre alte bestii burghezo-moșierești ca Dinu Pillat, pe țărănistul Adrian Marino și antisemitul Al. Piru - asta pentru a ne limita la trei tinere speranțe ale literaturii și criticii românești binecunoscute de cel ce făcea la Rotonda 13 expozeuri despre trecut. Cartea lui Preda se situa, pentru cunoscătorii reali ai epocii, în continuitatea realismului dur al lui Ion Iovescu (nume care apare la toți criticii ei primi și, în genere, a literaturii demitificatoare cu țărani, urmând linia lui I.C. Vissarion și Damian Stănoiu). Ea nu deschide nici un drum, necum vreoa „nouă epocă”; e doar o probă pentru un tip de talent care putea fi modelat după idealurile comuniste și de om dispus să vadă în realitățile înconjurătoare o „pradă”.

1.

noaptea mă zvârcolește plânsetul
tuturor nenăscuților posibili
ce-ar fi putut crește din
singura poezie admisă a trupului
rigori, pliuri temporale, judecăți ale
spațiului arbitrar, neîncăpător
nu mai nașteți fluturi, ni s-a
spus la ultimul
consiliu de coroană al terrei,
oricum sunt prea mulți și prea
grei de toate păcatele zborului
lepădați-i cu scârbă acolo,
pe locul marcat cu forme
uscate de pești și de ochi omenești
în următoarea mie
de ani păcătoși, înglodați
în polen și culoare ca într-o
mateă nebună, acolo
aștepta-vor
să vină poezii, preoții și zidarii
templu să le crească, păgân

2.

omul meu a intrat în peșteră
cu toată roaptea în spate, păroasă,
grea de sânge și rouă,
nădușit de vânătoarea prin
smârcuri fără lună, fără popas,
umbla ca năucul, prin foc, stingând tăciunii,
împiedicat de blana șiroind
mirosuri de carne ucisă grăbit
adusă în întunericul spart
pe alocuri de ochi
prea mulți, prea fierbinți ochii
din peștera noastră
am să-mi fac de lucru să-i adun în
poala izvorului, să-i
spăl de lumină, să-i înșir uscați
omului meu la gât, când
pleacă năuc să-mi aducă
ziua de ieri,

prinsă-n trupul de zeu al lui mâine

3.

poate că aici, în acest
pătrat acoperit cu pătrate
mai mici, unele rigurose
proaste, inutile în spațiul de zbor al
șarpelui cu pene
se va naște odiseea trilobitului,
creșterea lui în valul
perfect împietrit al
mării sub formă de munte
fericita istorie (a noastră), izbăvită
de circumscrierea în pătratul
celest, mărunțită în
pătrate mai mici, mai la îndemâna
voievozilor surzi,
umbă în cercuri acum

4.

n-am nici o țintă, pictez
chipuri pe niște pereți
de peșteră încă locuibilă, împărțită
pe din două,
pe din trei,
cu frații mei, ultragiatii monștri
ai celei mai recente apocalipse
chipurile în roșu și alb, culorile
tribului sodomizat, din mine scoase oricum,
seamănă când cu niște amintiri,
când cu niște strigăte
întotdeauna de luptă
peștera le culege harnică toate
liniile, toate sinuoasele dureri
în căușuri de calcar, alchimic
primară, din piatra
mărturisirii zei semețind

5.

mi-am îngropat toate iubirile simplu,
în pământ săpat cu sărg, îndurând
rănilor din palme, nouă răstignire
pe lemn sculptat
artizanal. Ultimul bălci
cu steme, și salbe, și călușari

muți, cu poleială șiroind de
toate
păcatele neasumate ale lumii, ultimul
tripou și ultima cină
de taină scapă sfinteniei. Zborului.
Înmormântarea
cu toate sunetele ei rămâne
pe altă dată, clișeu literar bun
de speriat răsăritul de soare.

6.

oștenii și-au rânduit scuturile în
iarbă, la marginea pădurii cucerite
în vis, dintr-o poruncă mai
mare decât vitejia, mai
convingătoare decât
dorul de casă ori lehamitea
deasupra, de ceară, întins la umbra
șoimului, cneazul rănit primește
în sine albastrul de cobalt al
cerului, pocălul smălțuit, răsturnat în
răstimp, îl prinde ceoul spuzit
cu nuferi pe dinăuntru, pe lacul
în preajma inimii însângerat, pe
scuturi legate-ntr-ele,
insidioasă cadență de spațiu și timp
legănându-se ca în pruncie, cu
degetul la buze, alb cât un armistițiu,
gata să se schimbe în duh potolit, plutitor,
otrăvitul de nuferi întregi visează că
moare în somn

7.

fulgi îmolând cucernic
în turle subțiri umbre de
fete plutitoare-ntr-ele, trupuri prea grele
cândva de sine, prea hain înfipite
într-o gheață mai limpede ca
ochiul arhaic, încrustate domol
într-o mișcare de-o veșnicie cu
mitul, dă-mi, Doamne, inutila grație
a fulgului, zăbava lui temătoare în
scorbura clipei, dă-mi
ce i-ai dat zăpezii, gustul
zidirii de vie a umbrei
firul de plumb îndreptând zidul
dintre noi și mister, mișcarea
lui austeră, cât o bătaie de clopot

8.

pe urmă au început să latre câinii
rostogoliți de trei ori peste cap din fosta
pecete a haitei, blana cenușie de lup,
lătrau a dezmăț ascuțit, a ploaie
și-a invazie prin unda nevăzută
a sângelui nou, plutitor peste trepte până
sus, la ultima
coloană de templu păzind dușmănos
veșnicia, lătrau neputincioși, sângele
nu se lăsa prins, doar adulmecat, ca
o rochie de mireasă, intangibil în fond,
altfel decât cu simțurile, nicioand
organic asumat întregului,
bălbâit într-o jalnică derută
până când, dinspre ultima treaptă și
ultima coloană de templu, amfora
zeilor spartu-s-a-n patru, jertfa de
cald animal pașnic, doar lor,
strop lucitor lângă strop vinovat
împărțindu-li-se.

9.

și tot pe urmă a început să
curgă pulbere din toate fântânile,
șuierătoare năpastă peste auz, peste
văz, toți s-au grăbit să
șteargă zeei de praf, speriați c-ar putea fi
suspectați de conspirație, au adus
cârpe în lapte-nmuiate, sporind
nevăzul, bălăcindu-l în
măzga cea mai cleioasă, bună să
cheme eriniile, pacoste și mai
sonoră, dar cui îi păsa, ștergeau
toți ochii, toate
urechile ascunse de praf, o luau de la
capăt, și fântânile hohoteau spre
cel nechemat, singurul rămas
lângă foc, să-l păzească numai
cântând din
două fluire simultan.

valeria manta-tăicuțu

10.

întâi veneau copiii, fiecare cu câte un animal
pe coajă de copac, scrijelit cu o zi
înainte, să mustească liniile, să pară
vii la trecerea peste prima confesiune
a morții, apoi femeile grele de rod,
pe burță ducând figurine,
care de piatră, care de lemn, cum a
fost voia stăpânului a toate
visele, umbletele și plânșul,
către care noi, singurii cu văz
și auz și puterea țipătului am
nevoit în genunchi, pe marginea
roșie încă, neuscată, a inimii
smulse în zori, s-o vadă prima
rază, cum încă se zbate, cât o
părere, cât o aducere-aminte.

11.

femeile nașteau simplu, lângă
vatra din două pietre de
râu, afumate cât să
semene a noapte purtând
printre crengi limbi spuzite,
umflăte pe drumul
robilor, pe calca de lapte
pe calea de foc,
nașteau fără strigăt, rupte
de mijloc, vinovate, cu
păcatul șiroind pe bărbie, în
sâmburi cât muștele, mai
strângeau din ochi, de la
fumul întors, de la
teama că într-un târziu
vor fi prinse cu
tremurul cel din adânc,
spărgătorul de nopți,
biciuitorul de zei
cu picioare de lemn

12.

m-am luat pe urmele zeului nostru
cel nevăzut, mirosind numai a
frunze uscate, a rășină de braț, a
baltă cu pești adormiți sub
crusta de gheață, simteam cum se
încolăcește în jurul meu
mirosul acela de putred, de
viu și de mort, cenușiu ca un
șarpe, gata să-l scap în
hățișul de crengi și de scorburi,
gata să mi-l ia prima
răbufnire a frigului dinspre
răsărit, alergam cu picioarele înfășurate
în picile de urs, legate cu nojite până
la genunchi, unde pocnea nevoia
de a merge târâș, potrivit rotula
imperfectă pe urmele de
văzduh ale singurului nostru
zeu care miroase pierdut a
pădure sub crivăț.

Îmi amintesc deseori ochii tatălui meu, în ultimul său an de viață. În loc de a-i voala, de a-i eclipsa, boala i-a înzeștrățit cu o acuitate extraordinară, cu o strălucire, cu o voiciume și cu o prospețime ce o sfidau. Părea că întreaga-i ființă împutinată, ghemuită în sine de suferință, s-a adunat în aceste organe care nu doar înregistrau cu aviditate lucrurile, ci și le luminau aidoma unor faruri. Simțeam în plinătatea lor senzuală ca a unor boabe de strugure o combustie nesățioasă de sine, apelul sfâșietor al unei vieți netrăite. N-am văzut niciodată ochi mai proaspeți, mai domnici de trăirea plenară. Ochii de adolescent uitat ai unui orn bătrân și grav bolnav care prin ei întinerea miraculos, pentru totdeauna.

Despre T. Maiorescu, bunăoară, s-ar putea spune ușor că era plin de sine, suficient, interesat, condescendent, „perfid“ etc.. Dar ce dovedim cu aceasta? De obicei posteritatea șterge sau măcar atenuează psihologia păstrând exclusiv semnificația creatoare, poziția istorică a personalităților. Doar contemporanii par dispuși a se ocupa insistent de defectele „de caracter“ ale oamenilor de seamă. Însă

memorii

nu s-ar spune că nu sunt motivați. Măcar ei se cuvine să întreprindă analiza umanului care, la Judecata de Apoi, s-ar putea să prevaleze!

Memoria nu e „știință“, ci „artă“. Ea tratează materia trecutului într-un mod eminentamente subiectiv, o selectează, o remodelează, o colorează, o impregnează de emoții transformând-o în ficțiune.

Uneori între o viață și alta poate fi o diferență mai mare decât între viață și moarte.

Asemenea cucului, ironia se instalează în cuiburi străine.

În definitiv, toleranța constituie fața „inteligentă“ a pragmatismului (exemplu eclatant: toleranța societății americane, democrația ei paradigmatică).

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

Vanitatea te împinge la autoobservație, dar, din păcate, e o autoobservație tendențioasă, prea puțin relevantă în planul spiritului.

Dezavantaj: în raport cu poezia care e, prin natura sa, un protocol, viața nu poate fi decât „barbară“.

„Lipsa de independență a scrisului, dependența față de slujnica ce vine să aprindă focul, de pisica așezată să se încălzească la sobă, chiar față de sărmanul bătrân care stă și el să se încălzească. Toate acestea sunt activități independente, care se desfășoară după legile lor proprii; numai scrisul este neajutorat, nu trăiește în sine, e glumă și deznădejde“ (Kafka).

Spre deosebire de înțelepciune, inteligența e tentată a vorbi mai mult decât se cuvine, a vorbi puțin anapoda.

Arta: o duminică a vieții, cu toate satisfacțiile și neajunsurile pe care le comportă o asemenea zi de sărbătoare.

A dori reciprocitate la iubirea ta, ce meschinărie! E ca și cum ai face cumva un dar cu gândul că vei primi și tu un dar, ca recompensă.

Adevăratele iubiri sunt totdeauna suspendate precum Grădinile Semiramidei.

„Un studiu făcut de specialiștii de la Institutul Babraham din Berkshire, Marea Britanie, a demonstrat că, deși nimeni n-ar fi crezut, găinile sunt destul de istețe, iar porcii și vacile au un IQ surprinzător. Din întregul lot de animale domestice, cea mai cea s-a dovedit însă o oaie. Rezultatele testelor i-au surprins până și pe cercetători. Mioara a fost în stare să recunoască fețele văzute la televizor. Porcii au fost supuși unui test eralizat de obicei pe cimpanzei. Godacul institutului, Hamlet, a fost în stare

să folosească precis o manetă care să mute cursorul de pe ecranul unui computer. «Sunt foarte curioși și se bagă peste tot. Investighează lumea înconjurătoare cu râțul lor și strivesc totul ca niște copii mici», a declarat, în ceea ce privește comportamentul porcilor, profesorul John Webster, testul la care porcul a excelat a fost mult prea greu pentru un terrier. Cățelul nu s-a descurcat la fel de bine ca porcul, deși a fost dresat timp de un an. Cercetătorii britanici au mai stabilit că și găinile sunt destul de istețe și pot învăța cum să aprindă termostatul de la incubator. Chiar și blândețele vaci au un IQ surprinzător, iar studiul a demonstrat că le place foarte mult să învețe lucruri noi. Jane Goodall, care a pus bazele cercetărilor pe cimpanzei, a mărturisit că în lumina noilor informații s-ar putea să renunțe la carne și să devină vegetarian“ („România liberă“, 2005).

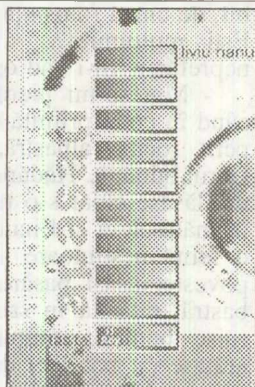
Simplifici acum fie pentru a ieși dintr-o dificultate, fie pentru a o preîntâmpina. În ambele ipostaze, această „simplitate“ pe care o urmărești este exclusiv o operație a voinței, cu totul altceva decât simplitatea inițială, paradisiacă.

Cea mai profundă puritate nu provine din etică, fie aceasta chiar aplicată cu strictețe maximă, ci din sentiment. Din spontanul, neșcolitul, informabilul sentiment.

Între inteligență și onestitate există, evident, o interdeterminare. Una vitală.

Unii autori, pentru a fi luați în seamă, au nevoie de comentarii critice, alții au, prin propriul lor scris, o prezență atât de puternică, încât nici nu se observă dacă sunt comentați sau nu.

1) **Apăsați tasta**
(Liviu Nanu)
Editura Marineasa

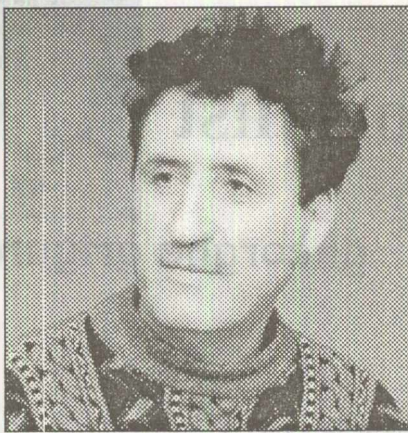

2) **Singurătatea nisipului**
(Ștefania Oproescu)
Editura ZEDAX

3) **Cosânzenii**
(Elisabeta Isanos),
Editura Augusta

Florin logreșteanu

- **B**ăjbăi între realitate și vis, spune Alma. Apele care înaintază spre mine, val după val, sunt cuget, pașnice gânduri care, în vremea din urmă, nu-mi dau răgazul să mă regăsesc. Simt că trebuie să mă întorc repede la ceea ce am fost. Măcar de-ar mai fi posibil... Nu mă simt în stare și mă împac cu gândul că astăzi voi fi încoronată regină, așa cum Hădăroaia, vrăjitoare sau nu, mi-a descifrat în jocul boabelor de porumb... Cum de n-am uitat?... Astăzi, Hădăroaia doarme în țintirimul de la margine de salcâmi într-un loc de care nu-și mai amintește aproape nimeni; alți Haderi, înaintea ei, și-au aflat odihna acolo. Chiar pe platoul unde a fost țintirimul, Armata a construit o pistă de aterizare modernă

cerneală proaspătă

pentru avioanele militare care vin dinspre Bălți. Somnul Haderilor îmi închipui că este de atunci un prelungit coșmar. Hădăroaia, mai ales, se zvârcolește în visele mele sfătuindu-mă să mă resemnez cu ideea că voi fi regină în timpuri nepotrivite... Asta și încerc să fac...

- Sunt rege, împărat, prinț, naiba știe ce mai sunt! pare copleșit Adnan de noul său rol. Și ca oricare monarh, mă pregătesc de război. Dumnezeu!... Mi se pare ciudat ca în pragul mileniului trei povestea să se reînfrîpe după un calapod rămas din vremuri străvechi! Exact așa și stau lucrurile, aud. Obişnuiește-te cu gândul că va trebui să înfrunți adversari care cândva ți-au fost prieteni; obişnuiește-te cu gândul că vei lupta chiar în propria țară... Așa este, dar rangul nu mi l-am ales eu. Mi s-a impus și n-am cum să dau înapoi. Trebuie să-l accept să mă mențin între coordonatele unei anumite urzite de înaintașii mei: regi, împărați, prinți sau ce Dumnezeu au mai fost... Simțul de conservare mă zgâlțâie, un glas lăuntric mă avertizează că voi pieri, conturul morții mi se dezvăluie, decamdată, vălurit, sub forma unei reptile de aște, cocoțată pe un imens catarg al unei corăbii eșuate nu departe de țarm. Simt nedeslușit: îmi urmărește mișcărilor, îmi citește fiecare gând. Încerc s-o ignor dar, încăpățânată, mă însoțește peste tot. Când reușesc să fac în jurul meu întineric, îmi inventează mișcări, îmi inventează gânduri. Sunt fără apărare, o știu. Mai devreme sau mai târziu va transplanta în mine și alte reprezentări: nu ce sunt cu adevărat, ci ceea ce dorește ea să fiu. Dar deja mă împotmolesc...

- Rochia mea de seară pentru această

Carnaval

ocazie unică - ceva special, zice Alma. Nu e albă, cum mi-aș fi închipuit. Albul este pentru fetele din popor, culoare a inițierii și culoare a revelației; culoare a răsăritului fără a fi solară. Condamnații la moarte purtau în momentul execuției cămașă albă, spune Hader. Supuși destinului și autorității umane deopotrivă... Un cuțit îmi trece prin inimă. Mi-am dorit atât de mult o rochie albă, un model deosebit pe care, cu multe luni înainte, l-am admirat în vitrina magazinului pentru nunți și botezuri din centrul orașului. L-a văzut și Adnan. I-am sugerat că-mi place. Mi l-a promis... De ce s-a încruntat Hader când i-am povestit toate acestea?... Nu te mai gândi la Hader, m-a sfătuit Adnan... Nu pot. El nu înțelege că după moartea Hădăroaiei bunicul a devenit sfetnicul meu...

- Am răsfoit zilele trecute un tratat de istorie veche și m-am convins, dacă mai era nevoie, că împărtășesc soarta predecesorilor mei: mi se cer tinerețea, energia, credința pentru a fi traduse cu litere de-o șchiopă într-o comunicare seacă de imaginația unui plastograf; perspectivă care nu-mi surâde deloc: onoruri naționale pentru urechile unui cadavru umplut cu formol... Și eroii put - o știu... Dar să nu delirez... Important este că acum încerc o cu totul altă stare de spirit decât aceea datorată recunoașterii postume. Mă însor... Ieri mi-am cumpărat de la magazinul central un superb costum negru pe care-l ochisem mai demult. N-am de gând să i-l arăt Almei până la cununie deși ea a insistat să-l alegem împreună. Nu știu cum mă voi descurca și până la urmă cred că voi renunța la surpriză și chiar la ideea de a-l îmbrăca prima oară în dimineața ofiterii religioase. Cred că-mi vine ca o mânășă însă mai știu că Alma nu se va lăsa convinsă prea ușor. Mă va pune să-l îmbrac și să-l dezbrac de câteva ori chiar dacă voi reuși să fiu convingător când îi voi spune că am făcut-o deja la magazin în fața unei armate de agenți de vânzări...

- Mama se lipește de mine, mă îmbrățișează, spune Alma. E palidă și în ochi parcă are ceață. Ce o frământă?... Godiam nu poate veni la ceremonia religioasă, bălbâie. În urmă cu un minut... Plânge... Asta mai lipsea... Nu vreau astăzi lacrimi și vâiet... îmi explică, de parcă i-aș fi pus la îndoială cuvintele: Nu el... Ofițerul de serviciu... Sau altcineva a sunat: Domnul Godiam Themo vă transmite că dimineață va lipsi de la ceremonia domnișoarei... Poate la masa de seară... Vestea nu mă ia prin surprindere. Toată săptămâna tata a intervenit la unitatea militară din Bălți. Pe un fond sonor de apocalipsă - Armata mecanizată exersează strategii de război ziua și noaptea -, aceeași voce răgușită, robotizată: Domnul Godiam Themo are să vă sune când va găsi puțin timp liber... Nici o altă explicație... N-ar trebui să mai mire pe nimeni comportamentul lui Godi. Evenimentele de familie n-au contat niciodată prea mult pentru fratele meu... Dau la o parte reproșurile inutile. De dimineață mi-am cumpărat o revistă cu modele de rochii de mireasă. O răsfoiesc, dar nu-mi trezește

nici o curiozitate. Îmi stăruie încă în mint rochia albă, bogată, din magazinul grecului și constat că nu se compară cu nimic din ce figurează aici. Publicitate ieftină, mă revol și arunc broșura cât colo chiar în momentul în care mama crapă din nou ușa cu o precauție exagerată. Fără nici o explicație depune pe noptieră o cutie din carton vechi și se retrage nu înainte de a lăsa să-i scape un cuvânt de dispreț pentru Hader: *Păsărarul*. Adică de la el e pachetul. Evit să-i răspund.

- *Chalchihulti*... Când și de la cine am auzit numele ăsta?... se întreabă Adnan cu voce tare. Precis de la Hader. Este culoare cerului de dincolo de Bălți întruchipată în pasăre verde-albastră. Ea vestește pârjolul seceta, foamea și moartea... Mă fac ghem de încordare: ce mă privește pe mine Chalchihulti?... Ce vrea să insinueze bătrânul?... Îmbrăcat în costumul meu negru de mire, mă preambul dintr-o parte în alta, prin fața oglinzii din perete. Exersează aceeași mișcare de câteva zile. Mă voi supune unui ritual special cu care m-am considerat totdeauna un bărbat independent. Dar pentru o noapte voi fi rege, împărat, prinț, Dumnezeu știe ce postură care mă sperie: se va observa că trișez?... Mișcările mele trebuie să fie cât mai naturale; și costumul ales pentru o asemenea ocazie - impecabil... *Chalchihulti*...; Hader insistă să-mi reamintească numele pasării verde-albastră. S-a familiarizat cu iederșu Casei și cu siguranță va reveni, spune. Până dește de peste Bălți, din ascunzișuri care lui îi sunt străine. În câteva rânduri a descoperit o chiar în salcâmi din vecinătatea tancodromului. Nu părea deranjată de aplicațiile zgomotoase ale Armatei... Și altele, și altele imaginația lui Hader este o traistă fără fund... Mă apropii de oglindă; încerc să înțeleg privirile Almei: de culeg din cele opt trigrame perfect lustruite; sunt ale unei zeițe solare... Pentru întâia oară de când o cunosc văd în trăsăturile ei femeia... Îi pronunț numele, nu-mi răspunde... Întind mâinile s-o mângâi, se trage într-o parte. Nu cedez. Sper să descifrez pe fața-i capricioasă ce o nemulțumește Costumul meu, cu siguranță. Îi par demodate culoarea neagră, croiala clasică... Decolorat la guler și mâneci de când zace în atelierul grecului; scâmoșat la umeri... Abia dacă mai răsuflu. Cred că-am să-l duc înapoi și să aleg altul; aș vrea s-o conving că pot repara ce-am stricat într-un moment de rătăcire. Un costum crem, din material subțire, neșifonabil, de unică folosință, cum se poartă astăzi... Ești mulțumită?... *Chalchihulti*..., rostește neprefăcut. Și-i văd ochii întunecându-se...

- Mai să-mi pierd cumpătul de fericire când în cutia primită de la Hader am descoperit rochia albastră, își amintește Alma. Darul bunicii... Hădăroaia mi-o arătase odată, mă lăsase chiar s-o pipăi, să-mi îngrop fața în mătasea ei și fiindcă pe-atunci eram doar o fetiță neștiutoare și credulă, inventase o poveste: însăși pasărea fericirii, pasărea albastră, rătăcită în salcâmi din Bălți, o dăruise bunicii, mulțumită că Hădăroaia îi arătase cu bobii ei drumul infinitului de la care pasărea azurului se abătuse... Cum se ră-

tăcise?... Bunica îmi explică, nu înțeleg mare lucru fiindcă vorbele ei îmi spun, ca și altădată, aceleași lucruri ciudate. Mă strecoar între faldurele rochiei și dintr-o dată nu mai recunosc nimic din ce era înainte. În jurul meu lumina prinde viață, se mișcă jucăușă, irizând enigmatic: alb, albastru deschis, albastrui vânt al nopții. Plutesc... Cineva mă strigă: Alice!... Eu sunt Alma, m-am rătăcit, unde mă află?... Mă contrazice: Tu ești Alice, ai fost cândva Alma și te află acum în Țara Minunilor... Încep să cred... Chiar cred... Mișcărilor și sunetele dispar în albastru, se cufundă în culoare, se evaporă ca o pasăre în văzduh. Pe urmă... Pe urmă Hădăroaia a făcut nevăzută rochia albastră în sipetul vechi, înflorat cu flori de pădure în nuanțe șterse, bătrâncioase. Îmi șterge lacrimile cu poala scoarței ei din cânepă aspră promițându-mi că atunci când voi crește, mi-o va da rău... Iat-o astăzi pe mine... Rochia albastră îmi vine de minune; voi fi mireasă albastră... Mă apropii de geam: răsfrântă pe arcul platinat al cerului, raza de aur se revarsă în odaie. Involuntar înalț brațele, mă las îmbrățișată. Străbat spațiul Câmpiilor Elizee într-o baie de azur și aur. Pe nesimțite mă cuprinde uimirea: cum de nu sunt speriată de tot ce mi se întâmplă?... E atâta tăcere în jur; și atâta lumină... Nici-o primăjdie...

- La puține momente după cununia religioasă totul mi se limpezește în minte, se revelează Adnan. Hader are dreptate: m-am încumetat să pătrund în viața unui suflet pur pentru a-l părăsi în cele din urmă, lăsându-l să rățacească singuratic în înaltul cerului, metamorfozat în homă. Pentru ce? Însistă bătrânul să-i spun. Sau pentru cine?... Întrebări fără răspuns. Gândul nu mă desprinde de Alma, în fața altarului, primind cununia. Am încercat atunci sentimentul că este o homă întruchipată în mireasă Domnișoarele de onoare - chipuri albastre, rochii albe - sau strâns inel în jurul ei, apărând-o. Nu înțeleg nimic și privesc stupefiat la cei doi preoți care-mi cer cu discreție să mă apropii. Provoacă-le, Adnan, aud, așa este jocul. Pricep cu greu că trebuie să-mi primesc mireasa prin șiretlic și pe mine nu mă duce imaginația prea departe. Ia-o cu forța! strigă cineva, întorc capul și-l recunosc pe Petrov. Ajută-mă..., bâigui însă prietenul meu face pasul înapoi: Ai intrat în hora asta, descurcă-te singur, băiete!... Fetele se strâng și mai mult în jurul Almei, nimeni nu gustă gluma. Rudele apropiate șușotesc, prietenii se îndepărtează. Cei doi preoți se întorc cu fața către altar, dând de înțeles că cununia s-a încheiat... Și mai bănuiesc că un corb continuă să dea târcoale homei și nu se sfiește să pătrundă în iederși, aiurează Hader... Îi prind involuntar brațul, simțind că mă clatin...

- Și totuși aud sunete de goarnă, bătăi de tobe... Muzică militară... Nu-mi vine să cred, se amuză Alma. Nebunul de Adnan!... El a pus la cale toată povestea asta; în locul unei ceremonii nuptiale, paradă militară... În noaptea asta voi fi regină. Rochia albastră dăruită de Hădăroaia, diadema împodobită cu pietre scumpe, condurii albi cu broderije de aur și argint îmi dau un aer imperial. Îi privesc pe Adnan. În jurul lui - prietenii obișnuiți: studentul Petrov, Miodrag-teologul, Marko de la Belgrad, frații Slavomir și Boris, încă vreo trei pe care îi știu numai din vedere... Înalți, corpolenți, cu chipul ascuns sub cartoane colorate. Mă amuză măștile împietrite fixate caraghios peste fețele imature, pe urmă îmi sare inima din loc: cu toții și-au agățat pe umeri trese militare iar peste piept banduliere din piele lustruită sau pânză cauciucată care le dă un aer de eroism trucat. Răsu-plânsu: nu li se potrivește deloc

masca de eroi. Și ei o știu, dar își joacă rolul în cele câteva ceasuri de carnaval. Mă silesc să-mi adun gândurile: cui i-a venit ideea acestui spectacol grotesc?...

- Haina asta mă împiedică să mă simt în largul meu, o haină străină, murdară, spune Adnan. Ceva asemănător îmbracă Petrov și Godiam Themo, fratele Almei. Nici unul nu se simte în largul lui. Și abia a trecut de miezul nopții... Nunta s-a mutat demult în grădina aromânului. E cald, iar în salon aerul - greu respirabil. În schimb, afară... Din când în când aud răbufnind, șarjă după șarjă, focuri de artificii. Petrecăreții frământă pavajul grădinii cu o înverșunare bahică demolatoare. Vibrează totul în jur, pereții Terrasei par că amenință să se prăbușească. Două focuri de pistol se fac auzite în chiar momentul când în salon intră împleticindu-se Slavomir: Camarazii lui Themo au început să tragă cu armele, mă pune la curent întinzându-și gâtul lund, deșirat, înspre afară. Un răpăit prelungit de mitralieră îi întărește spusele, urmat de chiotele băiețoiului înfierbântați de băutură. Sunt nebuni de legat, nu le mai ajung petardele! îmi sugerează să fac ceva să le temperez elanul. Evident, nu-i răspund, înalț numai din umeri... În grădina de vară a aromânului distracția e în toi. Petrov și Godiam Themo s-au amestecat și ei printre petrecăreți. În salon, rămân numai cu Hader. Rupt de cei de vârsta mea, mă simt rătăcit într-o uriașă însingurare. Bătrânul păsărar e și el singur. Nu-mi dă nici o atenție. Cu un ceas mai devreme începuse să-mi spună că peste canal militarii lui Godiam Themo lucrează zi-lumină la fundația podului mobil. Îl macină întrebarea: ce se va întâmpla cu podul cel vechi?... Dacă, așa cum se aude, va fi dinamitat, Armata va deține întreg controlul în zona Bălții și adio liberă circulație!... Nebunie curată!... Haidem, Adnan, afară, a început carnavalul... o aud pe Alma... Ultima dată când l-am însoțit pe Hader în salcâmi din Bălți a fost într-o iarnă. Am mers de-a lungul canalului prin zăpada înaltă până la podul de piatră, l-am trecut iar dincolo... Dincolo... Nu-mi mai amintesc ce m-a tulburat atât de mult... Dincolo parcă nici nu ninsese, salcâmi își păstraseră verdele închis al solzilor..., am rămas cu gura cascată... Hădăroaia mea a și aflat că venim, a început să vorbească singur bătrânul... Pe urmă, în jur a început să se lumineze din ce în ce mai mult. Până la casa Hădăroaiei uitasem de zăpadă și țurțuri. Ni se afundau cizmele în pământul jilav și ne dam cu părerea: în anul acela primăvara sosește prea devreme... Sau se anunța o toamnă lungă... Nu sunt prea sigur că atunci mă interesa cu adevărat să știu asta. Astăzi, cu atât mai puțin... Mă apropii de fereastră. În grădina Terrasei, lume multă: sârbi, albanezi, prietenii mei din copilărie. Unii poartă pe fețe măști, alții ignoră regulile carnavalului. Important este că ne simțim bine; își vor aminti de nunta noastră toată viața... Mă întorc la Hader. Îi spun că mă voi retrage cu Alma în camera nupțială. Aromânul ne-a arătat cu o zi înainte camera. E mică, intimă și curată; o cameră pentru ocazii speciale... Ultima oară a locuit aici aproape o săptămână yankeul; un antreprenor onorabil din State, solicitat de Dumnezeu cine știe să reconstruiască Casa cu iederă. Se vorbește, în schimb, că e mai preocupat de suprastructura militară. Cineva spune că s-a și mutat în garnizoana din Bălți pentru a supraveghea personal lucrările la podul militar... Hader?... Cum stau lucrurile cu yankeul?... mă ia gura pe dinainte. Dacă nu Hader, cine ar putea să mă lămurească?... Nu-i în stare să scoată un singur cuvânt, însă expresia feței îl trădează:

nu te poți aștepta niciodată la ceva bun de la oamenii de peste Bălți... Iat-o pe Alma: îmbujorată la față. Jocul a obosit-o. Bâlguic cu buze țepene: A început carnavalul... Toți poartă măști pe față încât e imposibil să mai știi cu cine vorbești... Râde nervos. E mai degrabă speriată decât încântată. O apropii spre mine. Îi mângâi părul în tăcere. Ca un copil frânt de oboseală, își cuibărește capul la pieptul meu...

- În noaptea asta, pentru câteva ore, m-am simțit regină, spune Alma. Pe urmă spectacolul a început să-mi displace. Cine a avut ideea cu carnavalul?... Chipuri atât de familiare au încremenit sub cele mai năstrușnice măști: hiene, păsări de pradă și șobolani. Cine e străinul care se străduiește să mă convingă că trebuie să joc?... Măscă îi vine ca turnată, îi reliefează aproape natural fiecare mușchi al feței - un amestec de cenușiu și roșu închis. E studentul Petrov, îmi fulgeră prin minte. Ideea cu carnavalul a fost a lui... Mă prinde de mână. Își lipește de fața mea albul-gălbui al globilor oculari excesiv dilatați. Uit pentru o clipă că e vorba de-o mască - unde Dumnezeu a găsit-o! - și încerc să mă desprind. Anticipază la timp: zvâcnetul viu, încordat al monstrului încremenește pe trupul meu ca o imensă gheară de pasăre. Scâncește ușor... Nu poate să fie Petrov. Dar atunci cine?... Regula jocului îmi cere să accept situația, să nu pun întrebări... Mă conduce cu înfinite precauțiuni spre ringul de dans. Ciudat: un monstru atât de atent să nu mă poticnesc în toată vânzoleala asta din grădina aromânului!... Am uitat pentru o clipă că mă acompaniază o mască sub care

cerneală proaspătă

se ascunde un om pașnic, oricine ar fi el... Noaptea se îngână cu ziua, dar carnavalul continuă să-i fascineze pe invitații noștri. Privesc în sus: alveole uriașe au împânzit cerul strălucite de explozia fulgerătoare a rachetelor. În hăurile dezvelite - hoarde de fantasme; în răstimpuri, o pulbere de confetti cenușii, verzi, violet-indigo se prăbușesc peste noi tapisându-ne din cap până-n picioare; chiar și măștile și-au pierdut desenele vii sub pudra de cărbune - măști împietrite ale morții... O clipă simt cum spaima mi se strecoară în vine; deschid gura, strig. Monstrul de lângă mine se agită convulsiv într-un fel de joc ale cărui mișcări nu reușesc să le deprind. Mă împiedec la fiecare pas și dacă nu m-ar ține strâns - ca pe-o pradă, nu ca pe-un partener de dans -, cu siguranță, mă aș prăbuși. E suficient..., silabisesc, vreau să renunț, nici un semn că m-ar fi înțeles. Îmi mușc buzele, până la sânge. Cred că nici nu m-a auzit, în vacarmul general... Doamne, cu cine m-am cuplat?... Nu e Petrov, dar nici Dragan Perisici, cel mai masiv dintre prietenii lui Adnan. Nu pot fi Slavomir, Boris, Slobodan... Sunt mai fragili, pe când individul de lângă mine... Îi simt sângele tresărind în momentul în care, învins de oboseală, mă ia drept un obiect de sprijin oarecare... Cine ești, domnule?... răbufnesc și, crispată, dar îndemnată de o voință peste puterile mele, fac gestul supraomnesc: smulg masca de pe chipul nebănuit: ochi strălucitori care privesc mândri peste mine și peste lumea din jur; fața capricioasă luminând mereu adevăruri pe deplin lămurite doar lui; tunsoare scurtă, cazonă... Mă silesc să-mi ascund tulburarea. Abia dacă mai răsuflu și nu-mi cred încă privirilor: e fratele meu...

alexandru dobrescu:

Civilizație

Piața Unirii. Aștepti de jumătate de ceas, însă tramvaiul de care ai nevoie nu vine. Trec, în schimb, în șir indian, tramvaie cu alte destinații. În fine, iată-l! Te urci și dai să cumperi bilet, însă n-ai de la cine. Îl abordezi pe vatman, care mormăie că are taxator. Te uiți înainte, te uiți îndărăt. Degeaba. Ceilalți călători caută și ei derutați în toate părțile, doar-doar vor reuși să-l identifice. În sfârșit, descoperi pe unul din scaunele de la coada vagonului un zdrahon care privește impasibil pe fereastră. Îți iei inima în dinți și-l întrebi:

- Dumneavoastră vindetți cumva bilete?

Zdrahonul întoarce capul să vadă cine îi tulbură contemplarea, te studiază aprig printre gene și mârăie:

- Ce, nu se vede?

- Păi nu se vede, sare o doamnă, că n-aveți ecuson.

Iritat de tupeul călătoarei, zdrahonul bagă mâna în buzunarul hainei, de unde scoate o banderolă gălbejită cu inscripția „taxator-controlor” și și-o prinde agale pe mânecă.

- Acum se vede? rânjește el către doamna.

Doamna se face că n-aude și cere un bilet.

- De care? De zece sau de opt șpe?

- De zece, cu o singură călătorie.

- Avem numai de opt șpe, cu două.

- Dați-mi de care aveți! zice doamna, abia abținându-se să nu izbucnească și-i întinde o banenotă de o sută de mii.

- N-aveți mărunt?

- Dacă aveam, vă dădeam.

- Nici eu n-am. Mergeți și schimbați sau așteptați până o să am!

- La cine să schimb în tramvai?

- Vă privește! Sau așteptați!

- Cât să aștept, că eu cobor la a doua stație?

Între timp tramvaiul a oprit de câteva ori, unii călători au coborât, alții au urcat, iar cei din urmă vor și ei bilete. Încep vociferările.

- Dacă n-aveți bani potriviți, de ce v-ați suit în tramvai?

- Plimbă-te, cucoană, cu mașina personală, că la Peco nu trebuie să-ți mai dea rest!

Doamna e tare, nu zice nimic. Tramvaiul - plin ochi. Taxatorul, care nici gând să se clintească din scaun, are acum rest de la o sută de mii și-i întinde doamnei biletul:

- Nu uitați să-l compostați!

Cum drumul spre compostor e blocat de pasageri, doamna roagă un tânăr, aflat într-o poziție ceva mai avansată, să-i facă acest serviciu. Tânărul ia biletul și-l dă mai departe. Tramvaiul oprește în altă stație și doamna, nemaiașteptând să i se întoarcă biletul, vrea să coboare. Numai că ușa tramvaiului e blocată de alt zdrahon, care, după ce a asistat impasibil la toată sceria, o somează:

- Biletul dumneavoastră, vă rog!

- E la compostat! țipă isterizată doamna și dă să coboare.

Însă zdrahonul din ușă e de neclintit. Câțiva călători vor și ei să coboare, dar n-au pe unde. Oamenii din stație vor să urce și nu pot. Zdrahonul o prinde pe doamnă de mâneca paltonului și o trage după el din tramvai. Jos scoate un carnețel și un pix, probabil ca să-i dreszeze proces-verbal de contravenție.

Tramvaiul pleacă mai departe.

- Doamne! se minunează o bătrânică proaspăt suită în vehicul. Ce ție și cu oamenii ăștia! Era așa de bine îmbrăcată! Nici n-ai fi zis că se pretează să meargă fără bilet!

La coadă

Dacă ai nevoie de un act oarecare, trebuie să stai la coadă. Un ceas, două, trei, cinci...

Dacă e cazul să-ți schimbi buletinul ori pașaportul, trebuie iarăși să stai la coadă. Un ceas, două, trei, cinci...

Dacă vrei să-ți plătești impozitele, e de la sine înțeles că trebuie să stai la coadă. Un ceas, două, trei, cinci...

Dacă e vremea să te pensionezi, trebuie, bineînțeles, să stai la coadă. Un ceas, două, trei, cinci...

Raporturile cetățeanului cu instituțiile statului, fie că e vorba de îndeplinirea unei obligații, fie de exercitarea unui drept, presupun invariabil și statul la coadă. Nimeni n-a avut curiozitatea sau răbdarea să măsoare timpul pierdut de omul de pe stradă la ghișee, casierii etc. Dar cu siguranță că adunarea ceasurilor de așteptare pe la ușile diverselor instituții publice într-o viață ar speria până și firile cele mai impasibile. Căci ea ar dovedi totalul dispreț pentru cetățean al instituțiilor menite să-l slujească.

Norocul cel mare e că românul s-a obișnuit să aștepte. Când își pune în gând să rezolve o problemă administrativă, se înarmează cu răbdare. Știe că e musai să petreacă vreo câteva ceasuri bune la coadă. Dacă, prin absurd, lucrurile s-ar soluționa imediat, probabil că ar rămâne siderat și nici nu ar mai simți întreagă bucuria reușitei. Fiindcă, nu-i așa, ce reușită va mai fi fiind aceea care nu i-a mâncat măcar o parte din timpul pe care i-l destinase?

Și, apoi, românul se simte bine la coadă. Uite-l cum se așază cuminte la rând, după ce a avut grijă să întrebe cuviincios „cine e ultimul”? Asta ca să știe unde îi este locul. Și cum intră în vorbă cu cei din preajmă, cerând detalii asupra ritmului în care înaintează coada! Și cum prinde să-și istorisească pasul ce l-a adus acolo! Și cum ascultă pătruns istorisirea păsurilor altora! Și cum începe să spună anecdote, întâi mai cuminte, ca să testeze auditoriul, apoi mai îndrăznețe! Ce mai, coada e prilej de taifas! Păcat că autoritățile nu s-au gândit să amplaseze în vecinătatea cozilor câte o cafenea, unde cetățeanul să stea confortabil cu proaspeții cunoscuți la o cafea și o bere, produse cunoscute din Caragiale ca excelente dezlegătoare de limbi și clarificatoare de chestiuni esențiale!

Coadă îi e dragă românului și pentru că îi oferă ceea ce altminteri îi lipsește: siguranța. La coadă se simte cum nu e de obicei: puternic și, firește, plin de curaj. Observați cât de sfios și de cuminte e cetățeanul singur în fața funcționarului de la ghișeu! Are aerul că solicită cu căciula în mână până și atunci când, de fapt, dă de la el. Dar în mijlocul cozii, solidar cu ceilalți și protejat de ei, vociferează, se burzuluiește, devine îndrăzneț până la agresivitate. Căci nu mai vorbește în nume propriu, ci în numele cozii, care este o forță. Anonimă, însă cu atât mai vrednică de luat în seamă. Numai că e destul să se îndepărteze de ghișeu, ca să redevină insul speriat și umil care fusese, înghițindu-și cu un oftat năduful și strivind între dinți sudalmele pe care, la coadă, le-ar fi strigat în gura mare.

Munca și odihna

52 de sâmbete plus tot atâtea duminici fac,

într-un an, 104 zile nelucrătoare.

De adăugăm ziua națională, 1 și 2 ianuarie, 1 mai, minimum 2 zile la Crăciun și alte două la Paști, ies 112.

Dacă mai punem la socoteală concediul legal, de aproximativ 25 zile, se fac 137.

Vinerea se lucrează, dar e zi scurtă; ceea ce, pe durata unui an, reprezintă alte 26 de zile. Plus 137, egal 163.

Lunea, românul se dezmeticește pe puțin două ceasuri după istovitorul week-end; asta înseamnă, la scara anului, alte 13 zile nemuncite. Și se fac 176.

Există, apoi, o categorie de zile numai aparent lucrătoare, când lumea se duce la serviciu doar pentru a-și sărbători onomastica: Sfântul Ion, Sfântul Gheorghe, Sfinții Constantin și Elena, Sfânta Maria, Sfântul Dumitru, Sfinții Mihail și Gavril, Sfinții Petru și Pavel, Sfântul Nicolae. 176 și cu 8 fac 184.

Iar, dacă nu uităm de 1 și 8 martie, și ele doar teoretic zile lucrătoare, ajungem la 186.

Într-o țară în care se lucrează atât de mult și cu atâta spor, nu poate exista mai potrivită răsplată decât acordarea, din când în când, a câte unui binemeritat răgaz de odihnă. Așa se va fi gândit și guvernul, care a înțeles să profite de ocazia intrării României în NATO, declarând nelucrătoare ziua de 2 aprilie și ridicând astfel numărul zilelor nemuncite în 2004 la 187. Adevărul e că majoritatea românilor habar n-are de înțelesul evenimentului și, cu atât mai puțin, de consecințele lui imediate și pe termen mijlociu. Participarea la o alianță militară, costisitoare din toate punctele de vedere, nu va schimba în bine viața sa cotidiană, de un cenușiu la fel de apăsător ca până acum. Nici nu se va simți cuprins de acel sentiment al securității cu care i-au împuiat capul politicienii, căci nesiguranța zilei de mâine va rămâne întreagă. Dar va ține minte ziua de 2 aprilie, pentru că, zi liberă fiind, n-a mai trebuit să se scoale cu noaptea în cap, să se inghesuie în tramvaie și autobuze, ca să nu întârzie la serviciu.

Negăsind cele mai potrivite cuvinte spre a saluta cum se cuvine această inițiativă guvernamentală, mă mulțumesc să propun extinderea ei la toate împrejurările convenabile. Bunăoară, în anii electorali, ar fi bine ca zilele de alegeri, locale și generale, să fie precedate de câte o săptămână nelucrătoare, pe întinderea căreia cetățenii cu drept de vot să-și poată limpezi opțiunile politice; și să le urmeze câte o altă săptămână nelucrătoare, în timpul căreia aceiași cetățeni să savureze rezultatele alegerilor ori să-și înecă amarul pricinuit de ele. Tot așa, prinderea și pedepsirea fiecărui mare corupt sau și mai mare devalizator de bănci s-ar cuveni celebrată prin serbări populare întinse pe durata a trei zile lucrătoare, chiar dacă există riscul de a o ține într-o sărbătoare până la probabila acceptare în Uniunea Europeană. Care, de se va petrece, ne va găsi odihniți și bine dispuși.

Reumatismul cultural

Cultura a ajuns precum fotbalul, în sensul că toată lumea își dă cu părerea asupra ei. Și nu cu sfiala profanului, ci cu acru hotărât al cunosătorului. Dacă, înainte de a deschide gura, ageamii ar avea cel puțin bunul simț de a consulta câteva lucrări de popularizare, ca să fie, măcar pe foarte departe, în temă, tot ar fi bine. Însă ei se cred învățați din naștere și disprețuiesc instrucția, fie ea cât de sumară. Acesta e

mul pas. Al doilea constă în punerea la lucru deșertului de cunoștințe și de talente, care-i transformă din simpli consumatori în producători de cultură.

Orice ins tocmit la o gazetă să umble cu nba scoasă după subiecte de scandal se crede, ste noapte, ziarist. Iar un asemenea titlu îi dă dreptul, își închipuie el, să scrie despre orice și, ident, să aibă opinii personale. Trec peste răsunatul că regulile elementare ale gramaticii mâne îi sunt complet străine. Dar la fel de străine îi sunt și cunoștințele primare de cultură generală. Cine a trecut prin școală își amintește, năoară, că unul dintre monumentele de limbă mănescă din secolul al XVII-lea este traducerea de la 1688 a Bibliei. Atoateștiutorul zetar aude că doi profesori iluștri au elaborat ediție critică a acesteia și-și anunță cititorii că spectivii... au tradus *Biblia de la București!*

Orice persoană care și-a deschis un mic atelier de croitorie se descoperă, tot peste noaptea creator de modă sau, cum se zice mai recent, signier vestimentar. Și asta încă nu ar fi nimic. Iar, în noua calitate, pretinde a avea o concepție proprie, pe care ține morțiș să ne-o împărtășească și să ne-o impună, tratând de foarte rău pe profesioniștii modei. Ba se amestecă, nu ră concursul altor ageamii, în domeniul artei atrale de exemplu, aducând pe scenă o ostimentație pestriță, pe măsura viziunii de oitoreasă de cartier.

Orice individ care și-a înjghebat o tipografie și e doar un simplu proprietar sau, mă rog, un n de afaceri. Brusc, el constată că are competențe în sfera esteticii aplicate, apucându-se să croiească albume și alte lucrări pretențioase, apoi să se minuneze că lumea nu i le admiră cât s-ar cădea. Că acestea sunt oglinda educatului său gust, e de la sine înțeles. Dar se mai găsește încă fraieri gata să-i dea peână elaborarea unor lucrări de oarece interes public, asta e ceva mai greu de priceput și de mis.

Criteriul competenței a început să funcționeze în lumea românească odată cu generația nimistă. Critica lui Maiorescu a fost în primul rând o punere la zid a incompetenței, prin care înțelege lipsa de pregătire temeinică într-un domeniu anume. A pune adevărul la temelie icărei activități înseamnă a combate orice urmă de superficialitate și amatorism. Nu maritate, atrăgea atenția Maiorescu, decide vararea faptelor de cultură, ci infima minoritate a ofesioniștilor.

Azi ne paște pericolul de a reveni la starea ejunimistă a lucrurilor, când oricine e bun la ice, când amatorismul ține loc de pricepere și răznicia de talent, când funcția creează nu rar organul competenței, dar, adeseori, și pe el al gândirii. Prea mulți se întind mai mult cât li-e plapuma, din care pricină suferă de umatism cultural, căci le rămân descoperite șalele, ba picioarele.

Băieți deștepți

Un profesor universitar a fost acuzat că a nflat notele la examenul de licență. Și s-a conștat, la recorectarea tezelor, că acuzația era temeiată. Alt profesor universitar nu s-a ulțumit să facă din antipatica notă 2 un 9 spectaculabil, ci a mers până la capăt, adăugând propria mână pe teza nevoiașă cunoștințele erente diferenței de notare. Iar expertiza gralogică a stabilit că adaosurile respective îi arțineau. Neputând să ignore evidențele, setul universitar a decis, prin vot, sancționarea scărilor culpabili, desfăcându-i celui de alilea contractul de muncă și anulându-i celui ntâi dreptul de a mai preda după atingerea rștei de pensionare.

Întâlnind un amic, dascăl de o viață, ce alta team ataca decât subiectul la ordinea zilei?

– Ai văzut, zic eu, cât de fermă și de promptă a fost reacția conducerii universității? Nu pot decât să admir stoica demnitate cu care s-a supus operației de extirpare a mădularului dovedit bolnav.

Amicul se uită lung la mine, de parcă atunci mă vede întâia dată, se caută prin buzunare, găsește o țigară, și-o aprinde, trage cu sete din ea, scoate oftând fumul din plămâni, mai trage o dată, scutură preocupat scrumul, își goleşte iarăși plămâni și tace.

– Păi, nu-i așa? rup eu tăcerea pe cale să devină stânjenitoare. Crezi că, după asemenea măsuri, va mai cuteza cineva să facă din alb negru și din negru alb?

Concentrat asupra țigării, amicul pare că nu mă aude. Însă zâmbetul ironic mijit în colțul gurii aduce a răspuns mut.

– Nu prea pari de acord cu mine, insist eu cu un început de iritare în glas. Socotești, cumva, că măsurile au fost prea aspre?

– A, nu ..., catadixeste amicul să deschidă gura, nu înainte de a strivi sub pantof mucul țigării. Dimpotrivă, pedepsele sunt pe potriva faptelor, deci exemplare. Dar nu așa cum presupui tu și atâția alții ca tine.

Fac o figură suficient de nedumerită ca să-l îndemne a adăuga cu profesorală paciență:

– Nu fapta propriu-zisă a fost sancționată exemplar, ci prostia.

– Ce vrei să spui, întreb eu și mai nedumerit, că profesorii pedepsiți au fost proști?

– Proști, domnule, proști cu carul!

– Cum așa?

– Păi, dacă n-ar fi fost proști, crezi că i-ar mai fi prins careva? Eu am colegi care fac de când îi știu ce-au făcutăștia doi, dar nu i-a prins nimeni. De ce? Pentru că sunt băieți deștepți. Câțiva au chiar adevărate IMM-uri, unde produc în serie lucrări de licență, ba și teze de doctorat, și tot nu i-a prins nimeni. De ce? De aia, fiindcă sunt băieți deștepți! Circulară, e drept, zvonuri despre afacerile lor, însă zvonurile nedovedite sunt doar o formă gratuită de publicitate. Dacă cei doi au fost prinși cu mâța în sac, făcând astfel de rușine corpul profesoral, se cheamă că nu erau vrednici să facă parte din el. Așa că băieții deștepți au hotărât îndepărtarea lor. Prostia se plătește, câteodată mai scump decât hoția.

Mărturisese a nu-mi fi trecut prin cap o asemenea posibilitate. Știindu-l o fire mai înclinată către speculație, mă întreb dacă nu cumva raționamentul lui nu e doar un simplu joc al minții. Dar dacă, Doamne ferește, are dreptate?

Românul generic

Constat la publicității ultimilor ani o bizară tendință de augmentare a „defectelor” generice ale românului, o propensiune către autoflagelare, de parcă s-ar urmări câștigarea cu orice preț a bunăvoinței cuiva. Expresia absolută a acestor exerciții retorice este celebra „rușine de a fi român”, care, luată în serios, ar trebui să conducă la sinucidere. Cum nimeni nu a recurs încă la gestul suprem din pricina unei asemenea suferințe morale, presupun că e vorba, totuși, de o „rușine” teoretică, principală, de o ipoteză de lucru, îndreptățită pe cât și amenințarea drobului de sare ce stă să cadă de pe sobă în capul cuiva. Ceea ce nu ne împiedică să punem latineasca întrebare: *cui prodest?*

Neamul nostru nu e nici mai bun, nici mai rău decât altele, încât a face din el „oia neagră” a umanității e și nedrept, și neproductiv. E adevărat că etnopsihologia nu se numără printre disciplinele cu deosebită trecere la noi. Fiecare are despre sine o părere înfinit mai bună decât a celorlalți, încât perspectiva de a te trezi cu o oglindă necruțătoare sub ochi n-are cum trezi prea multă simpatie. Iar purtătorii de oglinzi, de felul unui D. Drăghicescu, autorul celebrului eseu *Din psihologia poporului român*, cu atât mai puțin.

Întrebat cum e românul generic, orice român cât de cât școlit îți enumeră dintr-o suflare însușiri ce ar trebui să înnegrească de invidie pe orice străin. Din punctul său de vedere, românul e întotdeauna bun, drept, cinstit, inteligent, cu simțul umorului, iubăreț, curajos, viteaz, ospitalier și cu frica lui Dumnezeu. Ceea ce, la rigoare, crede și străinul despre sine și conaționalii săi. A încerca să nuanțezi un astfel de portret, beat de idealitate, și încă într-un pieritor articol de gazetă, nu e doar un semn de temeritate, ci curată prostie. Însă noi avem păguboasa deprindere de a rezolva chestiunile grave prin scurte intervenții panfletare, minunându-ne apoi că nu suntem luați în serios.

Puținele considerații de psihologie etnică, cele caracterologice în special, generalizează cu nepermisă ușurință cazuri particulare. Însă caracterul nu constituie o marcă etnică, vasta lui tipologie regăsindu-se, la o adică, în cuprinsul oricărui neam. De obicei, judecățile de această natură se întemeiază pe experiența personală, care, limitată fiind, își caută confirmări în aprecierile altora. Dacă am avut „norocul” să întâlnim în viață un număr oarecare de ipocriți și de hoți, faptul e asociat de îndată cu opiniile ce susțin aplecarea spre duplicitate și fraudă a românului; iar concluziile trase de aici ni se par dincolo de indoială, chiar dacă, inventariată cu răbdare, propria noastră experiență ar furniza suficiente exemple de semn contrar. Mi se pare că, prea adeseori, nemulțumirile ori frustrările personale sunt înălțate la rangul constatărilor obiective și puse la lucru în scrieri cu pretenții de știință.

Mă sperie lejeritatea cu care, după ce a însăilat câteva articole, orice ins se crede îndreptățit să lanseze, măcar în treacăt, propoziții definitive și, evident, negre, despre tiparul psihologic și moral al neamului din care face parte. Și mă mai sperie lipsa de reacție a specialiștilor. Unul mi-a și mărturisit, destul de încurcat, că, decât să se pomenească suspectat de naționalism, preferă să tacă. De parcă i s-ar cere să facă propagandă, nu analiză științifică.

Atâta vreme cât lucrurile nu vor fi discutate cu toate cărțile pe masă de cei în măsură să le discute, nepricepuții vor continua să-și dea cu părerea despre subiecte ce le sunt inaccesibile, iar amatorii de popularitate pasageră vor face valuri.

vederi din Iași

Approape departe de punctul de plecare

Citesc într-o carte de fizică ca într-o poezie, sunt atenționat
Să mă includ în Grafic - în Graficul Secolului 21 și al Statuiei
Libertății. Sunt lăsat câteva veșnicii singur,
apoi firese sunt întrebat
Dacă aş vrea să ascult foșnetul vântului pe Planeta Marte.
Mai ales
Dacă știu la ce mă expun, distanță de punctul de plecare, de un
Centru, mă aflu. Mi se aruncă de către alt Iluminat
o nadă albastră,
Celestă; Trei posibile răspunsuri. Primul imposibil, al doilea
Mă duce să iau jocul logic de la început,
iar al treilea mă îndeamnă
La tăcere. Trăiesc numai în Soarele Realității.
Scrisul e tot o formă
De „tăcere cosmică“, o Limbă Cosmică

Fugind după o rază de soare

Nu e numai o nebunie să fugi după o rază de soare.
E chiar tinerețea! Încercând să calculezi anii când o vei ajunge.
De la acest joc oarecum copilăros și Einstein s-a maturizat?!...
A început să Teoretizeze. Teoria relativității restrânse.
Știa el când a luat-o la fugă de re-strângerile ce vor urma și de
Relativul care a devenit?!

O pasăre de înaltă tensiune

Vă întreb: O pasăre stând pe o linie de înaltă tensiune poate fi
Numită PASĂRE DE ÎNALTĂ TENSIUNE asta însemnând
Că va trăi și în Mileniul III și IV ș.a.m.d. sau ne va folosi înainte
De execuția carbonizată de bec, far zburător?!... Sigur că orice
Om de bună credință își va da seama că e o problemă de potențial
De pasăre, de cromozomii de pasăre, de ADN-ul de pasăre,
La urma urmei de REZISTENȚA DE PASĂRE!
Înainte de a-și lua zborul cât mai repede. Dacă deschizându-și
Prea mult aripile - ar risca - și mai întodeauna o face - ar atinge
O altă linie de transport a Lumii! Și atunci... Aripile Păsărilor de
Înaltă Tensiune au învățat Lecția Morții și a Vieții.
Ca și Oamenii.

Tăierea luminii

Rostesc Cuvinte. tai Lumina. Cu un Cuțit de tăiat fotoni.
Cu un Cuțit al Iubirii. Lumina va rămâne tot galbenă
sau se va albi
Sau dimpotrivă de sub lama înțelepciunii vor țâșni - în scânteii -
O rază ultravioletă și o pereche de raze roșii. Iubirea își caută
Întotdeauna pereche.

Incertitudini despre incertitudinea noastră

În programul de Inginerie Genetică de pe Planeta Pământ încă
Ne e greu să avem certitudini. Iar aceasta nu e o noutate.

alexandru cristian miloș

Dimpotrivă o temniță, chiar dacă și pascală. Până ne vom trezi
Poetul - fizician scrie poeme meta-fizice ca și în Principiul
Incertitudinii al lui Heisenberg. Noi fiind Lumină suntem
particulă
Și undă? Numai particulă și atunci ne aflăm numai într-un loc.
Numai undă și atunci nu ne aflăm numai într-un loc.
Această nepotrivire, spun fizicienii vremii, nu poate fi înlăturat
Amestecul de undă duce la un amestec de energii
Deci la CEL NEDETERMINAT!
De anumite nedeterminări se poate scăpa, dar nu de toate...

Reanimarea Soarelui

Peste 5 milioane de ani, Soarele nostru se va stinge! Va muri?
Nu știți că și stelele mor?! Sau se transformă... Iar noi?!
Ne vom lua rucsacul în spate și vom bate la ușile
Văilor galactice!
Căutând, răscolind Cosmosul, răvășindu-l în căutarea altei
Stele ospitaliere! Urmând instinctul de conservare!
Instinctul vieții
Al vieții cosmice! Ori... Am putea crea o pompă pulsatorie.
Care să producă instantaneu reacții de reținere a Soarelui,
De reanimare a lui. Ar fi un posibil perpetuum mobile stelar
Inventat acum... Aztecii sacrificau oameni tineri spre a reînsofii
Soarele. Ce ar fi ca noi, Contemporanii 20, să-i oferim miile de
Bombe atomice din arsenalul rușinii istorice umane...
Și aceasta spre a agita Inima Soarelui, spre a o reanima!
Ca zahărul în cafeaua de dimineață! Căci dacă dai Științele
Cosmice pe mâna cimpanzeilor,
ei le vor preface-n arme ucigătoare
Pompându-i sânge hidrogenizat direct în Inimă!
O bombă H sau u
Jet laser puternic - ar fi soluțiile pământenilor! Dar mai există.
Prietenii, stelele numite - împrăștiatele albastre! Pare-se că ele
Au dus fuziunea hidrogenului lor, dincolo de Normal. Să fie
Explicația - „naturală“ - intervențiile voite ale unor popoare de pe
Planetele pe care aceste stele le hrăneau?! Cred în puterea
Colegilor din depărtări, ce revoltându-se contra morții termice
Universului - agită materia Astrului lor prelungindu-i
Viața, reanimându-l, reanimându-se!
În Cosmos mă conduc și după
Versul lui Valéry: „răbdare în azur!“

Eugen Jebeleanu și „glasul Demonului din a XX-a vale”. Prin volumele de versuri publicate de Eugen Jebeleanu (Câmpina, 24 aprilie 1911 - 21 august 1991, București) înainte de orizontul anului 1941 „chituri în soare, 1929, *Inimi sub săbii*, 1934) și asigură un loc privilegiat în monumentala orie a lui G. Călinescu, în capitolul *Dadaști. iprarealiști. Hermetici*: „Eugen Jebeleanu (...) ea în poezie (*Inimi sub săbii*, 1934) !«purități n ape și din cer», «incendii» «în diamant», sub pectul «nelămuritului». Toate mijloacele scribene spre a stărpi liniile unei inspirații în fond scripitive sunt folosite; rimele interioare (*munți frunți; rași - pași; prins - aprins*), alienarea de gramatica obștească: *Izvor să fii, și cu han- rel/ Când tot rămâne precum fu./ Acestei seri ni de misterel/ Să-i așli sau să-i tai, de nu. bate sub înfăurirea mediului brașovean în care a ăit, poetul e năpădit de imagini de feudalități ăbii, brocarturi, ogari, alaiuri, dantele, floretă, eag, soldați, coif, bufon, călugări, seniori) dintr- a «leat mediu» «sur», din vremea Dagobertilor ec. VII) în care însă soldații au «cizme» și ușcă». Descrierea (parnasiană) a unei cești cu stele războinice reprezentări e grațioasă. Prin- pele «incert» se întoarce calm cu brațul la sold, n unghi de glori» dintr-o vagă campanie: *Văd mp de hăităli. Leat mediu/ Cu altii-n fier și-n înduri grave./ Dădu și prințul un asediu./ Pe ndeva prin mlaștini slave. Acum scrie o poezie Elegii și alte poeme, Cântecul regilor de jos) a o ușoară tendință socială, de un sentimentalism minor, patetică la chipul transparent, cu mahniri elicate: *Orășe - păduri fără foi! -/ Jefuitoare le anilor./ Iată, îmi chem amintirile./ Și nu mai ăd decât o ploaie./ O ploaie amară de frunze...***

istorie literară

CILR, 902). Poetul Eugen Jebeleanu traversează jocile proletcultismului și resurecției cu o serie e interesante volume pe care și-au lăsat, firește, nprentele, fie spiritul celei de-a doua jumătăți a ecoului al XX-lea, fie „vocea Demonului din a X-a vale”. *Ceea ce nu se uită* (1945), *Scutul ăcii* (1949), *Poeme de pace și luptă* (1950), *ălcescu* (1952), *În satul lui Sahia* (1952), *ăntecul pădurii tinere* (1953), *Versuri alese* (1954), *Surăsul Hiroshimei* (1958), *Oratoriul liberării* (1959), *Poezii* (1959 - colecția *Cele ai frumoase poezii*), *Poezii și poeme* (1961 - cu *Prefață* de Perpessicus), *Cântecul împotriva orții* (1963), *Povestea broștei festoase* (1963), *Poeme 1944 - 1964* (1964), *Elegie ntru floarea secerată* (1967), *La porta dei oni* (Milano, 1970), *Hanibal* (1972), *Scrieri, I II. Poezii* (1974), *Harfa și Minotaurul* (1977), *ama secretă* (1980) etc. În proletcultista „dare e seamă” din 1951. *Poezia noastră, armă a oporului în lupta pentru apărarea păcii și onstruirea socialismului*, Mihai Beniuc îl onsideră pe Eugen Jebeleanu între „alți poeți e) au parcurs spre albia poeziei noi un drum ai greu”, „plătind tribut greu formalismului eziei decadente”. „Luptând să învingă propriul r trecut”, dar înregistrând, până la urmă, „suc- se pe drumul nou al poeziei” (PLN, 9). Peste iteva pagini, Eugen Jebeleanu este evidențiat ntru „capodopera proletcultistă” *În satul lui zhia* - aiături de A. E. Baconscu, autor și el al nui poem, *Frasinii de la răsruce*, poem care, leși are neajunsuri în ceea ce privește închegarea tistică, este bine realizat în ansamblu”: „Tot din ața satului, a dat în ultimul timp un poem valo- s Eugen Jebeleanu. În poemul *În satul lui zhia*, trecutul este cu putere și cu măiestrie zu- ăvit, dar peste lupta actuală se trece cu oarecare ărință. Bine reușește să prindă însă Jebeleanu naginea unui luptător din trecut, a lui Alexandru zhia. Atât de puternic trăiește în mintea poetului naginea tovarășului iubit, încât ea însuflețește ădă și piatra de pe mormânt: *Da, nu-i mai mult e-o piatră, o piatră de mormânt./ Cu muchiile spre, cât un bărbat de-nalt./ Și nu-i decât o roapă, pe veci acoperită./ Dar groapa nu e*

„Ocluziunea” proletcultistă în poezia română (VII)

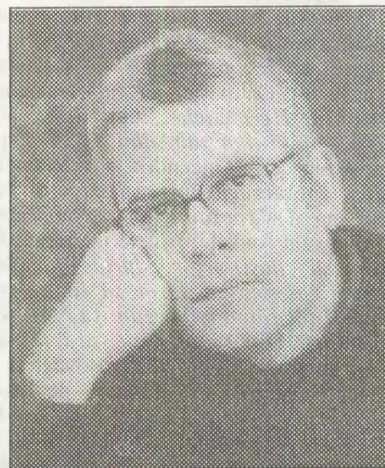
ion pachia tatomescu

mută, și piatra este caldă. // Luci o stea... Spre chipul din bronz privesc tăcut/ Gândindu-mă la anii care-au trecut - și număr./ Să-mi amintesc mai bine de viața celui dus/ Pun brațu-ncet pe piatră - și parcă-l țin de umăr. Cât de puternic este evocată aici figura iubitului nostru Sahia! (PLN, 15). Peste cinci pagini, Mihai Beniuc îl dă din nou exemplu pe E. Jebeleanu, însă de data asta pentru măiestria de „a zugrăvi” lupta pentru pace: „În lupta pentru pace, nu există un poet al nostru, din cei ce azi publică, să nu-și fi adus contribuția sa, dovedind nu numai dragoste de țară, de tot ceea ce se construiește de către oamenii muncii, dar și ură împotriva lumii imperialiste, unde se urzesc planuri de război împotriva Uniunii Sovietice și a democrațiilor populare și de unde pornesc neconținut atacuri împotriva popoarelor. Poemele răscolesc ura, evocând crimele fasciste din războiul trecut și demascând planurile criminale ale fasciștilor de azi. Jebeleanu în poemul *Lidice* reușește să aprindă ura împotriva teroarei fasciste care azi bănuie din nou cu furie: *Sub sticlă, ntr-o cutie adunate./ Un pumn de lucruri mici, carbonizate./ Un toc, un ban, o sgară ruginită./ Un fluier sfărâmat de dinamită./ O clanță, niște ochelari betegi./ De sârmă, pentru ochii de moșnegi./ O verighetă neagră, de aramă./ Un târnăcop, un degetar, o ramă...// Și, într-un colț, sub sticlă, lângă ușă./ Două patine mici și o păpușă.../ Vărasem unghiile-n carne-adânc.../ Lacrimi veneau - dar nu voiam să plâng./ Ninge. Voiam să ies. Priveam spre tine/ Dar mă ținteau micuțele patine./ Ninge. Patinele... ce-ar mai scripl/ De-ar fi, ca altădată-n sat copii...// Privi-răm călăuzul. Nu plângea./ Mâna-i arzând pe-a noastră o străngea./ «Tovarăși...» N-am mai spus nici un cuvânt./ Un zid eram toți trei și, peste vânt./ Peste zăpezi, peste pustietate./ Suiau din ura noastră ziduri late./ Ne-nvinse ziduri, mari pereți de ură./ Crescând din noi ca o se-mănătură.” (PLN, 20). Dar „critica tovarășească” nu poate lipsi nici în cazul lui Eugen Jebeleanu, fiind acuzat de Mihai Beniuc pentru „formalismul” și „castrata combativitate” dovedite într-o strofă din *Scutul Păcii*: „Și-atuncea când „Vicarul lui Christ ar vrea să facă/ Tocmit la hidra nopții nalt consilier aulic/ Din globul nostru-o nouă cădelniță în flăcări/ Noi nplem Universul e-un cântec hidraulic”. Incriminarea acestei strofe îi solicită lui Mihai Beniuc aproape două pagini din „darea de seamă”: „Papa de la Roma, înalt consilier aulic, tocmit, la hidra nopții, cădelnițând cu însuși globul pământesc incendiat, iar la această oficiere a sa, răspunsul nostru, ca la liturghie, în hăurire universului, cu un cântec hidraulic. Multor începători în ale poeziei le-o fi lăsând gura apă după așa imagine poetică. Unde nu apucă ei să facă una la fel? Ar fi fericiți la culme. Dar, cum e zisa, unde dai și unde crapă? Care era intenția poetului? (...) Intenția este de a înfiera politica mârșavă a Vicarului lui Christ, năimit de hidra nopții, expresie metaforică pentru forțele imperialiste anglo-americane, și de-a arăta cum răspundem noi la ațărările războinice ale Păpii: cu un cântec hidraulic. adică prin mari construcții, prin hidrocentrale etc. Totuși poetul trece în așa fel intenția în fapt poetic, încât izbuteste să dea o imagine formalistă, făcută din rime și cuvinte rare și sonore, dar castrată de combativitate, neînțeleasă. De unde vine această imagine formalistă? (...) Dacă analizăm mai adânc însuși felul cum zugrăvește Jebeleanu lupta pentru pace, ne dăm seama că alunecarea formalistă este consecința firească a sărăciei de conținut, a sărăciei ideii luptei pentru pace. Căci imaginea lui Jebeleanu - ea apare ca o simplă antiteză mecanică: ei ațără la război - noi construim hidrocentrale. Ca și cum politica agresivă criminală a imperialiștilor ar putea fi distrusă doar prin construcții pașnice. Este limpede că poetul nu înțelege că ciocnirea între cele două lumi este astăzi o uriașă încheștare, în*

care formele de luptă sunt infinite de variate, ele manifestându-se în toate colțurile globului, într-o infinitate de ciocniri violente, din ce în ce mai violente. Neînțelegând acest lucru, poetul prezintă construcțiile economice ale socialismului oarecum unilateral. El nu educă masele într-un spirit combativ, nu arată că hidrocentralele și fabricile noi nu sunt numai izvoarele de fericire și belșug, dar și o armă de întărire a patriei. (...) Lipsa acestei perspective largi, bogate, l-a împiedicat pe poet să vadă esența vieții, frumusețea ei cea mare, adevărată, și l-a împins să substituie această frumusețe cu strălucirea rece și goală de conținut a unor artificii sterile. (...) Acest fel oarecum simplist de a prezenta lupta pentru pace, îl putem găsi nu numai la Eugen Jebeleanu, dar și la mulți alți poeți; putem spune chiar că tendința asta-i frecventă, prea frecventă în poezia noastră. A combate această tendință prin zugrăvirea cât mai vie și mai adâncă a luptei pentru pace este una din cele mai de seamă sarcini ce stau azi în fața poeziei.” (PLN, 37 sq.). „Procesul convertirii” lui Eugen Jebeleanu la proletcultism este destul de complex, istoric Ion Rotaru surprinzându-i câteva etape/aspecte: „«Revizuiindu-se», ca și Beniuc - dar, după toate aparențele, nu cu sinceritatea colegului său de generație (pentru că după «dezgheț» va marca o «revenire la vechile unelte», re-revizuiindu-se, oarecum) - într-o poezie din 22 martie 1953 (*Cântec*), la 42 de ani, poetul își considera lacrimogen «flautul» din *Șchituri în soare* (1929): «Scotea din ochii lumii doar lacrimi, lacrimi mute». Frângându-l și aruncându-l «în iazu-adânc al lunii», și-a făcut altul. (...) hermetic de astă dată, deși cu suneț strălucitor («ce strălucea de cânturi de nimeni înțelese»). În sfârșit, rupându-l și pe acesta, ca un alt Prometeu, bardul convertit la noua orânduire își smulge din adâncul pieptului «ghiocul de rubin», prin care putea să se adreseze mulțimii: *și-am smuls atunci din pieptu-mi ghiocul de rubin/ și când sunai în dânsul, mă clătinau puțin -/ dar am simțit în urmă-mi oștiri ce s-au urnit*. Era un fel de - să recunoaștem - punere de cenușă în cap, gest pe care l-au mai făcut și alții. De vreme ce însuși poetul nu le vede, înseamnă că în *Inimi sub săbii*, accentele protestatere, oricât de «ascunse», nu existau. Criticii, însă, de la momentul de vârf al scrisului lui Eugen Jebeleanu, oportuniști și ei (între alții chiar Ov. S. Crohmălniceanu) lăsau să se înțeleagă că asemenea accente ar fi existat. Evident, ei mai aveau în vedere și mult prea bățăioasa, intransigentă publicistică militantă de stânga a poetului de dinainte de 1944, între altele, întâmplarea («fericită» pentru atunci, «nefericită» acum!) ce făcuse să ia apărarea tânărului comunist Nicolae Ceaușescu, ilegalistul.” (Rotlst, V, 21 sq.). „Prețul convertirii” înseamnă și în cazul lui Eugen Jebeleanu funcții în comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor din România, în diferite colegii redacționale de la cele mai importante reviste literare din București, acordarea titlului de „membru al Academiei R.S. România”; „după al X-la Congres al P. C. R. este membru suplicant al C. C. al P. C. R. (și) vicepreședinte al Frontului Unității Socialiste” (PDLrc, 287). În câmpul poetic al lui Eugen Jebeleanu se disting două nuclee: *Surăsul Hiroshimei* (1958) și *Hanibal* (1972). Parabolele simfonice ale acestor volume se desfășoară între oglinzile cu „glasuri ale istoriei” și oglinda secolului al XX-lea, dominată de profilul *Autodistrugerii* și de „vocea” *Demonului din a XX-a vale*. Viziunile terifiante trimis discutable la o eschatologie cosmică, printr-un cataclism nuclear. Majoritatea poemelor sale alcătuiesc o *chorală planetară* „împotriva războiului atomic”.

michel fais:

Autobiografia unei cărți

Dormeai. Trebuie să ieși afară. Deslușești prin lumina rece de plumb a iernii câteva licăriri albastrui: se crapă de ziuă. Adesca te trezeai nopțile ca să te asiguri că trăiești. Niște vise-ncălcite te țineau treaz în vis - necuviințe intime, care dimineața îți lăsau un gust vag al destinului. Bând înghițituri mici de ceai cald, scriai poeme până la amiază. Te gândeai: sunt mai priceput decât ceea ce scriu, versurile astea nu mă întrec, prin urmare nu-s bune de nimic. Tembrăcai cu hainele de-acum cinci ani, dând acestei zgârcenii vestimentare un conținut moral mai profund. Te hrăneai de mântuială. Și, cu toate astea, ca stăpânit de o cruntă sărăcie, făceai economie la sânge, punând deoparte cât puteai mai mult din firava sumă lunară pe care ți-o trimitea tatăl tău. Te masturbai o dată - de două ori pe zi. Uneori te gândeai la ultimele luni ale mamei tale în spital. Atunci te cuprindea o tristețe apatică. Și te bălbaiai peste tot; necetat. Te bălbaiai într-atât încât nu mai aveai curajul să dai ochii cu cineva în lume. Cutreierai fără țintă prin oraș, cu un zâmbet prostesc, enigmatic. Te-ntorceai acasă mereu cu ultimul troleu; frânt de oboseală, îngrijorat că-ți vei găsi apartamentul cenușă și eul tău în genunchi așteptându-te. Până la urmă, se-nțelege, te limiteai la jalnice parodii ale trăirii teatrale a singurătății tale, cum ar fi: umblai pe întuneric în ciorapi, ca și cum ai fi pășit desculț noaptea prin pădurea băntuită de stafii; alergai să închizi dușul sau chiuveta din baie atât de zorit, de parc-ar fi fost vorba să salvezi pe cineva din prăpastie; altădată iar umblai în cei 58 de metri pătrați ai apartamentului tău cu senzația că mobilele și obiectele de folosință cotidiană fuseseră recompuse în materia lor primă: așa îți închipuiai că pantofii tăi din piele de porc grohăiau, biblioteca ta din lemn de nuc scârțâia, ceașca de lut din care beai ceai devenise un pumn de argilă roșie și tot așa. Adesca, la fel, te apuca un soi de manie senzuală; să vorbești cu cineva, cu oricine - o nevoie întinsă până la teamă pură. Atunci răsfoiai vechile agende și telefonai la persoane pe care memoria ta le izgonise irevocabil. Uneori plângeai, mai ales când ți-aduceai aminte de anii copilăriei. Chinul nou, pașnic, al ochilor: teii înfloriți de pe stradă, laptele vărsat în prag, unghia ruptă a mamei. Somnul te prindea-ntotdeauna cu radioul deschis. Căscai gura cu orele la blocurile de vizavi.

Odată ai fost martor la următorul episod: la etajul trei, la aceeași înălțime cu apartamentul tău, două figuri se-nvârtteau încolonoace. Două bătrâne se certau. Când s-au încrucișat, aia mai scundă a lovit-o cu umbrela pe cealaltă în spate. Și-aproape urlând i-a spus: *Ticăloaso, m-ai sufocat aici înăuntru*. Cealaltă s-a făcut că nu-nțelege și-a tras perdelele. Ca să iasă după câteva secunde de tăcere în balcon și, cu voce calmă și discretă, să spună: *Măine o s-o alung*, așa cum actorul se adresează publicului, ignorând pe moment acțiunea de pe scenă. Evident, prima era plătită ca să-i țină tovărășie celeilalte. Așa ai trăit șase ani. Micul tău univers cotidian - forfota obișnuită a pieții și mobilarea sărăciei a camerei - îți alimentează exaltarea paroxistică. Te întorci spre cer: o vinețală infinită, descurajantă. Dormeai. Adesca, așadar, te trezeai nopțile ca să te asiguri că trăiești. Te desfășurai ca alergătorul din poveste care e condamnat să taie necetat firul de sosire, fără să reușească vreodată să ajungă la capăt: atunci pieptul tău era visul și noaptea firul. Aceleași și-aceleași vise, ușor modificate, te țineau într-o încredare permanentă; te târau într-un vârtej de insomnie. De obicei dimineața te trezeai cu certitudinea că există o doză stabilă, prestabilită, de bucurie sau supărare care se cuvine fiecăruia; o parte pe care noi toți, mai devreme sau mai târziu, o vom încasa. În timp ce-ți corectai poemele, te gândeai: doar un pic de apă să beau și să scriu zi și noapte, într-un loc fără nume, nu neapărat îndepărtat sau necunoscut; într-un loc insuportabil de familiar. Până la urmă, te-ntrebai, există ceva mai iremediabil străin decât familiarul? Singurul sprijin când scriai era convingerea că doar scriind vei înceta odată să scrii. Toate celelalte îți păreau poze și înșelătorii. Totuși, în fiecare seară închideai ochii cu jurăminte cele mai caraghioase: N-o să mă mai bălbaiesc, n-o să mă mai masturbez, n-o să mă mai ies din casă dacă nu scriu poeme importante. Dormeai. Azi, fără discuție, o să ieși. De-o lună-ntreagă n-ai mai ieșit. Doar pentru țigări la chioșc și pentru vreo frigăruie de la rotiseria din piață dacă scoteai nasul. Cazuistica cotidianului tău te sufoca. Vântul îți aduce două mirosuri caracteristice: ceapă afumată și damf de gunoaic. Dormeai. Somnul te prindea mereu cu radioul deschis. Niște cântece slave târăgă-nate pe unde scurte, niște articulații de voci din Orientul Mijlociu (revoluții sau

erezii?) te legănau. Uneori îți doreai să mori în timp ce dormeai. Cu toate astea sub pretextul setei, te trezeai nopțile ca să constăți că trăiești. Când te asigurai că și două zi degetul tău cel mare de la mână și pipăi pulsul la încheietură sau se va pierce sub subsuoara ta, te-ntorceai pe cealaltă parte; o făceai cu înverșunarea fatală omului căruia îi devenise deja obsesia ideea că numai în durere se modelează caracterul. De regulă, dimineața te trezeai cu gânduri străine firii tale. Și totuși, toate că te simțeai expus față de tine însuși continuai să cultivi aceste gânduri traumatizante; poate fiindcă, în fond, te umplea de o nespusă bucurie c-ai păcălit cumva timpul care trece. Te gândeai cu voce tare: Azi ochiul ascetului arde din cauza potului (trecuseși deja la baie), mâine însă înflori datorită minunii. Totu-i o problemă de timp. Prezentul oricum nu există (acum îți beai ceaiul) sau începe să capete sens după ce-a devenit deja trecut. Cât despui viitor, asta s-a stabilit deja din vechime: nu-i decât un ecou al trecutului. Da, totuși posibil. Totul poate să se întâmple iar (clătinaia deja capul în fața foii albe). Năruți se dilată de un miros stăruitor de ceapă prăjită. La subsol, unde stă o familie de nord-epiroți, deschiseseră ușa exterioară și să aeriscască garsoniera fără geamuri. duminică și după masă tatăl o să le cetească, silabisind, ziare anticomuniste. Când au venit în Grecia petreceau o nesfârșită în supermarketul din cartier. Rădăceau printre raioane și căscau ochii produsele de pe rafturi. La început responsabilul cu supravegherea i-a suspectat de furt. În urmă cu o lună au cumpărat un televizor alb/negru. Acum stau pe podea cu picioarele încrucișate, așa cum stăteau la Arghyrokastro în jurul căminului. Tatăl lucrează ca vopsitor și mama face meniu pe unde-apucă, în timp ce cei doi băieți minori, după școală, vindeau șervețelele trecători. Femeia asta, așadar, care nu vede capul de treburi, în fiecare duminică între călcat, scuturat și șters praful din apartamentul funcționarei de la bancă (tocmai o părăsise amantul ei însurat găsește timp și vai, culmea!, o consolează. În ce fel? Povestindu-i, în greaca ei stăcită, întâmplări din destinului ei mizer; făcând astfel, indirect, în fața ochilor înlacrimați ai auditoarei sale descurajat dovada valorii intrinseci a vieții. O să ieși afară. Trebuie, dacă nu vrei să-nnebunești de-a binelea. Unde să te duci însă? Azi

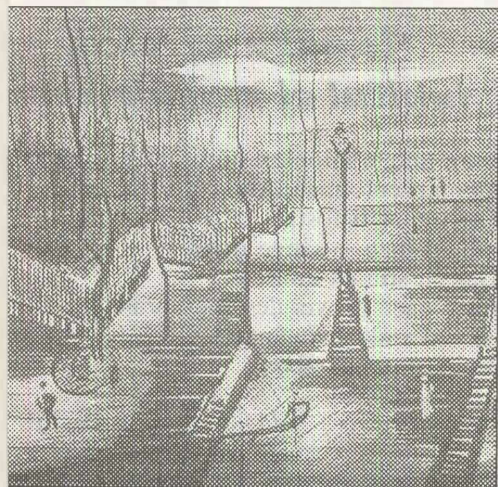
Născut în 1957 în orașul Komotini din nordul Greciei, Michel Fais a urmat studii de economie la Universitatea din Atena. Jurnalist, critic literar (semnează cronică de carte în cotidianul „Eleftherotypia“), fotograf (cu două expoziții personale la activ), scenarist de film, coordonează colecții la diverse case editoriale din capitală. Cultivă în paralel și cu succes egal romanul (de la debutul din 1994, cu *Autobiografia unei cărți*, scenarizată și jucată în orașul natal în 1995, a publicat *Mierea și cenușa lui Dumnezeu*, 2002, *Insomnie elenă*, 2004 - biografia romanțată a unui pictor și istoric de artă evreu, prima, și a unui clasic al nuvelei, Gheorghios Vizyinos) și nuvela (*Din același pahar și alte povestiri*, 1999 - Premiul de Stat pentru nuvelă în 2000, *Aegyptius monachus*, 2001). Traducerile în câteva limbi de circulație (trei cărți traduse în franceză, câte două în engleză și spaniolă) și includerea în antologii de nuvele apărute în diverse țări îl plasează deja între cei mai cunoscuți peste hotare reprezentanți ai generației sale. *Autobiografia unei cărți*, opera de debut la care a lucrat 10 ani, a fost salutată de critica literară greacă drept una dintre cărțile de referință ale ultimelor decenii. „Romanul lui Fais va dobândi -afirmă criticul Dimitris Tziovas - o importanță nodală în istoria literaturii neoeleene, așa cum întretese și depășește succesiv spectrul a trei curente: realismul, modernismul și postmodernismul, asociind meșteșugit istoria cu amintirea și autobiografia cu fantezia.“

spuneai. o să mă trezesc cu nerv și hotărâre; azi o să fiu bine; azi n-o să-mi îngădui să zac în letargie. Într-adevăr, în timp ce-ți beai ceaiul, îți așterneai în amănunt ziua. O să gătești linte. O să închei un poem care te frământă de-o lună și jumătate. O să aranjezi să ieși seara cu vreo prietenă, de care te lega o umbră de pasiune erotică. Până la prânz însă, ca de obicei, îți pierduseși deja terenul de sub picioare. Și o nedumerire, spiroidală, ca o lăcrășă de dinți, ți se impunea cu o forță de a sine înțeleasă: Cum se întâmplă că fiecare minut al vieții mele necesită cel puțin o zi de narăție meticuloasă pentru a fi reconstituit, iar eu să scuipe sânge ca să facă treacă măcar un ceas - să trăiesc trecea timpului ca o muncă la ocnă? Cât lespre acte: mâncarea pe care o pregătiseși cu poftă nu trecea de buzele împictrite; poemul pe care începuseși să-l cizelezi cu urdoare, pe care cu atâtă grijă programeai să-l termini ți se părea acum de-o tângăcie ridicolă; cât despre telefoane, pe care cu aceeași grijă plănuiiseși să le dai, tu eşuat în refuzuri fățișe sau în eschivări ușurate cu ață albă. Și-n felul ăsta ajungeai să te uiți singur la televizor, până se terminau toate programele. Între timp te nasturbaie cu frânturi erotice din legături pasagere sau neîmplinite. Uneori te

gândeai la mama ta, goală pe patul de fier al spitalului. Alteori, la fel, în timp ce te mângâiai, îți aduceai aminte de ultimul urlet al mamei tale: *Nu vreau să mor, sunt atât de tânără*. Atunci tu stăteai în scaun lângă fereastră, cu mâinile atent împletite, pe genunchi, tatăl tău, mai degrabă distrat, îl asculta pe doctorul curant, în timp ce lumina blândă de toamnă scălda tot salonul. Dormeai. Chirășul din apartamentul de sus udă trandafirii și iasomia care înconjoară un colț al imensei verande. Apa picură în balconul tău și înmoaie cutiile de carton cu cărțile tale. Nu protestezi, fiindcă știi că e-n doliu. Și-a pierdut nevasta, în urmă cu o lună, într-un accident de automobil. El însuși ți-a mărturisit că, atunci când s-a dus la morgă, a rămas uluit văzând că trupul ei de culoarea grâului nu purta nici cea mai mică zgârietură. Un trup de femeie atrăgător al cărei craniu fusese fărâmițat pe dinăuntru precum cristalul. La câteva zile după nenorocire ți-a povestit, mușcându-și vârful buzelor, că le-a găsit pe cele două fețe ale lor în dulapul răposatei. *O mirosim pe mama*, i-au spus. Când l-au anunțat de la spital - a murit înainte de-a apuca să intre la chirurgie - a simțit, cel puțin la-nceput, o ușurare inexplicabilă; apoi a izbucnit în suspine vinovate. În ultimii trei ani căsnicia lor fusese aproape nulă. De multe ori îl apucau crize de sinceritate și-i șoptea la ureche, în clipa când dormea, hotărârea lui de a se despărți. Alteori iarăși, când ea lipsea de-acasă, purta ceva al ei (escarpenii ei, jacheta, colierul ei) și urla: *Nu vreau să-mbătrânesc alături de tine*. Adesea se surprindea observând puținele riduri pe pieptul ei viguros; sau se oprea, chipurile contrariat, asupra umbrei de celulită de pe fesele ei îndelung exersate. Era pe vremea când încerca să interpreteze mecanicist sufocarea lui erotică. Dormeai. Puțin înainte de-a adormi, ai avut grijă să scrii în

jurnalul tău (cu litere fine, greu de citit: ca și cum textul ar fi dorit să dispară la marginea paginii) proclamații pompoase despre lume; comentarii acide despre toți cei care, cu admirabilă exactitate, trăgeau firele echilibrului tău sufletesc. Dormeai. Puțin înainte de-a adormi, te gândeai: sunt un tip fals, un ingrat, un paria. Prostii: sunt un rahat, asta sunt. Ani de zile vedeai că spui aceleași și aceleași lucruri, că te lași târât de febra obsesiilor de la sine-nțelese: trebuie să scriu o carte, trebuie să mă împac cu ideea bălbâielii mele, trebuie să mă-ndrăgostesc, trebuie să gădesc un punct de sprijin pentru viața mea ieftină. În acest delir deontologic auzai pe fata singură din blocul cu două etaje de vizavi coborând cu zgomot jaluzelele. Tabloul cumpărat săptămâna trecută îi asigura pentru două luni o legătură amoroasă cu netaalentatul pictor. Așa cum, cu câteva luni mai-nainte, îngrijirea săptămânală a feței la esteticiana din cartier îi oferise tovărășie pentru o vreme. Își cumpăra poziția ei socială cu banii tatălui, agent imobiliar. E înaltă și grasă, negricioasă, cu nas coroiat. Vorbește rar și-și mestecă vorbele pe care vrea să le sublinieze. Nu, nu e naivă. Știe prea bine că toată viața va fi nedorită. Totuși, asta nu face să-i piară cheful. Unul din obiceiurile ei cele mai îndrăgite, de altfel, este să interpreteze în jurnalul ei rolul unei ființe generoase și dezinteresate. În timp ce în adâncul conștiinței ei se instalează comod o figură ce cântărește, cu exactitate de ceasornicar armean, profitul avut din fiecare relație. Dormeai. Uneori te trezeai cu senzația că cineva te urmărește și înregistrează cel mai mărunț gest al tău în somn. Alteori, la fel, îi simțeau răsufierea lângă fața ta. Ca și cum ți-ar fi vorbit aplecat la căpătâiul tău, mai exact, ca și cum ți-ar fi dictat încet și repetitiv întreaga-ți viață. Trebuie să ieși în oraș. Neapărat. Ai cel puțin o lună de când n-ai mai ieșit. Dacă nu ieși acum, o să-nnebunești. O să-ți pierzi curajul de tot. Adică: o să bei atâta coniac până o să verși; o să te uiți în oglindă atâta timp, până o să-ți dea lacrimile sau o să consideri imaginea ta un truc optic; o să telefonezi la acele persoane ca să auzi exact acele vorbe care te vor arunca în pat cu turbarea ridicolă a omului care-și declară independența și-și trâmbează singurătatea, când, de fapt, sufletul i s-a-nnegrit și mintea i-a amorțit de o revendicare radicală: să fie acceptat de cei cinci, zece care-l disprețuiesc și să fie stimat. Dormeai. Te trezeai noaptea ca să te asiguri că trăiești. Bând mici înghițituri de ceai cald, scriai poeme până la amiază. Ironizai tot ce scriai, fiindcă le socoteai reflexii palide a tot ce te rânise vreodată. Și, totuși, trebuie să scriu o carte, spuneai și repetai întruna, pe toate tonurile, în sinea ta: exigent, implorând, înnebunit de spaimă, indiferent, maniac, cu răutate, disprețuitor, cu viclenie, cu discreție. Așa începeai: Trăia odată un băiat al cărui tată se numea *Tu care ești un tip trist* și pe a cărui mamă o chema *Nu țipa te rog...*

Traducere și prezentare de
Elena Lazăr

literatura lumii

geo vasile

Un an de la moartea lui Mario Luzi

La sfârșitul iernii anului 2005 se săvârșea din viață cel mai mare poet creștin după Dante, Mario Luzi. Florentin ca și Dante, născut în 1914, predă din anul 1955 literatură franceză la Universitatea din Florența.

Între debutul poetic sub semnul ermetismului (1935) și **Tutte le poesie** (1979), semnalăm câteva etape ale extraordinarei sale parabole lirice: **Avvento notturno, Un brindisi, Quaderno gotico, Primizie del deserto, Onore del vero, Nel magma, Dal fondo delle campagne, Su fondamenti invisibili, Al fuoco della controversia**. Publicul de limbă română îi cunoaște forța și frumusețea poetică săgetătoare din antologiile bilingve semnate de Dragoș Vrâncianu și Ștefania Mincu, apărute în 1971 și, respectiv, în 2002. Vizionar ca Dante, spiritualist ca Marsilio Ficino, orfic precum Mallarmé și posedat de simboluri ca Dino Campana, Mario Luzi a făcut elogiul vieții și al morții deopotrivă, cu religiozitatea și presentimentul miracolului și enigmei („temnița de

mapamond

sine care-i iadul curat“), a coborât în peisajul uman al satului și al câmpiei, al muncii și originilor umile din care își revendică îndrăgostirea, legământul de figura maternă și deviza („Unità ed alterità/ Sofferte anima e corpe“), reeditând astfel călătoria metafizică a concitadinului său Alighieri.

În ciuda operei sale, testament spiritual și cântec salvator totodată, oratoriu, recviem și jubilație deopotrivă, Mario Luzi n-a reușit să convingă juriul Premiului Nobel pentru literatură, fiindu-i preferat în 1998 conaționalul său Dario Fò, mai mult actor și om de teatru decât literat. Și totuși o reparație morală a acestei grave omisiuni a venit din partea președintelui Republicii Italiene, Pietro Azeglio Ciampi, care l-a numit pe poet senator pe viață în 2003. După moartea lui Mario Luzi au apărut două cărți: **Toscana Mater**, un omagiu al autorului în versuri și în proză adus meleagurilor natale și o culegere de poezii inedite sub îngrijirea lui Stefano Verdino, intitulată **Parlate**.

Pe cât de mare era ca poet, pe atât

de mare era omenia, generozitatea intelectuală a lui Mario Luzi față de „celălalt“, fie el și un român necunoscut care scrisese în anul 2000 un articol despre poezia sa. Reproducem în original și în traducere două scrisori ale poetului italian, inclusiv pentru interesul lor bio-bibliografic. Iată prima scrisoare, datată 10 ianuarie 2000:

„Stimate domn, lectura articolului dvs. mi-a făcut o adevărată plăcere. Inteligența și claritatea îmi par calitățile dvs. de frunte: vă mulțumesc pentru aceasta, precum și pentru solitudinea de a mi-l fi trimis. La rândul meu, vă voi expedia ultimele două volume publicate în 1999: **Patimile (Via Crucis)** - o dramă - ce s-a jucat la Coliseu în prezența și cu participarea Papei) și **Sub specie umană**. În ceea ce privește Eminescu, va fi un frumos cadou, când am să primesc antologia dvs. tradusă în italiană. Vă mulțumesc încă de pe-acum! Până atunci, sincerile mele urări dvs. și muncii dvs. de italianist.

Al dvs. Mario Luzi“

Scrisoarea nr. 1
10 ianuarie 2000
Caro Geo Vasile,
Am primit cu plăcere articolul tău despre poezia mea. Îți mulțumesc pentru că ai avut timp să mă citești și să mă apreciezi. Sunt foarte încântat să știu că ai citit și *Patimile* și *Sub specie umană*. Îți mulțumesc pentru că mi-ai trimis aceste două cărți. Sunt foarte încântat să știu că ai citit și *Patimile* și *Sub specie umană*. Îți mulțumesc pentru că mi-ai trimis aceste două cărți. Sunt foarte încântat să știu că ai citit și *Patimile* și *Sub specie umană*.
Mario Luzi

vă lauda cartea. Sper sincer să aveți șansa pe care o meritați și să vă fie recunoscută pe deplin valoarea. Vă doresc o vară prielnică.

Al dvs. Mario Luzi“

Scrisoarea nr. 2
10 ianuarie 2000
Caro Geo Vasile,
Am primit cu plăcere articolul tău despre poezia mea. Îți mulțumesc pentru că ai avut timp să mă citești și să mă apreciezi. Sunt foarte încântat să știu că ai citit și *Patimile* și *Sub specie umană*. Îți mulțumesc pentru că mi-ai trimis aceste două cărți. Sunt foarte încântat să știu că ai citit și *Patimile* și *Sub specie umană*.
Mario Luzi

În ciuda urărilor marelui poet italian și în ciuda prețurii de care s-a bucura în rândul autorilor incluși (Antonio Lobo Antunes, Kadare sau Valeric Evangelisti, ca să dau doar câteva exemple de autori care mi-au mulțumit în scris), **Lumea în 80 de cărți** n-a tulburat nici cât o pietricică apeluoasă și suficiente ale criticii române ca să nu mai vorbim de „mândria și prejudecata“ juriilor Uniunii Scriitorilor din România sau Asociației Scriitorilor din București, imparțiale cu clientela lor, aceeași Janette, altfel coafată, an de an.

Țânăra evreică, iubitul ei musulman

Între tine și mine există o baltă de sânge.
Dumnezeule mare, din cine s-a scurs?
Oricine-ar fi fost,
dragul meu, e sânge irosit.
Dar eu știu că iubirea
mea, dacă-mi vei deschide brațele,
o să-l vadă svântându-se.
Vino, nu mai zăbovi.

(Din volumul **Parlate**,
în traducerea lui G.V.)

ion crețu

Cine-i autorul?

meditații
contemporane

Un nou scandal, pe scena literară, reține atenția publicului. În centrul lui - Dan Brown, autorul *Codului Da Vinci*. După o prezență aproape record, de este trei ani, pe lista celor mai bine vândute ărți, Brown se vede acuzat de plagiat. Mai mult decât atât, un alt tip de acuzație îl vizează, și anume că romanul său își datorează accesul nu lui, cât, mai ales, soției sale. După un scrie Hadley Freeman, de la *the Guardian*, în vreme ce Brown scria capitole mici de o pagină, o pagină și jumătate, soția îi contribuia în mod substanțial la strângerea și informații - din diferite cărți și de pe internet - necesare la completarea cărții. Una între întrebările care s-au pus, vizează nicitatea acestei colaborări. Chiar să fie vorba despre un caz singular? Se pare că nu, între (unii) scriitori și soțiile lor stabilindu-se e-a lungul timpului relații de colaborare profitabile din punct de vedere creativ. Sunt tați, astfel, Wordsworth, Nabokov, Carlyle Dick Francis (ultimul, ceva mai puțin cunoscut, este autorul unor romane de succes inspirate de lumea curselor de cai). Se invocă, e asemenea, deși nu neapărat la modul negativ, contribuția benefică a soțiilor la crearea unei atmosfere favorabile, atât de necesare actului creator, cum a fost cazul soției lui Joseph Conrad - Jessie - și a lui Joyce - Nora. Potrivit lui Jeffrey Meyers, autorul bestseller-ului *Married to Genius*, ambele au meritul de a fi asigurat un climat de stabilitate pentru soții lor, astfel încât ei s-au putut concentra în totalitate asupra scrisului. Rolul acesta nu a fost jucat totdeauna cu mare ezinvoltură. Rosemary Ashton, autoarea diului *Thomas și Jane Carlyle*, arată că, une, o intelectuală meritorie și femeie arismatică își exersa talentele în păstrarea la instanță de soțul ei a americanilor și a fanilor ei. Cu timpul, aflăm, Jane "a devenit tot mai emulțumită de acest rol."

Alți autori și-au folosit căsătoriile - problemele interne, mai precis - ca surse de inspirație literară, așa cum a fost cazul cu Scott Fitzgerald și D.H. Lawrence. Ted Hughes - poet laureat -, s-a sugerat, ar fi beneficiat substanțial de pe urma contribuției literare a soției Plath.

Kathryn Hughes sugerează că tipul de cooperare dintre Dan Brown și soția lui este imite cu gândul la modelul preindustrial de lucru, când "bărbatul era cel care conducea mod vizibil o afacere - el era brutar, bijutier sau farmacist - în vreme ce soțiile, fetele sau surorile țineau registrele de contabilitate, regăteau aluatul sau se ocupau de clienți. Astfel, activitatea soțiilor era totdeauna vitală pentru afaceri, deși nu era recunoscută ca fiind separată de cea a soților." Se citează, de asemenea, un caz notoriu, Nabokov, a cărui soție, era, era dactilografă, corectoare, editoare, zentă literară, manager, șofer. În mod asemănător, precum surpinzător, ea se ocupa inclusiv de curățenia lui, la fiecare masă. Vera, potrivit biografului lui Nabokov, Brian Boyd, nu intra să în calculele scriitorului când era vorba despre pat, aici scriitorul preferând să se descurce de unul singur. Și Wordsworth constituie un caz ilustru, poetul bazându-se pe

sora, pe soția și chiar pe cumnata lui pentru scrierea manuscriselor. Unii au mers până acolo încât au sugerat că sora lui, Dorothy, a făcut mai mult decât să scrie manuscrisele, ea având un impact substanțial asupra lor. În mod sigur, s-a precizat, Wordsworth s-a folosit de jumalele surorii sale ca sursă de inspirație. Multă vreme s-a vehiculat zvonul că soția lui Dick Francis, Mary, a jucat un rol capital în procesul de creație al tovarășului ei de viață. Ambii au negat această sugestie, ceea ce nu l-a împiedicat pe Francis să recunoască meritul soției sale: "Dacă nu ar fi fost ea, a declarat el în cursul unui interviu, nu aș fi reușit să scriu aceste romane." Mary studiasse limba engleză și obișnuia să-l ajute să scrie și să-i corecteze manuscrisele. Curios lucru, poate, de la moartea soției sale, în anul 2000, Francis nu a mai produs nici un roman.

De departe cel mai celebru exemplu citat este cel al lui Henry Gauthier-Villars, critic francez de la începutul secolului trecut. Opera sa cea mai cunoscută, romanele din seria *Claudine*, au apărut sub pseudonimul Willy. Curând s-a dovedit că adevăratul autor era tânăra lui soție, Sidonie-Gabrielle Colette, pe care Gauthier-Villars o încheia în casă până când aceasta scria numărul de pagini impuse. Curând, Sidonie-Gabrielle a divorțat și a devenit autorul recunoscut pentru cărțile publicate sub pseudonimul Colette.

Un alt tip de cooperare îl reprezintă cel oferit de John Stuart Mill. Filozoful nu s-a zgârcit cu laudele adresate soției sale, deși meritele ei efective la opera filozofului sunt puțin probabile. Cauza acestei efuziuni se datorează, susține Ashton, șocului acuzat de

Stuart Mill față de faptul că a găsit, în sfârșit, o femeie care să-i acorde atenție, motiv pentru care nu a ezitat să susțină public că datora totul acestei ființe superioare din punct de vedere intelectual și moral și că toate ideile sale proveneau de la ea. S-a dovedit însă, fără puțință de tăgadă, că laudele filozofului sunt lipsite de acoperire în plan creator, el făcând dovada talentului său în scrieri apărute înainte de a-și fi cunoscut tovarășa de viață.

O altă fațetă a colaborării dintre soți o reprezintă cazurile, ce-i drept mai puține, când bărbații au fost cei care pus umărul la opera soțiilor lor. Leonard Woolf, de pildă, este creditat cu meritul de a fi fost principalul artizan al confortului necesar tovarășei sale de viață pentru scris. G.H. Lewes obișnuia să aducă de la bibliotecă cărți soției sale George Eliot, care se temea să iasă din casă pentru a nu fi blamată pentru relația ei familială neoficializată. Se citează, în fine, și situații mai puțin convenționale, cum este cel al lui Gertrude Stein, care datorează foarte mult iubitei ei Alice B. Toklas, deși altfel decât în cazurile menționate mai sus. În *Autobiografia lui Alice B. Toklas*, scrisă de Stein, Alice menționează la un moment dat că ea a cunoscut doar de trei ori în existența ei un geniu. Unul dintre acestea este... chiar Stein.

N-ar fi, poate, lipsit de interes un studiu în care să se urmărească dinamica relațiilor dintre scriitorii români și tovarășele lor de viață din perspectiva actului creator. Cine știe ce surprize s-ar mai ivi? Un exemplu la întâmplare care-mi vine în minte este cel al Rodicăi Ojog Brașoveanu. Fiindcă la un moment dat nu puteai publica mai mult de un tom pe an, unele dintre romanele scrise de prolifică autoare erau semnate de soțul ei, actorul Cosma Brașoveanu.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Friedrich Rückert (1788-1866)

Diavolul păcălit

Arabii se pregătiseră de arat,
Când, iată și diavolul, dându-le ghes:
"Jumătate din univers mi s-a dat,
Vreau jumătate dintr-al vostru cules".
Arabii, vulpoi din fire, i-au spus:
"Jumătatea de jos atunci ți-o vom da".
Diavolul însă mereu trage-n sus:
"Nu, cea de sus vreau să fie a mea".
Morcovi sădiră atunci în ogor,
Iar când porniră-a-mpărți curmeziș,
Arabii-au luat rădăcinile lor,
Iar dracul primi numai galben frunziș.
Când mai trecu înc-un an, mânios
Dracul a zis, neținându-se-n frâu:
"Acuma eu vreau jumătatea de jos".
Arabii atunci sădiră mult grâu.
Și când a fost iar recolta s-o taie,
Arabii luară spicele grele,
Iar dracul se-alese numai cu paie
Să-ncingă în iad cuptorul cu ele.

alina boboc

Din lumea poveștilor

Într-un secol al tehnologiei avansate, poveștile de acum trei sute de ani nu par să-și mai găsească locul. Și totuși lucrurile nu stau deloc așa, cel puțin în lumea copiilor. Spectacolul **Motanul încălțat**, montat la Teatrul „Ion Creangă” din București, nu este decât o singură dovadă, între multe altele de același fel.

Scrisă la 1697 de către Charles Perrault și publicată în același an în celebrul său volum **Histoires ou Contes du temps passé**, povestea pare să aibă rădăcini mult mai vechi în folclorul european și nu numai (după cum cred criticii). Subiectul este cunoscut: un morar lasă moștenire celor trei fii, în ordinea nașterii lor, o moară, un măgar și un motan. Desigur că mezinul este nemulțumit, însă motanul său îi va schimba condiția socială, dintr-un simplu truditor sărac, în marchizul de Carabaș, prin aranjarea unei căsătorii cu o prințesă. Însuși motanul va primi rang de conte și-și va găsi o pisică.

Toate peripețiile prin care motanul și

stăpânul său trec sunt puse în spectacol, într-un mod mult mai explicit decât în textul de bază, făcându-l mult mai accesibil, lărgind evantaiul de vârstă al publicului spectator. Mici nuclee de poveste sunt încorporate în pasta dramatică, apelându-se adesea la arii cântate, menite să captiveze atenția micuților plietisiți (spectacolul durează totuși 90 de minute). Poate mai puțin inspirată este muzica folosită pentru momentul dramatic al căpcăunului. Alte trimiteri ironice spre elemente ale unei realități trecute (Cenaclul „Flacăra”) nu se pot bucura de cine știe receptare nici din partea părinților. Însă, în afara unor mici stângăcii, spectacolul conține toate ingredientele de succes.

Distribuția încearcă să fie convingătoare, lucru dificil ținând seama de zgomotul continuu al unei săli arhipline de copii care își manifestă spontan reacțiile, spunând tot ce le trece prin cap cu voce tare. Din această cauză, rostirea replicilor pe scenă este ușor țișată, ceea ce diminuează expresivitatea. Foarte atent construit este personajul motanului, din contraste frumos armonizate, ceea ce-l face simpatic, blând și pregnant ca imagine; vestimentația ajută mult actrița. De

asemenea, rolul fratelui mijlociu are expresivitate specială, ilustrând un anumit fel de comic, accesibil și interesant, în orice caz foarte adecvat în spectacol. În schim prințesa este cu totul falsă, din cauză stridentă, a inadecvării.

thalia

Spectacolul are profunzime și mesaj, adresează deopotrivă copiilor și părinților scenariul este mult îmbogățit față de text de bază, în folosul actului scenic.

* * *

Distribuția: Carmen Palcu / Ani Cre (Motanul), Daniel Tudorică (Măscărici Căpcăun), Gabriel Coveșeanu (Mezinul Ionuț Ciocia (Mijlociul / Soldat Nătăfleț Căpcădoi), Cristian Boeriu (Marele Sodatul Gogoneață), Liliana Donici / Ioan Ginghină (Kalinka, o bonă / Pisicuța Măscărici), Mircea Mușatescu (Împăratul Camelia Andriță (Prințesa). Regia artistică Boris Petroff. Scenografia: Anca Pâslaru. Mișcarea scenică: Păstorel Ionescu. Muzică: Dan Bălan. Asistență regie: Cristian Irimie. Dramatizare de Ioan Gârmea. Versurile de Boris Petroff.

În așteptarea Festivalului Internațional de Film B-EST, care va demara săptămâna viitoare, la București, câțiva tineri cineaști își prezintă creațiile, atât în țară, cât și în străinătate. În primul rând, Alexandru Solomon, cel care a realizat documentarele **Marele Jaf Comunist** și **Omul cu o mie de ochi**, premiate la numeroase festivaluri de gen din lumea întreagă, a fost prezent la Institutul Cultural Român cu trei scurtmetraje. Este vorba de **Duo pentru Paolonce și Petronom**, **Viață de câine și Franzela exilului**. Sub logo-ul „Doi poeți, mulți câini și un dramaturg în exil”, tânărul regizor a adus în fața publicului unele dintre cele mai interesante documentare realizate în etape diferite ale carierei. **Duo pentru Paolonce și Petronom** vorbește în 29 de minute despre prietenia

Tinerii cineaști români au pornit ofensiva de primăvară

irina budeanu

Ivăncănu care împreună cu Elke Groen au participat recent la Festivalul filmului austriac Diagonale, de la Graz, care a inclus în program și documentarul lor despre România, **Bunica**, realizat anul trecut. Protagonista filmului este o femeie de 89 de ani din București, bunica uneia dintre regizoare. Povestea vieții ei se întinde pe aproape un secol plin de schimbări.

Amintirile și experiențele sale conduc publicul spre alți oameni, alte realități. Printre cei cu care au mai vorbit realizatoarele documentarului se numără Alexandru Paleologu și Gelu Voican-Voiculescu, alături de oameni obișnuiți: o poștăriță, un inginer de fabrică, un steward. Potrivit regizoarelor, „la 15 ani de la Revoluție, românii sunt încă prinși între nostalgie și lupta cu trecutul comunist, între sentimentul unei noi ere și dezamăgirile aduse de politică. Cum se poate dezvolta o democrație după o revoluție sângeroasă? Ce are să le ofere oamenilor dezvoltarea post-comunistă? Cum este astăzi viața la marginea Europei” - acestea sunt întrebările pe care și le-au pus cele două regizoare.

Bunica, o co-producție Austria-Luxemburg, a avut premiera la Viena în luna noiembrie a anului trecut și a mai fost prezentată, printre altele, la Festivalul de Documentare la Salonic, de la începutul acestei primăveri. În al treilea rând, un nou nume apare în circuitul internațional. El se numește Cătălin Leescu, iar primul său scurtmetraj, **One Shot Wonder**, a fost selecționat la prima ediție a Festivalului european de film independent, care se vrea o alternativă la americanul Sundance Festival și care are loc

în această săptămână la Paris. **One Shot Wonder** este, totodată, nominalizat la premiul pentru cel mai bun actor (pentru rolul interpretat de Constantin Bărbulescu) la ECU Film Festival. Scurtmetrajul de șapte minute îi mai are în distribuție pe Luca Stoica, Andreas Petrescu, Vladimir Petrescu. Produs de Carter Films în primăvara anului trecut, **One Shot Wonder** nu a mai fost prezentat până acum la nici un festival. ECU Film Festival își propune să ofere cineaștilor din țările Europei o scenă și un ecran pentru a-și prezenta filmele și a se întâlni cu publicul obișnuit și cu cei din domeniu. Selecția primei ediții cuprinde 30 de filme europene printre care scurtmetrajul francez **Les Bougresses**, regia Antoine Colomb și cel grec **he Trikala Photographer**, regia Vasileios Kosmopoulos. Evenimentul include și o categorie dedicată filmului străin, la care este nominalizat **The Duck** (SUA) cu Phil Baker Hall. Festivalul se desfășoară la Biblioteca François Mitterrand, unde vor avea loc proiecțiile, dar și ateliere de montaj și scriere de scenarii.

Iată trei exemple care ne îndreptățesc să spunem că primăvara a venit și în cinematografia noastră. Așteptăm cu promisiune de Centrul Național al Cinematografiei, în așa fel încât primăvara care începe să se instaleze să nu fie doar o iluzie.

cinema

tinereilor poeți Paul Celan și Petre Solomon în vremurile tulburi de după război. A fost realizat în 1994 și a fost desemnat Cel mai bun film video la Festivalul Tinerilor Realizatori, Costinești (1994) și a obținut Premiul Special la Mediafest '96. Produs în 1998, **Viață de câine** a primit premiul pentru cel mai bun documentar la Festivalul DaKINO. În film, scriitorul Mircea Cărtărescu descrie capitala României: „sat fără câini și oraș cu câini”. Ultimul scurtmetraj proiectat a fost **Franzela exilului**, un documentar despre „cel mai mare dramaturg necunoscut al lumii”, Ion Luca Caragiale. Produs în 2003, scurtmetrajul a obținut Premiul Special al Juriului, UCIN. Trebuie spus că documentarele realizate de Alexandru Solomon au fost nominalizate la importante festivaluri naționale și internaționale, fiind difuzate de BBC, Arte, France 2.

În al doilea rând, este vorba de Ina

O cercetare epistemologică a științei limbajului evidențiază, ca orice domeniu științific, cele două mișcări sesizate de Bachelard, cea de *acumulare* și cea de *ruptură* (în cele două sensuri, teoretic și epistemologic); aceste mișcări produc în domeniul vast al științei limbajului o complexitate de forme care pot fi alinate la două dimensiuni fundamentale: *disciplinară* și *interdisciplinară*. În prima dimensiune se încadrează lingvistica și semiologia, acoperind, prin domeniul lor de analiză, *verbalul* și, respectiv, *nonverbalul*; la acestea se poate adăuga, ca rezultat al ultimelor cercetări, *paraverbalul*.

Lingvistica structurală, separând funcționarea sistemului lingvistic ca obiect de studiu, a impus serioase restricții dezvoltării cercetării lingvistice, restricții care există până în momentul de față. Enumerăm câteva: considerarea sistemelor lingvistice ca omogene și imanente, absența subiectivității din limbaj (cu excepția câtorva studii semnate de Bally, Benveniste și Jakobson), excluderea din cercetarea lingvistică a altor dimensiuni, atât de necesare pentru înțelegerea funcționării lui. Aceste lipsuri ale teoriei lui Saussure, care au avut repercusiuni importante în aproape toate științele sociale, au fost diminuate și chiar eliminate prin dezvoltarea semnificativă a studiului interdisciplinar.

conexiunea semnelor

În dimensiunea interdisciplinară, dezvoltarea epistemologică este mult mai complexă: există poziții diferite între lingviștii care și-au propus, în urmă cu zeci de ani, să rupă limitele sistemelor rigide, deschizând astfel perspective largi pentru interpretări interesante și surprinzătoare privind teoria limbajului. Dintre acestea am reținut două: cea a lui Paul Henry (1977) pentru care lingvistica trebuie să se situeze în mod necesar ca un domeniu complementar al sociologiei și psihologiei, față de care limbajul va ocupa un loc privilegiat, asigurând articularea cu aspectele psihologice și sociologice în procesul comunicării. Acest tip de studiu complementar, propus de Henry, se poate lărgi, după părerea noastră, prin includerea altor domenii, cum ar fi antropologia, o dată ce relația dintre limbă și cultură a fost întotdeauna de natură organică.

Limbajul și studiul interdisciplinar

mariana ploaie-hanganu

Studiul interdisciplinar a permis, de la Henry încoace, redefinirea obiectului lingvisticii, chiar și a conceptului de limbă, de asemenea, rediscutarea problematicii subiectului în care se întâlnește individualul, socialul și chiar universalul.

Câțiva ani mai târziu, un alt lingvist, M.A.K. Halliday (1982) creia problema complementarității, dar, privind limba din unghiuri distincte, stabilește mai multe tipuri de relații. În realitatea socială codificată de limbaj există, cf. Halliday, două aspecte fundamentale care se materializează în sistemul de sensuri: limba ca mijloc de reflecție asupra lucrurilor - care constituie componentul ideatic al semnificației - și, al doilea aspect, limba ca mijloc de acțiune asupra lucrurilor care constituie componentul interpersonal. Cu aceste două argumentări Halliday construiește obiectul său de studiu, considerând limbajul ca o semiotică socială, fapt ce are cel puțin două consecințe: interpretarea limbajului într-un context socio-cultural în care aceeași cultură se interpretează în termeni semiotici și a doua, considerarea limbajului ca fiind alcătuit nu din propoziții - cum se făcea până atunci -, ci din texte, discursuri, înțelese ca schimb de semnificații în contexte de interacțiune comunicativă.

Mai mult decât atât, ținând cont de complexitatea relațiilor limbajului, astfel conceput, cu diverse domenii de cunoaștere, s-au propus mai multe niveluri de studiu interdisciplinar. Ar exista astfel un *studiu interdisciplinar de gradul întâi*, constituit din relația limbii cu socialul, culturalul, psihologicul, filozoficul. Din aceste relații apar primele interdiscipline: *emolingvistica*, *psiholingvistica*, *sociolingvistica* și *filozofia limbajului*. În afara acestuia ar exista, conform teoriei expuse, un *studiu interdisciplinar de gradul doi* care apare posterior primului, atunci când articulațiile devin mult mai complexe pentru că limba intră în relații concomitente cu domeniile semnalate mai sus, dând naștere astfel unor obiecte de

studiu complex de tipul: *etnografia comunicării*, *pragmalingvistica* (*lingvistica pragmatică*) sau *analiza discursului*.

Se poate observa, chiar și dintr-o expunere sumară ca cea de mai sus, o mișcare, în domeniul științei limbajului, către dimensiunea pragmatică, în dauna analizei sistemice. Amploarea unor astfel de cercetări pragmatice, desfășurate atât în Statele Unite, cât și în Anglia și Germania, a determinat necesitatea ca modele de analiză atomizate să articuleze cele trei nivele de analiză, *semantic*, *sintactic* și *pragmatic*, până atunci separate.

Schimbarea direcției de cercetare a generat mari polemici și intenții de descalificare, pentru că lingvistica sistemică insistă să dețină hegemonia în studiile asupra limbajului (sunt de amintit celebrele conferințe ale lui Foucault asupra voinței adevărului și voinței cunoașterii). Pentru ca polemica să fie productivă este nevoie ca specialiștii din ambele tabere să fie deschiși dialogului și criticii constructive.

Încercările de adaptare la noua orientare de cercetare s-au concretizat în ultimii ani în funcționarea sistemică a dimensiunii pragmatice, adică a ceea ce s-a numit *sistemul în uz*. În această schimbare epistemologică putem detașa două semnificații ale pragmaticului: *limbajul ca acțiune*, adică în acte de vorbire, și *limbajul în acțiune*, ca practică lingvistico-discursivă.

Studiul interdisciplinar se explică astfel ca o necesitate epistemologică și socio-istorică pentru cunoașterea fenomenelor socio-culturale și lingvistico-discursive. Și putem spune că, într-un astfel de studiu interdisciplinar, știința limbajului îndeplinește același rol inovator pe care l-a avut și la începutul secolului al XX-lea.

corina bura

Contraste

„Nu știu alții cum sunt...” își începea Ion Creangă *Amințirile din copilărie*. Nu știm cu exactitate cum arată în alte sectoare această prelungită și parcă de nesfârșit tranziție, în care se fac toate experimentele, de cele mai multe ori cu rezultat negativ, sub pretextul „alinierii la tandarde europene”, că, se vede treaba, am fi de pe undeva, dintr-un trib din... nu mai numesc continentul, dar învățământul vocațional, care a avut mereu rezultate de excepție, a fost grav afectat. Anul 1989, ajuns un fel de „înainte și după... era noastră” marca începutul unei aparente relaxări, care, însă, s-a arătat a fi una în detrimentul alității. Așa-zisa tiranie a unor modele nu a fost cât una benefică, mai ales în ce privește metoda, ar conținutului, ce, pentru unii, a însemnat dererarea sau, dimpotrivă, manifestarea indiferenței față de o ideologie, i-au fost „plantate” gene ameleonice. Pictura abstractă, teatrul absurd, uprarcialismul sau muzica pură, toate guvernate de talent, și-au adjudecat un teritoriu pe care s-au utut desfășura uneori confortabil. Ezitățile și albăielile unor foruri tutelare care, într-un târziu, au decis să facă tabula rasa și să adopte

neselectiv unele formule potrivite poate pentru cursuri academice (colective), dar fără aplicabilitate pentru cele cu caracter practic ce domină profilul artistic, au produs o jenantă derută în mediul universitar de specialitate și consecințele au fost pe măsură. Asemenea schemei unui thriller, în care stăpânul jocului apare mai spre sfârșit, de ceva vreme câțiva tineri profesori, maeștri deja, ai Universității Naționale de Muzică din București, au început să se reconecteze la spiritul unei bune tradiții prin care, datorită autorității de care se bucură, promovează într-o manieră proprie tinere talente și, prin exemplul personal, să ridice calitatea actului pedagogic stimulând emulația. Cu totul meritorie apare atitudinea mult apreciatului violonist Florin Croitoru care, în ultimii 2-3 ani a început să evolueze cu programe complexe pe scena Conservatorului, adevărate cursuri practice de interpretare pentru toți studenții violoniști. Acțiunile sale nu s-au limitat la genul cameral (recitaluri), ci a realizat serii de concerte pentru vioară acompaniat fiind de orchestrele alcătuite din studenți. Memorabilă a fost seara în care a reeditat performanțele maeștrilor înaintași cu seria „celor trei B” - adică Bach, Beethoven și Brahms, deoarece Florin Croitoru posedă tehnica superioară și stăruința, rezistența fizică și nervoasă necesare esaladării acestor culmi ale artei sonore. În același spirit s-a înscris și interpretarea celor două

Concerte pentru vioară și orchestră op. 7 și op. 6 de Niccolò Paganini, de această dată în compania discipolei sale, Diana Jipa, o tânără muziciană a cărei alură și temperament aduc aminte de cele ale Silviei Marcovici. Acuratețea execuției Concertului în si minor, ce s-a remarcă printr-o tehnică foarte bine pusă la punct, dublată de un sunet deosebit de expresiv, au ajutat-o să treacă peste acest moment de mare presiune. Concertul nr. 1, în Re major, cu imensa și extrem de dificilă cadență scrisă de Sauré i-a revenit profesorului care are acea capacitate de a induce o stare de liniște propice delectării știind că nimic nu va tulbura desfășurarea uluitoarelor combinații tehnice ale acestui vizionar și reformator care a fost Paganini. Amploarea sunetului său produce alte asociații, de pildă cu acel farmec Guarnieri del Gesù, „il Canone” pe care cânta

muzică

Niccolò. Cele două bisuri, selectate din Wieniawski op. 18, capricii pentru două vioară, aranjate în asemenea manieră încât să facă parte egală fiecareia, pe lângă generozitatea artistului a fost relevant acel tact pedagogic ce respectă personalitatea învățăcelului. Mult deosebiți ca structură interioară, ei au reușit totuși o fericită unitate de expresie și stil. Pentru acest moment rar am fi preferat o orchestră mai suplă și mai omogenă ca sonoritate, dar euforia pe care o produce melodismul pagani-nian, care transformă pe fiecare într-un virtual solist, poate fi considerat un argument ce scuză unele imperfecțiuni în atacuri și intonație.

Între suferință și așteptare

adrian dinu rachieru

Descoperind cu uimire „o nouă poezie românească în Basarabia“, Sorin Alexandrescu anunța o schimbare de paradigmă, implicând o modificare de temperatură lirică (cf. Emilian-Galaicu-Păun) și o despărțire brutală, zgomotoasă de cei care reprezentau „fauna preistorică“. Un volum precum *Cartea rece*, semnat de Irina Nechit și apărut în 1996, pare, la o ochire retrospectivă, un titlu programatic, vestind tocmai *glaciativitatea lirică*. E drept, adierile postmodernismului, canonizată rapid și conducând, ciudat, la „depunctarea“ (Gh. Grigurcu) celor care nu îmbrățișau noua dogmată tulburată/clătinată tabla axiologică. Graba noilor veniți, mulți textieri înrolați unei industriale conduite mimetice, cotizând - prin indistinție - la un confuzionism gălăgios, agresiv, iubind zgomotul mediatic și, pe de altă parte, cultul licențiosului, acea lectură viscerală împinsă înspre o „scriere de tot“ (cum zicea Adela Greceanu) au întetit bătațiile generaționiste. Ideologia postmodernistă devenea suprem argument valoric, petardele pornografice asigurau, peste noapte, o gloriolă râvnită de mulți; pornocultismul, cultivând limbajul denudat, dezinhibat, împănând cu durități argolice și cruzimi expresioniste consfințea „virusarea licențioasă“ (cf.

Editorial, *Șarpele mă recunoaște* (1992) marca intrarea ei în literatura basarabeană. După deja amintita *Cartea rece* au urmat *Un viitor obosit* (1999) și *Gheara* (2003), asigurându-i o inviolabilă cotă la bursa lirică. „Încercarea de a scrie“ o ține departe, din fericire, de viermuiala politică. Discursul liric nu agreează agresivitatea strategiilor textualiste (uneori, de mare rafinament), dar nici siesta contemplativă, căzând în somnolență. Avem de-a face, am zice, cu o *cultivată stare poetică*, căutată programatic, interesată de bruiatul realității și, mai apăsător, de evadările în fabulos, purtând amprenta unui suflet bovaric; o stare pe care unii comentatori au taxat-o drept *onirism realist*, răsturnând perspectiva, încercând o privire „de dincolo“. Din moment ce cuvintele „au gustul morții“, anxietățile thanatice își fac loc în cutelele textului. O undă meditativă scaldă poemele, însoțite de un zâmbet amar. Fiindcă lirismul Irinei Nechit, deplorând - cioranian - ieșirea din increat și aflând în înverșunarea scrisului ceva „mai presus de tot restul“, aparține unei ființe de o devoratoare luciditate, privindu-și singurătatea în ochi. Neîndoielnic o *cioraniană*, fără vehemențele maestrului parizian, Irina Nechit încearcă să identifice vitalitatea misterioasă, locuind și combustionând eul nostru limitat, purtând germenii morții. Adică un *conflict fără ieșire*, mijind conștiința neantului; acceptându-și eșecurile și anulându-se pe sine, vindecându-se astfel - cum ar spune însuși Cioran - „de nașterea lui“.

Evident, Irina Nechit nu atinge intensitatea bolnăvicioasă, insuportabilă a trăirilor cioraniene. Și moralistul era, se știe, „fără infern“. Acest potențial dramatic, atenuat în primele volume (acolo unde Gr. Chiper sesiza o „fobie a detaliilor personale“, un univers obiectual și chiar un „ton flasc“) nu capătă, în timp, un ritm năvalnic, învolburat, iscat de febricitant-delirant. Și în pofida „dubului adamice“ (N. Leahu), în confruntarea cu viața nu rezultă un discurs siropos, atras de beatitudine, produs al unei lascivități gelatinoase. Sub „protectoratul“ lui N. Popa (de care unii, să recunoaștem, au făcut caz), poeta a ivit, chiar la start, versuri frumoase, îngrijite, suportând - mai încoace - o atență șlefuire, purtând o eleganță cumva vlăguită. Chiar dacă un freamăt tenebros cutreieră versurile, poeta, privindu-se - bachelardian - în apă, ea răvnește perfecționist la un „diamant lichid“. Și crede că „din străfunduri iese la suprafață/ imaginea mea/ cea adevărată“.

Citind viața cu ochi obosiți, deplângând - fără vociferări și gesticulație voit spectaculoasă - diafanitatea pierdută, acceptând insertul suprarealist și salvatoarea prospețime/ rumoare a concretului, coborând în cotidian, Irina Nechit așază, totuși, numeroase filtre (sisteme de oglinzi) între sine și lume. Reflexiv-imper-

„trupul meu scâncitor/ este un trup ceresc“

sonală, de un tragism difuz, impregnate neexpus publicitar în vitrină, ea - deși un aut de intensă combustie - pare, ciudat, un intermediar. Știe că „ard de vii atâtea speranțe mărturisește că suferința o îmblânzește („stă gâtele mor dacă nu-s auzite“), în fine, netemtoare, desfășoară o *viziune* cerând imperati „ochii mei, nu vă deschideți“ (v. *Ca în celula*). Pentru Irina Nechit, poezia - cum spune memorabil Vasile Romanciuc - este „haina de sărbătoare a tristeții“.

Recunoscând că tristețea îi e „so siameză“, trăind „între un chin și alt chin poeta încearcă o evadare din „temnița în formă de femeie“. Deducem că, fără a fi o amazoană furioasă, justițiară, fără a agreea discurs revărsat, Irina Nechit face din condiția femeii *supratema* liricii sale. Suferința de a fi, rădădarea, răzvrătirea se consumă însă sub falduri discreției. „Coborâtă din palmele Domnului fixată „în mărul vremelniciei“, eroina Irinei Nechit iradiază o seninătate constatativ Alteori însă, ceremonialul liric se tulbură când autoarea nu îmbrățișează feminism agresiv, ațâțat în decor postmodern de nouă sensibilitate: „Arăt ca o umbră dar sînt ca fiară/ pe care numai suferința o îmblânzește“ (v. *Zvon de nervi*). Nu vrem a spune că Irina Nechit ilustrează, neapărat, *poezia feminină*. Și nici nu credem că denunțând convenția (excluzând autoarea în ghetto-ul speciei) acreditează infailibile judecăți de valoare. Amenințarea informului, supliciu existențial, prezentul celuilalt întrețin o frenezie antitetice. Fiind interogativă, poeta află combustia efluvii sufletesti în autoflagelare. Angelic și demonic coexistă. *El* - un „idol putred“ - poate un pretext angoasant în stăruința de a descoperi, prin jocul enigmatic al echivoacilor imaculatului. Gândurile celuilalt, doar bănuite hrănesc o lungă așteptare și o solitudine cast Interiorizată, fiind o „amărăciune visătoare sau, dimpotrivă, „un arc bine întins“, poezia impune prin intensitatea mărturisirii, sperând în învingerea limitei. Dar știe că „în inima mea hohotesc atâtea umbre“, că *trecerea* e inevitabilă: „boala mea se numește înflorire“. Să agață de o așteptare utopică (precum în *God eliberatorul*, volumul din 1999 adunând eseuri teatrale) și răvnește *nespusul*, acel „cu totu altceva“, preparatoriu pentru „o tăcere lungă Resemnarea, defetismul, stingerea („ofilirea zice poeta) urmează o cale inversă, regresiv „până voi întâlni celula care am fost“. Cu emoție supravegheată, făcând din poezie un *instrument* pentru a „transmite ceva lumii“, autoarea țintește „cu pixul cerul“ (v. *Geopoem*). Mâini, „desenează în aer amănarea“ și storce „venim cuvintelor“. Repetitivă prin imagini și procedee, cu poeme migratoare (accentuând astfel, mesajul), Irina Nechit dezvoltă, sub „lumină sfâșiată“, o contemplativitate zăgăzuită, străină de teatralitatea infatuată, cu fațadă spectaculoasă ori de conduită mimetică, victimizând atâtea condeie. Vocea ei a dobândit *pregnanță poetică* și intră, competitiv, în circuitele literaturii noastre.

de dincolo de Prut

E. Lungu) și ieșirea din „era virginozoică“ (Luminița Dumbrăveanu). Scrisul, prin programul *autenticist*, devine chiar act fiziologic. Mizerabilitatea realului și fiziologizarea limbajului (șondând biograficul, autoreferențialitatea) alimentează, așadar, un „trend detracant“ (Al. Cistelean), suprimând cenzura, aruncând la coș pudoarea. Feminitatea e taxată în acest context o oroare; serafismul denunță, vai, o infirmitate! Încât o poetă cu har, de mare sensibilitate precum Irina Nechit (n. 1 ianuarie 1962, la Antonești-Cahul, absolventă a Facultății de Ziaristică a Universității de Stat din Chișinău) pare dificilă a fi „prinsă“ și așezată în convulsiile contextului. Cu o mamă bibliotecară, Irina (semnând și I. Popa) a crescut în lumea cărților. Dar ea nu a erupt în lumea literară pe filieră optzecistă; mai mult, doar o curiozitate târzie i-a prilejuit întâlnirea cu optzecismul, suspectat inițial de inflaționism, asigurând însă - va recunoaște - și o posibilă regenerare a fluxului liric. Poetă apreciată, cum spuneam și redevabil critic de teatru, Irina Nechit debuta în 1987 în presa republicană.

1) **Domnișoara di**
(Viorel Mirea)
Editura TERRA
GRIFONIS

2) **Supraviețuind**
dezastrelor
marin
(Mircea Novac)
Editura SemnE

3) **Catrene de**
căpătâi
(Mihai Sălcuțan),
Editura ALPHA
MDN

Rareori reușește un ansamblu să comunice atât de intens cu publicul, dincolo de conținutul propriu-zis al pieselor interpretate, așa cum s-a întâmplat în seara zilei de 20 martie la Centrul Cultural American, care a găzduit concertul corului Grinnel College Singers, din Iowa. Tinerii muzicieni s-au transformat într-un tablou vibrant, emblematic pentru tendințele mai recente ale culturii americane de a revizui imaginea stereotipă acreditată de tradiția Hollywood, Gershwin, music-hall, jazz etc. De altfel, includerea în repertoriu a unei compoziții de Eric Whitacre, pe versuri de E.E. Cummings, pare să fi fost un gest deliberat de resuscitare a eforturilor sofisticatului poet modernist de a se sustrage nivelatoarei culturi de consum și psihologiei de grup în ale cărei rame se simțea perceput ca „american” în Europa.

Corul Colegiului Grinnel, care și-a făcut deja debutul la Carnegie Hall, îndrumat de John Rommerein, un dirijor dublat de un interpret atât vocal, cât și instrumental, reprezintă, așadar, o Americă academică, încadrată

GRINNEL COLLEGE SINGERS

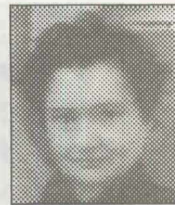
Corpul (social) cu o mie de „drepte“

(urmărire din pagina 2)

de hiperextremă dreapta-stânga), la noi se bat și se altoiesc tipologic, blocându-se reciproc și contopindu-se monstruos, lăuă versiuni caricaturale ale „dreptei”. Anticipând poate vertiginos, voi spune totuși că la noi *liberalism* autentic nu numai că nu există, dar nici nu poate, aprioric, să existe, fiind subminat lăuntric de un *conservatorism* consensual difuz, fără diferențe de „clasă”, din care se înfruptă - unii material, la propriu, alții doar „metaforic”, mental - toată lumea, de la vladică până la opincă. Trăim, altfel spus, într-o societate preponderent *agrară*, structurată pe „stări” și pe „corpuri” sociale puternic sedentarizate. Din ruralul românesc tradițional nu supraviețuiește, structural și abstract, mitic-mental, deportate de comunism ca monstruos „accelerator”-simulator al modernizării, culele și canacele, mutate însă acum exclusiv la oraș, care chiar fac *urbanul* actual, la țară nemairămânând decât colibe, bordeiele și jalea economiei de subzistență. Ruralul, cu curțile lui „boierești” înconjurate de o populație-pârloagă, abandonată, s-a transplantat la oraș, iar țara, în rest, a rămas în nimănui: teritoriu abstractizat, bun numai de exploatare. N-am reușit să depășim gloriosul secol al XIX-lea, ne modernizăm organicist, cu capul înapoi, respingând în continuare „formele fără fond” ale modernizării liberale și visând „fundaționist”, „temeinicist” la niște forme așa-zis tradiționale devenite, însă, abisale de „fără fond”. Ne fantasmăm în mod tradiționalist tradiția. Or - banalitate care merită repetată -, „tradiția este credința vie a celor morți”, în vreme ce „tradiționalismul este credința moartă a celor vii” (J. Pelikan).

Voi urmări și în continuare aceste alunecări (de teren) și aceste reveniri spectrale prin intermediul exemplarelor articole, excelente ca simptom cartografic și ca traseu imposibil, fără soluție, al gândirii, desenate, acum, de Horațiu Pepine. Nu tradiția ne bântuie, vizitându-ne fantomatic, ci noi, pe zi ce trece mai dematerializați și mai fără substanță, ne bântuim pezmetic tradiția, rupându-o și mai mult de ea însăși cu problemele noastre *altele*, vășând pământ în mijlocul mării, ignorându-ne mediul (politic) actual și condiția de spumă (a valului globalizării, desigur, pentru a ceda ispitei retorice).

Muzica fără frontiere

maria-ana iupan

în tradiția neoclasicismului, frecventând, cu ambiția către totalitate a barocului, cele mai eterogene, spațial și temporal, zone ale muzicii: Renașterea și barocul european, tradițiile corale ruse, romantismul german, neoclasicismul, atât în varianta Boulanger, cât și Britten, compozitori contemporani, cu multe lucrări în primă audiere, precum lucrarea laureatului Pulitzer, Steven Stucky, pentru cor a cappella, a cărei premieră va avea loc în acest an.

Cu fizionomii diverse, alternând tipul anglo-saxon cu cel asiatic sau afro-american, cu voci generos înzestrate și admirabil lucrate, cu o educație complexă ce îngăduie coristului să-și părăsească locul în ansamblu și să se așeze la pian pentru un acompaniament la patru mâini, tinerii muzicieni păreau să aibă conștiința apartenenței la o confrerie de inițiați, într-o cultură în care democrația se însoțește cu disciplina și exigența profesionismului. Vocile nu erau grupate laolaltă, ci distribuite aleatoriu, astfel încât coriștii cântând alături, dar pe voci diferite păreau angajați în conversații - un ansamblu de soliști mai curând decât unul coral. Această dublă articulare, în care fiecare se simte el însuși și totuși împreună cu ceilalți, traduce estetic spiritul congregaționalist al părinților pelerini, acei protestanți evangheliști în viziunea cărora comunitatea religioasă era un corp perfect sudat spiritual. Din muzica lor,

antologată în *The Sacred Harp*, corul a interpretat două piese în aranjamentul lui Carol Barnett. Mișcarea solemnă a secvențelor de note egale și succesiunea canonică a vocilor, prefigurând intrarea ceremonială într-un spațiu sacru, au primit replica stilului contrastant al spiritualului negru, vădind voluptatea improvizatei, dar și intuiția scripturală a valorii sacre din lucrurile și evenimentele umile. O utopie - titlul unei lucrări pentru cor și orchestră de John Rommerein - proiectează repertoriul acestui cor, ce desființează liniile de demarcație dintre ritualul ecleziastic al ortodoxiei răsăritene (*Hrisostom* în viziunea lui Rahmaninov), versiuni de Protestantism și revizuirii laice ale sacralității (*Imn soarelui*, de L. Boulanger), dintre monumentele clasicismului și delta creației curente. Grinnel College Singers, aflați la începutul unui turneu balcanic, ne descoperă, în pofida demarcațiilor tipologice ale istoricului muzical, „milioanele înfrățite” în aspectele fundamentale ale experienței umane: munca, erosul și religiozitatea.

fapte culturale

Concurs Național de Creație literară studentească

Cenaclul literar „Pavel Dan” al Casei Studenților din Timișoara vă invită să participați la concursul de creație literară, adresat studenților, membri ai cenaclurilor literare studențești ori creatori individuali din toate centrele universitare.

Concursul se va desfășura pe următoarele secțiuni: poezie, proză, eseu, critică literară, dramaturgie, scenarii

Lucrările (circa 10 poeme ori 10 pagini de proză, critică, eseu etc.) vor fi trimise într-un plic mare pe care, în locul numelui autorului, va fi trecut un motto. În interiorul plicului mare (cu motto) va fi introdus și un plic mic (închis) pe care va figura același motto, iar în interiorul acestuia numele și datele creatorului (centrul universitar, facultatea, anul, adresa, numărul de telefon), cât și textele care vor purta, pe fiecare

pagină, același motto.

Lucrările se primesc până la data de 18 aprilie 2006, pe următoarea adresă: Casa de Cultură a Studenților din Timișoara, Bulevardul Regele Carol I nr.9, 300180, Timișoara, cu mențiunea: **Pentru concursul de creație literară**. Rezultatele concursului vor fi cunoscute până la data de 30 aprilie a.c., la sfârșitul lunii mai având loc festivitatea de premiere și, totodată, lansarea volumului de debut colectiv, conținând fragmente din lucrările premiate. Pentru a-i grăbi apariția editorială, vă rugăm să alăturați textelor din plic și câte o **dischetă**, cu motto-ul similar, care să conțină poemele, prozele, eseurile sau scenariile cu care vă prezentați în concurs, data festivității de premiere urmând a fi comunicată din timp.

Concursul național de poezie „Aron Cotruș”

În zilele de 5-6 mai 2006 va avea loc, la Mediaș, ediția a VI-a a manifestării: **Zilele revistelor de cultură din Transilvania și Banat**, după următorul program:

1. Colocviu cu tema: **Conceptul de generație în literatura română. Încotro merge literatura română după 1990?** moderat de redactorii revistei „Echinoc”;

2. Concursul național de poezie „ARON COTRUȘ”.

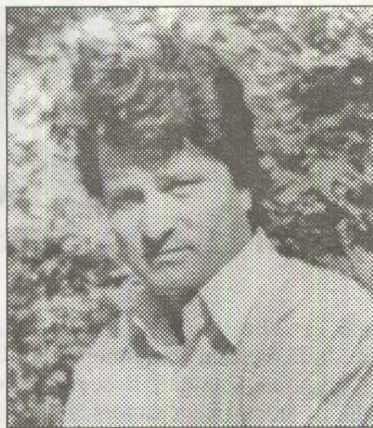
La concurs sunt invitați să participe poeții aflați înaintea debutului editorial. Concuranții vor trimite maxim 10 (zece) poeme dactilografiate, semnate cu un motto. Într-un plic închis, purtând același motto, vor trimite toate datele de identificare (nume, prenume, data și locul nașterii,

studii, adresa, telefon, profesie). Plicurile se vor trimite până la data de 28 aprilie 2006 data poștei, la adresa:

Primăria Mediaș, str. M. Eminescu, Nr.11, cod 551018 jud. Sibiu, cu mențiunea „pentru concurs”. (Poemele pot fi trimise și prin e-mail la adresa: ioan.veza@romanelec.ro. Grupajele de poeme astfel primite vor fi prezentate juriului ținându-se secrete datele personale ale autorilor până după jurizare).

Organizatorii asigură decontare pentru transport, cazare și masă.

Au fost premiați la edițiile anterioare: Oana Cătălina Ninu, Teodor Dună, Daniela Rațiu, Mădălin Roșioru, Violeta Ion, Petrișor Militaru, Silviu Gongonca...

anghel gâdea

Criticul și istoricul literar Alex. Ștefănescu are o viziune catastrofică privind viitorul culturii și limbii române. Deși nu este un fatalist, autorul celebrului volum **Ceva care seamănă cu literatura**, spune: „Cultura română n-are viitor. Nu pentru că n-ar merita să aibă, nu pentru că ar fi victima unui complot internațional, ci pentru că a pierdut în competiția cu alte culturi, susținute de economii mai puternice. Nu mi-e ușor să spun asta, nu-mi doresc asta, dar nici nu e în stilul meu să mă mint, numai pentru a-mi asigura un confort sufleteș. Va dispărea și limba română pe care o iubesc mai mult decât pe mine însumi. Va dispărea după moartea mea, însă asta nu mă consolează. Când seacă un râu mai rămân, temporar, în albia lui, câteva bălți în care se îngrămădesc peștii dornici să supraviețuiască. Noi, scriitorii români, ne înghesuim într-o asemenea baltă. Va seca și ea în patruzeci-cincizeci de ani...” (vezi interviul luat criticului în volumul **Scris și de scris**, Editura Vinea, 2005, pag. 269 de către poeta Iolanda Malamen).

Chiar dacă împărtășim sau nu profeția lui Alex. Ștefănescu privind dispariția, în câteva decenii, a culturii române, ideea avansată trebuie privită cu toată răspunderea, mai ales de către scriitori, fiindcă ei, prin operele lor, mai mult sau mai puțin izbutite, primenesc și oxigenează plasma culturii. Desigur că și factorul economic trebuie avut în vedere, dar el, luat separat, nu este determinant. Că, de ani buni, cărțile, produsul material al scriitorilor, se confruntă cu un public din ce în ce mai indiferent și superficial este un adevăr trist și descurajant, dar, toată aramata de funcționari (îi avem în vedere, mai ales, pe cei din consiliile județene și de pe la casele de cultură orașenești) cu care se cheltuiesc sume enorme pentru salarii, nu trebuie trasă la răspundere? Scriitorii produc literatură, produc deci cultură, dar ei, cu foarte puține excepții, nu pot trăi din munca lor. În schimb, cei care le „administrează” creația au lefuri de invidiat. La casieria Uniunii Scriitorilor din București am văzut un poet cunoscut și talentat cerșind disperat: „Mi-e foame!” a strigat bietul om întinzând spre mine o mână tremurândă: pe obraji îi curgeau lacrimi, izbucnite, probabil, dintr-o jenă sufletească

O sinistră profeție

profundă, pe care nu și-o mai putea stăpâni. Poeta Florența Albu, una dintre cele mai cunoscute și apreciate din generația noastră, a ieșit la pensie, în anul 1995, cu suma ridicolă de 140.000 (una sută patruzeci mii) lei. Era bonavă și fusese operată pe cord deschis... Pe poetul Alexandru Andrițoiu l-am întâlnit pentru ultima dată la redacția revistei „Literatorul”. Avea o ținută și o înfățișare de boschetar. Bătea zilnic drumul la Casa Presei, unde-și avea sediul cunoscuta publicație, și aștepta ore în șir la ușa casieriei ca să i se plătească onorariul derizoriu pentru mai multe pagini de poezie traduse din cei mai cunoscuți poeți maghiari contemporani. Casierul, și el un ignorant funcționar care-și primea totuși salariul de la o instituție de cultură, mi-a spus aproape în șoaptă: „Să nu-i spuneți domnului acela cu care v-ați îmbrățișat pe hol că v-am plătit colaborările, fiindcă nu avem bani pentru toți”... Eram și eu târât în mocirlă, invitat să mint, să-l mint pe un confrate și prieten, care era

pus totuși cândva în primejdie, aceasta s-va datora ipochimenilor și veleitarilor de tot felul, unii dintre ei tot mai agresivi în emisiunile la care sunt invitați, pe micile ecrane. Un impostor nu-ți poate fi prieten niciodată, nici măcar atunci când te laudă. Să fii membru al unei uniuni de creație datorită căreia încasezi și o respectabilă „indemnizație de merit” și să devii atât de josnic încât să arunci cu zoaie preț de o oră și jumătate în Monica Lovinescu, Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Horia Roman Patapievici, Doina Cornea, Adrian Cioroianu, Doina Jela, Constantin Ticu Dumitrescu și în alți oameni cu incontestabil talent și o contribuție fundamentală la prăbușirea comunismului, iată o spărtură spre sinistrul viitor al culturii române profetite de admirabilul critic Alex. Ștefănescu.

„Prietenia, scrie profesorul meu Romu Munteanu, salvează oamenii de singurătate, le conferă un anumit confort și o încredere mai mare în existență. La orice neceaz, prietenii sunt cei dintâi la car-

fonturi în fronturi

și bolnav, de care mă legasem încă din anii debutului meu publicistic și ai studenției. Să mai adaug la toate aceste mizerii și o penibilă întâmplare din propria-mi viață de scriitor și publicist? Anul trecut, în ziua de 21 aprilie, ziua în care mama m-a adus pe această lume, am fost „sărbătorit” de Casa de Cultură din orașul meu (Roșiorii de Vede) la... Judecătorie, inculpat fiind într-un proces de jignire prin presă și unde directoarea acelei instituții, lezată de o afirmație de-a mea, îmi cerea despăgubire „pentru daune morale” suma de... 500.000.000 (adică cincisutemilioane) de lei.

Trecând peste toate acestea, simțind pe propria-mi piele impunerea regulilor economiei de piață, eu nu mă voi încumeta să împărtășesc profeția privind moartea literaturii române, chiar dacă funcționarii din cultură, care au tot atâta legătură cu obiectul muncii lor cam câtă am eu cu... Bin Laden și cercetarea spațiului cosmic, ne șicanează și ne pun bețe de tot felul în roate. Și mai trist este faptul că unii dintre confracții noștri nu se comportă ca niște adevărați slujitori ai muzelor, nu cultivă prietenia, sinceritatea și nu-l ajută pe confratele căzut în neceaz...

Dacă viitorul literaturii noastre va fi

facem apel.” Din păcate, prietenia între scriitori a devenit o floare rară. Prietenii mei din templul scrisului, prietenii mei scriitori, s-au împușinat cât să-i număr pe degetele unei singure mâini. Nu-mi rămân decât să mă consolez cu amara mărturie unui foarte delicat poet, Ion Sofia Manolescu, devenit și el o scumpă și îndepărtată amintire: „Dragul meu, cu scriitorii, cănsunt în viață, chiar dacă îi prețuiești și consideri prieteni, e bine să n-ai de-a face fiindcă vei avea mari și multe deziluzii”...

Când mi-a făcut această confesiune acum mai bine de patru decenii, er primăvară și ne plimbam pe sub corcoduș înfloriți de pe marginea trotuarelor din orașul în care și el funcționase un timp e profesor, silit să devină și director d școală de fete. Și-a descărcat toată împotri virea într-o epigramă cu două stihuri: „Sunt director pe nevrute/ La o școală d cornute...”

Timpul, cât a trecut și peste mine, suficient de agresivă a multor grafomani, arhitecti de ierarhii penibile, mi-l înaltă acur în memorie „pe băiatul din flori” (al Ștefănescu) ca pe un sincer și adevărat părinte (s născuse în același an cu mama mea) și confrate...

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.